សាស្ត្រាចារ្យ ឈឹម ស៊ុម

វិធីសម្ពន្ធសង្ខេប

បែបសម្ពន្ធខ្លី

សិក្ខាវិធីទី ២ ខាងភាសាបាលី

ភ្នំពេញ
ការផ្សាយរបស់ក្រសួងធម្មការ និងសាសនា
ព.ស. ២៥៤៦

វិធីសម្ពន្ធសង្ខេប

បែបសម្ពន្ធខ្លី

សិក្ខាវិធីទី ២ ខាងភាសាបាលី

បណ្ឌិតមហា **ឈឹម ស៊ុម** សាស្ត្រាចារ្យ

សាលាបាលីជាន់ខ្ពស់ ក្រុងភ្នំពេញ

រៀបរៀង

RESUME D'ANALYSE GRAMMATICALE

par

CHHIM-SOUM

Professeur de l'Ecole Supérieure de Pali

à Phnom Penh

បោះពុម្ពឡើងវិញ ចំនួន ៣.០០០ ច្បាប់

ដោយថតចម្លងតាមច្បាប់បោះពុម្ពលើកទី ២ ក្នុងឆ្នាំ ១៩៦៧ របស់អ្នកនិពន្ធ

00009966

បណ្ណាល័យ ហ៊ុន សែន
HUN SEN LIBRARY
R.U.P.P.
សាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទភ្នំពេញ

ភ្នំពេញ

ការផ្សាយរបស់ក្រសួងធម្មការ និងសាសនា

គ.ស. ២០០២

សេចក្តីបញ្ជាក់
ចំពោះការបោះពុម្ពឡើងវិញ

សៀវភៅ " **វិធីសម្ពន្ធសង្ខេប** " នេះ ត្រូវបានបោះពុម្ពឡើងវិញ ក្រោមជំនួយឧបត្ថម្ភរបស់អង្គការសាសនាជប៉ុន ឈ្មោះ រីស្សូកូសី-កៃ (Rissho Kosei-kai " RKK/Japan ") និងកិច្ចសហប្រតិបត្តិការជាមួយអង្គការសន្តិ-ស្ម័គ្រចិត្តជប៉ុន ប្រចាំនៅកម្ពុជា (Shanti Volunteer Association "SVA/Cambodia") ។

ក្រសួងធម្មការ និងសាសនា បានស្នើសុំឱ្យអង្គការសន្តិស្ម័គ្រចិត្តជប៉ុន ប្រចាំនៅកម្ពុជា ជួយបោះពុម្ព និងចែកផ្សាយសៀវភៅនេះ ដើម្បីជាគុណ-ប្រយោជន៍ដល់ :

- ការលើកស្ទួយការអភិវឌ្ឍន៍ពុទ្ធសាសនា នៅកម្ពុជា ។
- ការរក្សាមរតកវប្បធម៌ អក្សរសាស្ត្រ ឱ្យបានគង់វង្ស និងរីកចំរើន ។
- ការពង្រីកចំណេះដឹងទូទៅខាងភាសាបាលី ដែលជាចំណែកមួយជួយទ្រទ្រង់ភាសា អក្សរសាស្ត្រជាតិ និងការប្រតិបត្តិពុទ្ធសាសនា ក្នុងភាពបរិសុទ្ធត្រឹមត្រូវ ក្នុងចំណោមព្រះសង្ឃ និងពុទ្ធមាមកជនទូទៅ ។

ការបោះពុម្ពឡើងវិញនេះ ធ្វើឡើងដោយថតចម្លងតាមច្បាប់ដើម ដែលបោះពុម្ពលើកទី២ ក្នុងឆ្នាំ ១៩៦៧។ អ្នករៀបរៀងអត្ថបទដើម្បីបោះពុម្ពឡើងវិញនេះ បានកែអក្ខរាវិរុទ្ធត្រង់អន្លើខ្លះ តែឃ្លាឃ្លោងរក្សាទុកដដែល ដូចច្បាប់ដើម តែប្រសិនបើមានកំហុសអក្ខរាវិរុទ្ធសេសសល់ត្រង់អន្លើខ្លះទៀត នោះគឺជាលក្ខណៈដែលមានក្នុងច្បាប់ដើមពីមុនមក ។

ក្រសួងធម្មការ និងសាសនា សូមអភ័យទោសជាមុន ចំពោះកង្វះខាតផ្សេងៗ ដែលអាចនឹងកើតមានដោយអចេតនា ក្នុងការបោះពុម្ពឡើងវិញនេះ ។

សូមជនានុជនក្នុងកម្ពុជរដ្ឋ បានចំរើនលូតលាស់ដុះដាលដោយវិជ្ជា និងវិបុលសុខគ្រប់ប្រការ ហើយរួបរួមគ្នាកសាងប្រទេស និងលើកស្ទួយអក្សរសាស្ត្រ និងព្រះពុទ្ធសាសនា ឱ្យបានរីកចំរើនជាភិយ្យោភាព តរៀងទៅ !

សូមថ្លែងអំណរគុណ ប្រកបដោយកតញ្ញូតាធម៌យ៉ាងជ្រាលជ្រៅបំផុត ចំពោះអង្គការ រីស្សូ កូសី-កៃ (RKK/Japan) និងអង្គការសន្តិស្ម័គ្រចិត្តជប៉ុនប្រចាំនៅកម្ពុជា (SVA/Cambodia) ដែលបានជួយឧបត្ថម្ភដល់ការបោះពុម្ពសៀវភៅនេះ ។

សូមគោរពជូនមហាកុសលដែលកើតពីធម្មទាននេះ ចំពោះវិញ្ញាណក្ខន្ធរបស់លោកសាស្ត្រាចារ្យ ឈឹម ស៊ុម ដែលជាអ្នករៀបរៀងសៀវភៅនេះ សូមលោកបានទៅសោយសុខនៅសុគតិភព ជានិរន្តរ៍តរៀងទៅ !

ភ្នំពេញ, ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០២

ក្រសួងធម្មការ និងសាសនា

ごあいさつ

この本は、立正佼成会の資金に基づき　シャンティ国際ボランティア会(SVA)により再版されました。

この本が、日本の仏教徒とカンボジアの人々の友情の絆となり、カンボジアの文化発展に貢献できれば幸いです。

និវេទនកថា

សៀវភៅនេះ ត្រូវបានបោះពុម្ពឡើងវិញ ដោយអង្គការសន្តិស្ម័គ្រចិត្តជប៉ុនប្រចាំកម្ពុជា (Shanti Volunteer Association " SVA/Cambodia ") និងដោយមានការឧបត្ថម្ភថវិកាពី

អង្គការ រីស្សូ កូសី-កៃ (RKK/Japan)

យើងខ្ញុំអធិដ្ឋាន សូមឱ្យសៀវភៅនេះបានជាវិភាគទានដល់ការពង្រឹងមិត្តភាពរវាងប្រជាជនកម្ពុជា ជាមួយប្រជាជនជប៉ុន ដែលកាន់សាសនាផ្សេងៗ និងដល់ការថែរក្សាសម្បត្តិវប្បធម៌ និងសម្បត្តិសាសនា របស់ ប្រជាជនកម្ពុជា ។

ACKNOWLEDGEMENT

This book has been reprinted by Shanti Volunteer Association of Cambodia (SVA/Cambodia) with the financial support from

Rissho Kosei-kai (RKK/Japan)

We pray that this book would contribute to promote the friendship between Cambodian people and Japanese religious people and to preserve Cambodian cultural and religious heritage.

អារម្ភកថា

វិធីសម្ពន្ធ ជាសិក្ខាវិធីទី ២ ខាងភាសាបាលី ។ ដ្បិតជាអ្នករៀនភាសាបាលីតាមទម្លាប់រៀនមក មុនដំបូងតែងរៀនមេសូត្រទន្ទេញមូលកច្ចាយនៈ ឬកច្ចាយនរូបត្ថកៈ ឬវេយ្យាករណ៍បាលី ដែលជាសិក្ខាវិធីទី ១ ។ បន្ទាប់មកត្រូវតែរៀនវិធីសម្ពន្ធទៀត ដែលជាមេរៀនទី ២ ។ តទៅទៀត ត្រូវរៀនវិធីរៀងប្រយោគបាលីនិងវិធីប្រែបាលីជាសម្រាយ ប្រែសម្រាយជាបាលី តាមសៀវភៅទុកយពាក្យវិលាសិនី ដែលជាសិក្ខាវិធីទី ៣ ។ តទៅទៀតត្រូវរៀនឆន្ទលក្ខណវិធី តាមក្បួនវុត្តោទ័យជាដើម ដែលជាសិក្ខាវិធីទី ៤ ។ ចំពោះវិធីសម្ពន្ធ បើអ្នករៀន ៗ មិនយល់ទេ, ការរៀននោះ នឹងក្លាយទៅជាមិនសូវបានផលល្អ ឬ ឲ្យផលផ្ទុយ គឺទោះបើរៀនគល់ឆ្នាំដ៏ច្រើនយ៉ាងណាក្តី ក៏ប្រែបាលីជាសម្រាយខុសសេចក្តីទទេទៅក៏មាន, ប្រែសម្រាយជាបាលីមិនកើតក៏មាន, តែងសេចក្តីភាសាបាលីមិនត្រូវក៏មាន ព្រោះមិនយល់សម្ពន្ធ មិនដឹងសព្ទណាមានឈ្មោះដូចម្តេច, មិនដឹងបទណាចូលនឹងបទណា ឬមិនដឹងថាក្នុងប្រយោគនីមួយ ៗ ពីត្រឹមណាទៅត្រឹមណាជាមួយរយៈៗសោះ ។

ឯវិធីសម្ពន្ធនោះ មានរបៀបមិនសូវត្រូវគ្នាទេ គឺលោកគ្រូអាចារ្យខ្លះ សម្ពន្ធតាមបែបដែលហៅថា “កយកែវ” គឺក្នុងប្រយោគមួយ ៗ សព្ទណានៅខាងដើម ក៏សម្ពន្ធសព្ទនោះមុន ហើយទើបសម្ពន្ធសព្ទទី ២

ទទួលរងជាលំដាប់ទៅរហូតដល់ចប់ប្រយោគ; លោកគ្រូអាចារ្យខ្លះ សម្ព័ន្ធតាមបែបដែលហៅថា "សម្ព័ន្ធក្នុង ឬ កម្រងផ្កា" គឺក្នុងប្រយោគមួយ ៗ បើមានអាលបនៈនិងនិបាត គឺចាប់សម្ព័ន្ធអាលបនៈមុន រួចចាប់និបាតជាទី ២ ទាញមកភ្ជាប់នឹងកិរិយា ហើយចាប់មកប្រធាន រួចពីនោះស័ព្ទណាប្រែមុនក៏សម្ព័ន្ធមុនរហូតដល់ចប់ប្រយោគ; លោកគ្រូអាចារ្យខ្លះ សម្ព័ន្ធតាមបែបដែលហៅថា "សម្ព័ន្ធញែកធាតុ" របៀបដូចសម្ព័ន្ធក្នុង ប្លែកតែបំបែកកិរិយាស័ព្ទឲ្យដឹងធាតុ, បច្ច័យ, វិភត្តិ, បទ, បុរិសៈ, វចនៈ, កាល, វាចកៈ ប៉ុណ្ណោះ ដូចករោតិ សម្ព័ន្ធថា ករធាតុ ឱ-បច្ច័យ តិវត្តមានាវិភត្តិ បរស្សបទ បឋមបុរិសៈ ឯកវចនៈ ចុះក្នុងបច្ចុប្បន្នកាល ពោលកត្តុដល់... (ជាបទប្រធាន); លោកគ្រូអាចារ្យខ្លះ បើប្រយោគដែលមានអាលបនៈ និបាត ប្រធាន កិរិយាគ្រប់គ្រាន់ នោះលោកសម្ព័ន្ធអាលបនៈជាទី ១ និបាតជាទី ២ ប្រធានជាទី ៣ កិរិយាជាទី ៤ ពោលមករកប្រធាន តពីនោះទៅ ស័ព្ទណានៅខាងដើម ក៏-សម្ព័ន្ធស័ព្ទនោះមុនជាលំដាប់ទៅ រហូតដល់ចប់ប្រយោគ ។

របៀបដើងសម្ព័ន្ធទាំង ៤ បែបនេះ មានពាក្យសម្រាប់ហៅស័ព្ទនិ-មួយ ៗ យ៉ាងវែង យ៉ាងកណ្តាល យ៉ាងខ្លី ដូចស័ព្ទថា បុរិសោ "រីបុរិស" ជាបទប្រធាន ដែលឥតកិរិយាទទួល នោះបើហៅយ៉ាងវែងថា បុរិសោ

ជាបឋមាបធានបទ សុទ្ធបុំលិង្គៈ កត្តុវិសេសយៈ. សការកៈ, បើហៅយ៉ាងកណ្ដាលថា បុរិសោ ជាបឋមាបធានបទ សុទ្ធបុំលិង្គៈ, បើហៅយ៉ាងខ្លីថា បុរិសោ ជាលិង្គៈ ។ ស័ព្ទដទៃទៀតរហូតដល់ពួកនិបាត ក៏មានពាក្យហៅ ៣ យ៉ាង ដូចគ្នាទាំងអស់ ដូច បុរិសោ ច «ពីបុរសក្ដី» ច នោះ បើហៅយ៉ាងវែងថា នេបាតិកបទ ជាបទសមុច្ចយត្ថជោតកៈ យោគដោយ បុរិសោ, បើហៅយ៉ាងកណ្ដាលថា ច ជាបទសមុច្ចយត្ថជោតកៈ យោគដោយ បុរិសោ, បើហៅយ៉ាងខ្លីថា ច ស័ព្ទ បទសមុច្ចយត្ថជោតកៈ ឬបទសមុច្ចយត្ថវាចកៈ ។

ការរៀនភាសាបាលី ត្រឹមតែរបៀបសម្ពន្ធ ១ មុខ ក៏ឃើញថាញ៉ិកញ៉ាក់ម៉្លេះទៅហើយ, ចុះទំពាំបើថែមរបៀបវេយ្យាករណ៍ របៀបតែងសេចក្ដីបាលី របៀបតែងឆន្ទ មកទៀត តើគួរនឹងស្មានថាងាយឬយ៉ាងណា? មិនងាយទេ ។

ហេតុនេះហើយ បានជាចាស់បុរាណ បានចរហាប្រាប់គ្នាថា បើអ្នកឲ្យកូនទៅរៀនបាលីព្រះត្រៃបិដក, ត្រូវអ្នកបណ្ដុះដូង ១ ដើមក្នុងថ្ងៃដែលកូនចេញទៅរៀន, បើដូងនោះបានផ្លែ សឹមសួរកូនថា បានភ្លឺគ្រាន់បើហើយឬនៅ ?

មួយទៀត លោកតែងប្រាប់គ្នាថា កុលបុត្រដែលចង់រៀនបាលីព្រះ

ត្រៃបិដកឲ្យដល់ថ្នាក់ជាអ្នកចេះ នោះត្រូវមានព្យាយាមប្រកបដោយឧ-បាយ ឲ្យដូចបុរសដែលកាត់គល់គគីធំ ១ ទាល់តែដាច់ដោយកាំបិតស្ទាតូចមួយដូច្នោះ ។

ពាក្យទាំងនេះសឲ្យឃើញថា ការរៀនបាលីក្នុងជំនាន់នោះលំបាកណាស់ ព្រោះបែបរៀន ច្រើនតែជាបាលីសុទ្ធ ហើយវែង ១ ពេកផង ។

ដោយហេតុតែសេចក្ដីលំបាកក្នុងការរៀន ចេះតែមានឥតស្រាកដូច្នេះ បានជាខ្លួនខ្ញុំដែលជាអាចារ្យបង្រៀនតាំងពីកាលដែលបង្រៀននៅសាលាបាលីវត្តលង្កាពី ព.ស. ២៤៧៤ គ.ស. ១៩៣១ មកម៉្លេះ តែងគិតរកឧបាយដើម្បីដោះស្រាយឲ្យងាយស្រួលឡើង ទើបគិតដល់ការសិក្សារបស់ខ្លួនពីក្មេង តាំងពីទើបនឹងរៀនមកទល់នឹងបានចេះដឹងប៉ុណ្ណឹងឡើងថា តើកាលដែលរៀនមិនសូវយល់ នោះតើទាស់នឹងអ្វី ? ដែលបានយល់គ្រាន់បើ តើពីត្រឹមណាមក ? ព្រោះរៀនតាមបែបដូចម្ដេច ?

កាលបើបញ្ហានេះកើតឡើងក្នុងចិត្តរឿយ ៗ, សតិសម្បជញ្ញៈរបស់ខ្ញុំដាស់តឿនខ្ញុំឲ្យនឹកឃើញថា ខ្ញុំពីក្មេងកាលជាសាមណេរអាយុ ១២ ឆ្នាំ (ព. ស. ២៤៦២) បានសិក្សាក្នុងសំណាក់លោកគ្រូអាចារ្យគន នៅឃុំពល ស្រុកគងពិសី (កំពង់ស្ពឺ) ដែលជាអ្នកប្រាជ្ញដើមមួយរូបក្នុងជំនាន់នោះ ៗ លោកបានបង្រៀនខ្ញុំឲ្យរៀនមេសូត្រ១០បទ, ឲ្យរៀនតាំងតួ,-ប្រែ,

-សម្ពន្ធ មូលកច្ចាយនៈ ១ ចប់ ៩ ខែ; ឲ្យរៀនប្រែគម្ពីរធម្មបទដ្ឋកថា(ស៊ីករឹត) ខាងបុព្វភាគ ២០ ខែ បច្ឆិមភាគ ២០ ខែ ចប់ក្នុងរយៈវេលា ៤ ឆ្នាំ ។ ខ្ញុំដឹងខ្លួនថា បណ្ដាចំណេះទាំងនេះ ខ្ញុំចេះសេចក្ដីនិទាន និងសេចក្ដីធម៌ក្នុងគម្ពីរធម្មបទ ជាងវិធីសម្ពន្ធ ។ ព្រោះអ្វី? ព្រោះតែខ្ញុំនៅក្មេងចាប់រៀនដំបូង ហើយលោកគ្រូខ្ញុំដែលមានចំណេះច្រើនលើសលុប មានមេត្តាច្រើន ប្រហែលជាចង់ឲ្យខ្ញុំចេះស្មើនឹងលោក បានជាបង្ហូរចំណេះសម្ពន្ធ ដោយឥតសំចៃ ប្រទានដល់ខ្ញុំ គឺលោកបង្រៀនសម្ពន្ធច្រើនបែបពេក ហើយពិស្ដារណាស់ផង ហួសវិស័យប្រាជ្ញាក្មេង ។

ដល់ខ្ញុំមានអាយុ ២០ ឆ្នាំ (ព.ស. ២៤៧០) ខ្ញុំបានរៀនមូលកច្ចាយនៈវេយ្យាករណ៍ និងសម្ពន្ធម្ដងទៀតក្នុងសំណាក់ព្រះតេជព្រះគុណព្រះវិភុញ្ញាណ សោម-ឡូច (មហា ៤ ប្រយោគ) វត្តលង្កា ក្រុងភ្នំពេញ ។ លោកបង្រៀនសម្ពន្ធក្នុងយ៉ាងកណ្ដាលតាមបែបសម្ពន្ធរបស់លោកឧកញ៉ាសុត្តន្តប្រីជាឥន្ទ ។ ខ្ញុំក៏បានចេះសម្ពន្ធគ្រាន់ប្រើ ។

ដល់ខ្ញុំមានអាយុ ២១ ឆ្នាំ (ព.ស. ២៤៧១) ជាសិស្សសាលាបាលីជាន់ខ្ពស់ ក្រុងភ្នំពេញ បានរៀនផ្ទាល់ពីសម្ដេចព្រះមហាសុមេធាធិបតី (ជោតញ្ញាណ ជួន-ណាត) ព្រះសង្ឃរាជ គណៈមហានិកាយ កាលនៅជាព្រះគ្រូសង្ឃសត្ថា សាស្ត្រាចារ្យសាលាបាលីជាន់ខ្ពស់ ។ ព្រះ

មហាថេរេគ្គនេះបានបង្រៀនមូលកច្ចាយនៈ ហើយបានតែងសៀវភៅកច្ចាយនរូបត្ថមកៈយកមកបង្រៀនអមផង បង្រៀនសម្ពន្ធច្រើនបែបផង ហើយមានវគ្គមានស្ទើរល្អណាស់ គឺបង្រៀនពីទូទៅវែងដកបកែខ្ញុំបានយល់គ្រប់បែប ។

សម័យជាមួយគ្នានេះ សម្តេចព្រះធម្មលិខិត លុំ-ឯម កាលជាព្រះញាណបវរវិជ្ជា សាស្ត្រាចារ្យសាលាបាលីជាន់ខ្ពស់ ជានិស្សយាចារ្យផង ជាធម្មាចារ្យផងរបស់ខ្ញុំ បានតាំងខ្ញុំឲ្យបង្រៀនមូលកច្ចាយនៈ កច្ចាយនរូប-ត្ថមកៈព្រមទាំងសម្ពន្ធ ក្នុងសាលាបាលីវត្តលង្កា ដែលមានសិស្សច្រើនបំផុតជាងវត្តទាំងអស់ក្នុងព្រះរាជអាណាចក្រខ្មែរនាសម័យនោះ ។ ខ្ញុំបង្រៀនអស់វេលា ៤ ឆ្នាំ ទើបលោកគ្រូអាចារ្យ អ៊ុក-ជា បង្រៀនតមកទៀត ។ វេលានោះហើយដែលខ្ញុំខំប្រឹងជាទីបំផុត ក្នុងកិច្ចពង្រីកការសិក្សាបាលីតាមរបៀបសម័យថ្មី ដើម្បីឲ្យសិស្សរៀនឆាប់ចេះ ។

កាលដែលខ្ញុំរំពឹងដល់ការសិក្សារបស់ខ្ញុំដូចបានថ្លែងមកនេះ, ខ្ញុំមានយោបល់ថា បណ្ដាសិក្ខាវិធីខាងភាសាបាលីទាំង ៤ មុខគឺ វេយ្យា-ករណ៍បាលី ១ វិធីសម្ពន្ធ ១ ឧភយពាក្យ ១ ឆន្ទលក្ខណវិធី ១, សិក្ខាវិធីមួយ ៗ គួររៀបរៀងជាបី ៗ បែប គឺ បែបសង្ខេប បែបមធ្យម បែបពិស្តារ សម្រាប់អ្នកសិក្សាថ្នាក់បឋមភូមិ មជ្ឈិមភូមិ និងឧត្តមភូមិ ។ ពុំនោះ

ទោត ទឹងរៀបរៀងឲ្យមានបែបជាសៀវភៅសម្រាប់សិស្ស ១ បែប សៀវភៅសម្រាប់គ្រូ ១ បែប ក៏គួរដែរ ។

ដោយហេតុតែខ្ញុំមានយោបល់ដូច្នេះ បានជាខ្ញុំខំរៀបរៀងសៀវ-ភៅសម្រាប់សិស្សបានចប់មុនហើយ ក្នុងចំណោមសិក្ខាវិធី ទាំង ៤ មុខ, លើកតែឆន្ទលក្ខណវិធី ១ ចេញ ខ្ញុំពុំបានធ្វើ ព្រោះអាងថាមានសៀវភៅវុត្តោទ័យ របស់សម្តេចព្រះធម្មលិខិត លី-ឯម ស្រាប់ហើយ ជាបែបខ្លី ៗ គួរដាក់ជាសៀវភៅសម្រាប់សិស្សបាន ។

សៀវភៅ វិធីសម្ពន្ធសង្ខេបនេះ ខ្ញុំបានស្រង់ពាក្យតាំងពីអាយតនិ-បាតជាដើម ក្នុងកច្ចាយនូបត្ថម្ភកៈ មករៀបរៀង ហើយខ្ញុំរៀបរៀងឲ្យប៉ុនគ្នានឹងវិធីសម្ពន្ធបាលីដែលខ្ញុំរៀនពីសំណាក់សម្តេចព្រះមហាសុមេធាធិប-តី ។ ឯសេចក្តីពន្យល់ក្នុងវិធីសម្ពន្ធនោះខ្លះទៀត ខ្ញុំចម្លងពីសៀវភៅវិធីសម្ពន្ធរបស់ព្រះតេជព្រះគុណព្រះវិកខុញ្ញាណ សោម - ឡូច ដែលជាបែបផែនរបស់លោកឧកញ៉ាសុត្តន្តប្រីជាឥន្ទ ។ ដល់មកវេលាដែលបោះពុម្ពសៀវ-ភៅនេះ ខ្ញុំបានយកសៀវភៅសម្ពន្ធមាលា របស់លោកគ្រូអាចារ្យ អ៊ុក-ជា មកផ្ទៀបគ្នាទៀត ។

សូមអរព្រះគុណលោកគ្រូអាចារ្យអ៊ុក-ជា ដែលលោកបានចាត់ការបោះពុម្ពសៀវភៅ សម្ពន្ធមាលា មុនសៀវភៅនេះ ឲ្យខ្ញុំបានសៀវភៅ

នោះ មកជាគូដែកក្នុងវេលាដែលសម្រិតសម្រាំងសៀវភៅនេះផង ។

ក្នុងទីបំផុតនេះ ខ្ញុំសូមគោរពដល់ព្រះគុណធ្ងន់នៃបណ្ឌិតទាំងឡាយ ដូចបានចេញព្រះនាមមកខាងដើមនេះ ហើយខ្ញុំសូមឧទ្ទិសផលដ៏ប្រសើរ ជាឥដ្ឋមនុញ្ញផល ជូន ប្រគេនដល់បណ្ឌិតទាំងឡាយនោះ, សូមឲ្យព្រះគុណបានសមប្រកបដោយវិបុលសុខ និងកិត្តិស័ព្ទ ជាប់អស់កប្បដ៏អង្វែងទៅ ។

សូមឲ្យកុលបុត្រអ្នកសិក្សាទាំងឡាយបានលូតលាស់ដោយអារ្យធម៌សមទ្រង់ជាខ្មែរអ្នកកាន់ពុទ្ធសាសនា កុំឲ្យអវិជ្ជនការគ្របសង្កត់បានឡើយ ។

ភ្នំពេញ នៅថ្ងៃទី ២០ មេសា ១៩៤៨

ព.ស. ២៤៩០

ឈឹម-ស៊ុម

វិធីសម្ពន្ធខ្មែរ

បែបសម្ពន្ធថ្មី

កុលបុត្រអ្នកសិក្សាភាសាបាលី គប្បីចេះវិធីសម្ពន្ធ ។ ឯវិធីសម្ពន្ធ ដែលមានសេចក្តីពិស្តារជាអនេក មានរបៀបប្លែក ៗ តាមយោបល់ វេយ្យាករណាចារ្យនោះ កុលបុត្រអ្នកសិក្សាថ្មីមិនងាយនឹងចេះចាំចូលចិត្ត បានក្លាម ៗ ទេ ។ ដើម្បីឲ្យចេះចាំចូលចិត្តងាយ កុលបុត្រគប្បីស្វា-ធ្យាយវិធីសម្ពន្ធសង្ខេប បែបសម្ពន្ធថ្មី ឲ្យចាំមេសម្ពន្ធដែលជាគោលធំ ៗ មាន ២២ មេដូចតទៅ :

១–បឋមាវិភត្តិ

បទនាមនាមដែលប្រកបផ្សំនឹងបឋមាវិភត្តិ ត្រង់ដែលប្រែថា "រី" ជាបទប្រធាន មានអត្ថ ៤ យ៉ាងគឺ :

១) បើមិនមានអាខ្យាតកិរិយា ឬកិតកិរិយាទទួលទេ, ហៅថា លិង្គត្ថ ឬលិង្គត្ថបឋមា ឧ. ភិក្ខុនោ ចីវរំ ។ (ប្រែ) ចីវរំ រីចីវរ ភិក្ខុនោ នៃភិក្ខុ ។

(សម្ពន្ធ) ភិក្ខុនោ សាមិសម្ពន្ធៈ ក្នុងចីវរំ ។ លិង្គត្ថៈ ។

២) ដែលមានអាខ្យាតកិរិយា ឬមានកិតកិរិយាទទួល, បើជា កត្តុវាចកៈ, ហៅថា សយកត្តា ឬ សយកត្តុបឋមា សម្ពន្ធចូលនឹងកិរិយា ឧ. ភិក្ខុនោ ចីវរំ អត្ថិ ។ (ប្រែ) ចីវរំ រីចីវរ ភិក្ខុនោ របស់

ភិក្ខុ អត្ថិ មាន ។

(សម្ពន្ធ) ចីវរំ សយកត្តា ក្នុងអត្ថិ ។ អាខ្យាតបទកត្តុវាចកៈ, ភិក្ខុនោ សាមិសម្ពន្ធៈ ក្នុងចីវរំ ។

៣) បើជាហេតុកត្តុវាចកៈ ហៅថា ហេតុកត្តា ឬ ហេតុកត្តុ-បឋមា សម្ពន្ធចូលនឹងកិរិយា ឧ មាតា បុត្តំ ជនេតិ ។ (ប្រែ) មាតា មាតា បុត្តំ ញុំាងកូន ជនេតិ ឲ្យកើត ។

(សម្ពន្ធ) មាតា ហេតុកត្តា ក្នុងជនេតិ ។ អាខ្យាតបទហេតុកត្តុ-វាចកៈ, បុត្តំ ការិតកម្ម ក្នុងជនេតិ ។

៤) បើជាកម្មវាចកៈ ឬ ហេតុកម្មវាចកៈ ហៅថា វុត្តកម្មំ ឬ វុត្តកម្ម-បឋមា សម្ពន្ធចូលនឹងកិរិយា ឧ. (កម្មវាចកៈ) កុសលកម្មំ កាតព្វំ ។ (ប្រែ) កុសលកម្មំ អំពើជាកុសល (គេនបិ គឺអ្នកណាក៏ដោយ) កត្តព្វំ គប្បីធ្វើ ។ ឧ. (ហេតុកម្មវាចកៈ) ព្យត្តេន ភិក្ខុនា បដិពលេន សង្ឃោ ញាបេតព្វោ ។ (ប្រែ) សង្ឃោ សង្ឃ ភិក្ខុនា គឺភិក្ខុ ព្យត្តេន ឈ្លាស បដិពលេន ប្រតិពល ញាបេត-ព្វោ គប្បីឲ្យដឹង ។

(សម្ពន្ធ កម្មវាចកៈ) កុសលកម្មំ វុត្តកម្ម ក្នុង កត្តព្វំ ។ កិតបទកម្ម-វាចកៈ, គេនបិ អនភិហិតកត្តា ក្នុងកត្តព្វំ ។

(សម្ពន្ធ ហេតុកម្មវាចកៈ) សង្ឃោ វុត្តកម្ម ក្នុងញាបេតព្វោ ។ កិតបទហេតុកម្មវាចកៈ, ព្យត្តេននិងបដិពលេន ទាំងពីរបទ វិសេសនៈ របស់ ភិក្ខុនា ។ អនភិហិតកត្តា ក្នុងញាបេតព្វោ ។

២–ទុតិយាវិភត្តិ

បទនាមនាមដែលប្រកបផ្សំនឹងទុតិយាវិភត្តិ មានអត្ថ ៦ យ៉ាង សម្ពន្ធ ចូលនឹងកិរិយា ដូច្នេះ :

១) ជាអំពើដែលគេត្រូវធ្វើ ប្រែថា "នូវ" ហៅថា អវុត្តកម្ម ឬ អវុត្តកម្មត្ថទុតិយា ឧ. ជនោ រថំ ករោតិ ។ (ប្រែ) ជនោ ឯជន ករោតិ ធ្វើ រថំ នូវរថ ។

(សម្ពន្ធ ជនោ សយកត្តា ក្នុងករោតិ ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, រថំ អវុត្តកម្ម ក្នុងករោតិ ។

២) ជាដំណើរឬជាទីទៅដល់ ប្រែថា "កាន់" ហៅថា សម្បាបុណិយកម្ម ឬ សម្បាបុណិយកម្មត្ថទុតិយា ឧ. ជនោ គាមំ បាវិសិ ។ (ប្រែ) ជនោ ឯជន បាវិសិ ចូលទៅហើយ គាមំ កាន់ស្រុក ។

(សម្ពន្ធ) ជនោ សយកត្តា ក្នុងបាវិសិ ។ អាខ្យាតបទកត្តុវាចកៈ, គាមំ សម្បាបុណិយកម្ម ក្នុងបាវិសិ ។

៣) ជាទីទទួលសម្រេចនូវអំពើដែលគេប្រើឲ្យធ្វើ ប្រែថា "ញុំាង" ហៅថា ការិតកម្ម ឬ ការិតកម្មទុតិយា ឧ. សុរិយោ លោកំ ឱភាសេតិ ។ (ប្រែ) សុរិយោ ព្រះអាទិត្យ លោកំ ញុំាងលោក ឱភាសេតិ ឲ្យភ្លឺ ។

(សម្ពន្ធ) សុរិយោ ហេតុកត្តា ក្នុងឱភាសេតិ ។ អាខ្យាតបទ ហេតុកត្តុវាចកៈ, លោកំ ការិតកម្ម ក្នុងឱភាសេតិ ។

៤) ជាទីប្រព្រឹត្តទៅរហូតដល់ ឬ លុះដល់ កន្លង រម្លង ប្រែថា "អស់" ហៅថា អច្ចន្តសំយោគ ឬ អច្ចន្តសំយោគទុតិយា ឧ. បុរិសោ យោជនំ គច្ឆតិ ។ (ប្រែ) បុរិសោ បុរស គច្ឆតិ ស្ទុះទៅ យោជនំ អស់មួយយោជន៍ ។

(សម្ពន្ធ) បុរិសោ សយកត្តា ក្នុងគច្ឆតិ ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, យោជនំ អច្ចន្តសំយោគ ក្នុងគច្ឆតិ ។

៥) ជាទីទទួលពាក្យដែលគេនិយាយបំពោះខ្លួន ប្រែថា "នឹង" ឬ "បំពោះ" ហៅថា អកថិតកម្ម ឬ អកថិតកម្មទុតិយា (កាលបើមានបទមួយ ជាអកថិតកម្ម ដូច្នេះ ត្រង់បទមួយដែលប្រែថា "នូវ" ដែលជាអវុត្តកម្មនោះ ត្រឡប់ទៅជា ហៅថា កថិតកម្ម ឬ កថិតកម្មទុតិយាវិញ) ឧ. ភគវន្តំ បញ្ហំ បុច្ឆតិ ។ (ប្រែ) (សោ ភិក្ខុ ភិក្ខុ

នោះ) អវោច បានពោលហើយ ឯតំ (វចនំ នូវពាក្យ) នុ៎ះ ភគវន្តំ នឹងព្រះដ៏មានព្រះភាគ ។

(សម្ពន្ធ) ភិក្ខុ សយកត្តា ក្នុងអវោច ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, សោ វិសេសនៈរបស់ភិក្ខុ, ភគវន្តំ អកថិតកម្ម ក្នុងអវោច, វចនំ កថិតកម្ម ក្នុងអវោច, ឯតំ វិសេសនៈ របស់វចនំ ។

៦) ជាគ្រឿងធ្វើកិរិយាឲ្យមានសេចក្តីប្លែកជាងប្រក្រតី ហៅថា កិរិយាវិសេសនំ ឬ ទុតិយាកិរិយាវិសេសនំ ឧ. បុគ្គលោ ឧទកកីឡំ កីឡិ ។ (ប្រែ) បុគ្គលោ រីបុគ្គល កីឡិ លេងហើយ ឧទកកីឡំ លេងនូវទឹក ។

(សម្ពន្ធ) បុគ្គលោ សយកត្តា ក្នុងកីឡិ ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, ឧទកកីឡំ កិរិយាវិសេសនៈ ក្នុងកីឡិ ។

៣–តតិយាវិភត្តិ

បទនាមនាមដែលប្រកបផ្សំនឹងតតិយាវិភត្តិមានអត្ថ ៦ យ៉ាង សម្ពន្ធចូលនឹងកិរិយាក៏មាន ចូលនឹងនិបាតសព្ទគឺសហឬសទ្ធឹក៏មាន ដូច្នេះ :

១) ជាគ្រឿងសម្រេចនូវអំពើ ប្រែថា "ដោយ" ហៅថា ករណំ ឬករណត្ថតតិយា ឧ. កស្សកោ ទាត្តេន ធញ្ញំ លុនាតិ ។ (ប្រែ) កស្សកោ រីអ្នកស្រែ លុនាតិ ច្រូត ធញ្ញំ នូវស្រូវ ទាត្តេន

ដោយកណ្តៀវ ។

(សម្ពន្ធ) កស្សកោ សយកត្តា ក្នុងលុនាតិ ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, ទាត្តេន ករណៈ ក្នុងលុនាតិ, ធញ្ញំ អវុត្តកម្ម ក្នុងលុនាតិ ។

២) ជាផ្លូវ ឬជាទំនង ជាលំនាំ ដែលប្លែកអំពីការសម្រេចនូវអំពើ, ប្រែថា «ដោយនូវ» ឬ «តាម» ហៅថា កិរិយាវិសេសនំ ឬ វិសេសនត្តកិរិយា ឧ. ពុទ្ធោ តបតិ តេជសា ។ (ប្រែ) ពុទ្ធោ ព្រះពុទ្ធ តបតិ រុងរឿង តេជសា ដោយនូវតេជះ ។

(សម្ពន្ធ) ពុទ្ធោ សយកត្តា ក្នុងតបតិ ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, តេជសា កិរិយាវិសេសនៈ ក្នុងតបតិ ។

៣) ជាអ្នកសម្រេចនូវអំពើខ្លួនឯង ក្នុងប្រយោគដែលជាកម្មវាចកៈក៏មាន ក្នុងប្រយោគដែលជាភាវវាចកៈក៏មាន ក្នុងប្រយោគដែលជាហេតុកម្មវាចកៈក៏មាន ប្រែថា «គឺ» ឬ «ដែល» ហៅថា អនភិហិតកត្តា ឬ អនភិហិតកត្តុកិរិយា ឧ. ចិត្តេន នីយតិ លោកោ ។ (ប្រែ) លោកោ សត្វលោក ចិត្តេន គឺចិត្ត នីយតិ ដឹកនាំទៅ ។

(សម្ពន្ធ) លោកោ វុត្តកម្ម ក្នុងនីយតិ ។ អាខ្យាតបទ កម្មវាចកៈ, ចិត្តេន អនភិហិតកត្តា ក្នុងនីយតិ ។

៦) ជាហេតុ ជាចំណង ជាដំណើរ, ប្រែថា "ហេតុ" ឬ "ព្រោះ" ឬ "ព្រោះតែ" ហៅថា ហេតុ ឬ ហេតុតតិយា ឧ. លាភេន ឧន្នតោ លោកោ, អលាភេន ច ឱនតោ ។ (ប្រែ) លោកោ រីសត្វលោក ឧន្នតោ (មានចិត្ត) ខ្ពស់ឡើងហើយ លាភេន ព្រោះលាភ, ច ក៏ (លោកោ រីសត្វលោក) ឱនតោ (មានចិត្ត) ក្រោមចុះហើយ អលាភេន ព្រោះមិនមានលាភ (ឬ) ព្រោះខាតលាភ ។

(សម្ពន្ធ) លោកោ សយកត្តា ក្នុង ឧន្នតោ ៗ កិតបទ កត្តុវាចកៈ, លាភេន ហេតុ ក្នុង ឧន្នតោ; ចសព្ទ វាក្យារម្ភវាចកៈ, លោកោ សយ-កត្តា ក្នុង ឱនតោ ៗ កិតបទ កត្តុវាចកៈ, អលាភេន ហេតុ ក្នុង ឱនតោ ។

៧) ជាអាការ ដូចជាបទវិសេសនៈរបស់បទដែលមានវិភត្តិផ្សេងគ្នា, ប្រែថា "មាន" ហៅថា ឥត្ថម្ភូត ឬ ឥត្ថម្ភូតតតិយា ឧ. មនសា ចេ បទុដ្ឋេន ភាសតិ វា ករោតិ វា ។ (ប្រែ) ចេ បើ (បុគ្គលោ រីបុគ្គល) មនសា មានចិត្ត បទុដ្ឋេន គឺទោសប្រទូស្តហើយ ភាសតិ វា ពោលក្តី ករោតិ វា ធ្វើក្តី ។

(សម្ពន្ធ) ចេសព្ទបរិកប្បត្ថៈ, បុគ្គលោ សយកត្តា ក្នុងភាសតិ ករោតិ, ភាសតិក្តី ករោតិក្តី អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, មនសា ឥត្ថម្ភូត ក្នុង បទុដ្ឋេន ៗ ឥត្ថម្ភូតតតិយា, វាទាំងពីរសព្ទ បទវិកប្បៈ ក្នុងភាសតិ ករោតិ ។

៦) ជាគ្រឿងប្រកបជាមួយ, ប្រែថា ‹‹ដោយ›› ហៅថា សហត្ថ-តតិយា ឧ. សមេតាយស្មា សង្ឃេន សទ្ធិំ (ប្រែ) អាយស្មា រីលោកអ្នកមានអាយុ សទ្ធិំ មួយអន្លើ សង្ឃេន ដោយសង្ឃ សមេតុ ចូរព្រមព្រៀង ។

(សម្ពន្ធ) អាយស្មា សយកត្តា ក្នុង សមេតុ ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, សង្ឃេន សហត្ថតតិយា ក្នុង សទ្ធិំ ។ កិរិយាសមវាយ ក្នុង សមេតុ ។

៤– ចតុត្ថីវិភត្តិ

បទនាមនាម ដែលប្រកបផ្សំនឹងចតុត្ថីវិភត្តិមានអត្ថ ៣ យ៉ាងហៅថា សម្បទាន ឬ សម្បទានចតុត្ថី ដូចគ្នាទាំង ៣ យ៉ាង សម្ពន្ធ ចូលនឹងកិរិយាដូច្នេះ :

១) ជាទីឲ្យ ឬ ជាទីទទួលនូវអំណោយ, ប្រែថា ‹‹ដល់›› ឧ. សង្ឃស្ស ទានំ ទេតិ ។ (ប្រែ) (ទាយកោ រីទាយក) ទេតិ ឲ្យ ទានំ នូវទាន សង្ឃស្ស ដល់សង្ឃ ។

(សម្ពន្ធ) ទាយកោ សយកត្តា ក្នុង ទេតិ ។ អាខ្យាតបទ សង្ឃស្ស សម្បទាន ក្នុង ទេតិ, ទានំ អវុត្តកម្ម ក្នុង ទេតិ ។

២) ជាទីបំរុង ជាទីផ្ញើ ឬ ជាទីបញ្ជូន, ប្រែថា ‹‹ដើម្បី›› ឬ ‹‹បំរុង›› ឧ. អាចរិយោ អន្តេវាសិកស្ស បរិក្ខារេ បេសេតិ ។

(ប្រែ) អាចរិយោ អាចារ្យ បោសេតិ ផ្ញើទៅ បរិក្ខារេ នូវគ្រឿងបរិក្ខារទាំងឡាយ អន្តេវាសិកស្ស ដើម្បីកូនសិស្ស ។

(សម្ពន្ធ) អាចរិយោ សយកត្តា ក្នុង បោសេតិ ។ អាខ្យាតបទ កត្តុ-វាចកៈ, អន្តេវាសិកស្ស សម្បទាន ក្នុង បោសេតិ បរិក្ខារេ អវុត្តកម្ម ក្នុង បោសេតិ ។

៣) ជាទីត្រូវគេប្រទូស្ត គេបៀតបៀន, ប្រែថា "ចំពោះ" ឬ "ដល់" ឧ. យោ អប្បទុដ្ឋស្ស នរស្ស ទុស្សតិ ។ (ប្រែ) យោ អ្នកណា ទុស្សតិ ប្រទូស្ត នរស្ស ចំពោះនរៈ អប្បទុដ្ឋស្ស ដែលមិនប្រទូស្ត ។

(សម្ពន្ធ) យោ សយកត្តា ក្នុង ទុស្សតិ ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, អប្បទុដ្ឋស្ស វិសេសនៈ របស់ នរស្ស ។ សម្បទាន ក្នុង ទុស្សតិ ។

៥_បញ្ចមីវិភត្តិ

បទនាមនាមដែលប្រកបផ្សំនឹងបញ្ចមីវិភត្តិមានអត្ថ ៣ យ៉ាង ច្រើនតែសម្ពន្ធចូលនឹងកិរិយាដូច្នេះ :

១) ជាដែនចេញ ឬ ជាដែនដែលគេត្រូវវៀរលែង, ប្រែថា "អំពី" ឬ "ចាក" ហៅថា អបាទាន ឬ អបាទានត្ថបញ្ចមី ឧ. បាបា ចិត្តំ និវារយេ ។ (ប្រែ) (បុគ្គលោ បុគ្គល) និវារយេ គប្បីឃាត់ ចិត្តំ

នូវចិត្ត បាបា ចាកបាប ។

(សម្ពន្ធ) បុគ្គលោ សយកត្តា ក្នុង និវារយេ ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចក:, បាបា អបាទាន: ក្នុង និវារយេ, ចិត្តំ អវុត្តកម្ម ក្នុង និវារយេ ។

២) ជាដែនប្រៀបធៀបឲ្យដឹងថាលើស ឬថយជាងគ្នា, ប្រែថា “ជាង” ហៅថា អបាទាន ឬវិភត្តិអបាទានក្នុងបញ្ចមី ឧ. ទានតោ សីលំ មហប្ផលតរំ ហោតិ ។ (ប្រែ) សីលំ រីសីល មហប្ផលតរំ ហោតិ ជាគុណជាតមានផលច្រើនដោយវិសេស ទានតោ ជាងទាន ។

(សម្ពន្ធ) សីលំ បកតិកត្តា ក្នុង ហោតិ ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចក:, ទានតោ អបាទាន: ក្នុង ហោតិ, មហប្ផលតរំ វិកតិកត្តា ក្នុង ហោតិ ។

៣) ជាមូលហេតុ គឺជាដើមហេតុដើមចម, ប្រែថា “ហេតុ” ឬ “ព្រោះ” ឬ “ព្រោះតែ” ហៅថា ហេតុ ឬ ហេត្វាបាទានក្នុងបញ្ចមី ឧ. អវិជ្ជាបច្ចយា សង្ខារា (សម្ភវន្តិ) ។ (ប្រែ) សង្ខារ សង្ខារទាំងឡាយ (សម្ភវន្តិ កើតព្រម) អវិជ្ជាបច្ចយា ព្រោះសេចក្តីល្ងង់ជាបច្ច័យ ។

(សម្ពន្ធ) សង្ខារា សយកត្តា ក្នុង សម្ភវន្តិ ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចក:, អវិជ្ជាបច្ចយា ហេតុ ក្នុង សម្ភវន្តិ ។

៦–ឆដ្ឋីវិភត្តិ

បទនាមនាមដែលប្រកបទៅនឹងឆដ្ឋីវិភត្តិមានអត្ថ ៦ យ៉ាង សម្ពន្ធចូលបានកែទីនឹងនាមនាម ដូច្នេះ :

១) ជាគ្រឿងជាប់ដោយម្ចាស់របស់, ប្រែថា "នៃ" ឬ "របស់" ហៅថា សាមិសម្ពន្ធ ឬ សាមិសម្ពន្ធឆដ្ឋី ឧ. ភិក្ខុនោ បត្តចីវរំ ។ (ប្រែ) បត្តចីវរំ គឺបាត្រនិងចីវរ ភិក្ខុនោ របស់ភិក្ខុ ។

(សម្ពន្ធ) ភិក្ខុនោ សាមិសម្ពន្ធៈ ក្នុង បត្តចីវរំ ។ លិង្គត្ថៈ ។

២) ជាគ្រឿងជាប់ដោយពួក ដោយក្រុម, ប្រែថា "នៃ" ហៅថា សមុហសម្ពន្ធ ឬ សមុហសម្ពន្ធឆដ្ឋី ឧ. សកុណានំ សង្ឃោ ។ (ប្រែ) សង្ឃោ ពួក សកុណានំ នៃសត្វស្លាបទាំងឡាយ ។

(សម្ពន្ធ) សកុណានំ សមុហសម្ពន្ធៈ ក្នុង សង្ឃោ ។ លិង្គត្ថៈ ។

៣) ជាគ្រឿងជាប់ដោយការស័ព្ទជាដើម, ប្រែថា "នៃ" ហៅថា កាកទិសម្ពន្ធ ឬ កាកទិសម្ពន្ធឆដ្ឋី ឧ. អត្ថស្ស ទុន្នយតា ។ (ប្រែ) អត្ថស្ស ទុន្នយតា ភាវៈ នៃអត្ថ គឺកុលបុត្រគប្បីដឹងបានដោយកម្រ ។

(សម្ពន្ធ) អត្ថស្ស កាកទិសម្ពន្ធៈ ក្នុង ទុន្នយតា ។ លិង្គត្ថៈ ។

៤) ជាសេចក្ដីដែលចូលមកប្រហែលដូចជាបទប្រធានដោយឡែក, ប្រែថា "កាល" ថា "កាលបើ" ឬ "កាលដែល" ហៅថា អនាទរ

ឬ អនាទរឆដ្ឋី ឧ. រុទតោ ទារកស្ស, បិតា និក្ខមិត្វា បព្វជិ ។ (ប្រែ) ទារកស្ស កាលដែលទារក រុទតោ កំពុងយំ, បិតា របិតា និក្ខមិត្វា ចេញទៅហើយ បព្វជិ បួសហើយ ។

(សម្ពន្ធ) ទារកស្ស អនាទរៈ ក្នុង រុទតោ ។ អនាទរកិរិយា, បិតា សយកត្តា ក្នុង បព្វជិ ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, និក្ខមិត្វា បុព្វកាលកិរិយា ក្នុង បព្វជិ ។

៥) ជាសេចក្តីដកញែកចេញឲ្យដាច់ដោយឡែក អំពីចំនួនដែល-រួម ដែលប្រមូលគ្នា, ប្រែថា “ដ៏នូ” ឬ “បណ្តា” ហៅថា និទ្ធារណំ(១)ឬ និទ្ធារណឆដ្ឋី ឧ. មនុស្សានំ ខត្តិយោ សូរតមោ ។ (ប្រែ) មនុស្សានំ បណ្តាមនុស្សទាំងឡាយ ខត្តិយោ ក្សត្រ សូរតមោ ក្លៀវក្លា បំផុត ។

(សម្ពន្ធ) មនុស្សានំ និទ្ធារណៈ ក្នុង ខត្តិយោ ។ និទ្ធារណីយៈ របស់

---

១ និទ្ធារណៈមានពីរ គឺ ឆដ្ឋីនិទ្ធារណៈ ១ សត្តមីនិទ្ធារណៈ ១ គឺត្រង់ដែលប្រែថា “ដ៏នូទាំងឡាយ, បណ្តាទាំងឡាយ” ផ្នែកខាងពហុវចនៈ ទាំងពីរវិភត្តិ ។ កាលបើមាននិទ្ធារណៈហើយ, រមែងមាននិទ្ធារណីយៈ ទទួលរងជាធិកប ។ ឯនិទ្ធារណីយៈ មាន ៧ គឺ បឋមានិទ្ធារណីយៈ, ទុតិយា..., តតិយា..., ចតុត្ថី..., បញ្ចមី..., ឆដ្ឋី..., សត្តមី... ។

មនុស្សក្លាន់ និងជាលិង្គត្ថៈ, សូរតោ វិសេសនៈ របស់ ទត្តោ ។

៦) ជាបទកម្ម គឺជាអំពើដែលគេត្រូវធ្វើ (ចុះជំនួសទុតិយាវិភត្តិ) សម្ពន្ធចូលទីនឹងបទដែលជាកិតនាម, ប្រែថា "នូវ" ហៅថា ឆដ្ឋីកម្ម ឬ កម្មត្ថឆដ្ឋី ឧ. ចិត្តស្ស ទមថោ សាធុ ។ (ប្រែ) ទមថោ កិរិយាទូន្មាន ចិត្តស្ស នូវចិត្ត សាធុ ជាការប្រពៃ ។

(សម្ពន្ធ) ចិត្តស្ស ឆដ្ឋីកម្ម ក្នុង ទមថោ, សាធុ វិសេសនៈ របស់ ទមថោ ។ លិង្គត្ថៈ ។

៧– សត្តមីវិភត្តិ

បទនាមនាម ដែលប្រកបដោយទីនឹងសត្តមីវិភត្តិមានអត្ថ ៩ យ៉ាង សម្ពន្ធចូលទីនឹងកិរិយាក៏មាន ចូលទីនឹងនាមក៏មាន ដូច្នេះ :

១) ជាទីតាំង, ប្រែថា "ក្នុង" ហៅថា បដិច្ឆន្នាធារោ ឬ បដិច្ឆន្នាធារត្ថសត្តមី ឧ. អន្តោគេហេ និសីទតិ ។ (ប្រែ) (សោ រត) និសីទតិ អង្គុយ អន្តោគេហេ ក្នុងខាងក្នុងនៃបន្ទប់ ។

(សម្ពន្ធ) សោ សយកត្តា ក្នុង និសីទតិ ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, អន្តោគេហេ បដិច្ឆន្នាធារៈ ក្នុង និសីទតិ ។

២) ជាទីជ្រកជ្រាប ឬ លាយគ្នា, ប្រែថា "ក្នុង" ហៅថា ព្យាបិកាធារោ ឬ ព្យាបិកាធារត្ថសត្តមី ឧ. ជលេ ខីរំ តិដ្ឋតិ ។ (ប្រែ)

ខីរំ ទឹកដោះស្រស់ តិដ្ឋតិ ស្ថិតនៅ ជលេ ក្នុងទឹក ។

(សម្ពន្ធ) ខីរំ សយកត្តា ក្នុង តិដ្ឋតិ ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, ជលេ ព្យាបិកាធារៈ ក្នុង តិដ្ឋតិ ។

៣) ជាទីនៅអាស្រ័យ ប្រែថា "ក្នុង" ហៅថា វេសយិកាធារោ ឬ វេសយិកាធារត្ថសត្តមី ឧ. ជលេ មច្ឆា វសន្តិ ។ (ប្រែ) មច្ឆា ត្រីទាំងឡាយ វសន្តិ នៅ ជលេ ក្នុងទឹក ។

(សម្ពន្ធ) មច្ឆា សយកត្តា ក្នុង វសន្តិ ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, ជលេ វេសយិកាធារៈ ក្នុង វសន្តិ ។

៤) ជាកាល ជាពេល, ប្រែថា "ក្នុង" ហៅថា កាលសត្តមី ឬ កាលត្ថសត្តមី ឧ. យស្មឹ សមយេ កាមាវចរំ កុសលចិត្តំ ឧប្បន្នំ ហោតិ ។ (ប្រែ) កុសលចិត្តំ កុសលចិត្ត កាមាវចរំ ជាកាមាវចរ ឧប្បន្នំ ជាចិត្តកើតឡើងហើយ ហោតិ មាន សមយេ ក្នុងសម័យ យស្មឹ ឯណា ។

(សម្ពន្ធ) កុសលចិត្តំ បកតិកត្តា ក្នុង ហោតិ ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, យស្មឹ វិសេសនៈ របស់ សមយេ ។ កាលត្ថសត្តមី ក្នុង ហោតិ, កាមាវចរំ វិសេសនៈ របស់ កុសលចិត្តំ, ឧប្បន្នំ វិកតិកត្តា ក្នុង ហោតិ ។

៥) ជាទីរង ជាទីទ្រ ឬជាទីជាប់ ជាទីជ្រៀតជ្រែក, ប្រែថា "លើ"

ជា "ឰដ៏" ជា "ច្រើន" ឬ "នោះ" ហៅថា ឧបសិលេសិកាធារក ឬ ឧបសិ-លេសិកាធារត្ថសត្តមី ឧ. ភគវា បញ្ញត្តេ អាសនេ និសីទិ ។ (ប្រែ) ភគវា គឺព្រះដ៏មានព្រះភាគ និសីទិ គង់ហើយ អាសនេ លើអាសនៈ បញ្ញត្តេ ដែលគេក្រាលហើយ ។

(សម្ពន្ធ) ភគវា សយកត្តា ក្នុង និសីទិ ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, បញ្ញត្តេ វិសេសនៈ របស់ អាសនេ ។ ឧបសិលេសិកាធារៈ ក្នុង និសីទិ ។

៦) ជាសេចក្តីជ្រែកចូលមក ដូចជាបទប្រធានដោយឡែក, ប្រែថា "នាកាល" ថា "កាលបើ" ឬ "កាលដែល" ហៅថា លក្ខណំ ឬ លក្ខណវន្តំ ឧ. សុរិយេ អត្ថង្គតេ, ចន្ទោ ឧគ្គច្ឆតិ ។ (ប្រែ) សុរិយេ នាកាលព្រះអាទិត្យ អត្ថង្គតេ អស្តង្គតហើយ, ចន្ទោ គឺព្រះចន្ទ ឧគ្គច្ឆតិ រះឡើង ។

(សម្ពន្ធ) សុរិយេ លក្ខណៈ ក្នុង អត្ថង្គតេ ។ លក្ខណកិរិយា, ចន្ទោ សយកត្តា ក្នុង ឧគ្គច្ឆតិ ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ ។

៧) ជាគ្រឿងចំណាំ ឬ ជាហេតុ, ប្រែថា "និមិត្ត" ហៅថា និមិត្តសត្តមី ឧ. កុញ្ជរោ ទន្តេសុ ហញ្ញតេ ។ (ប្រែ) កុញ្ជរោ គឺដំរី(គេន គឺគេ) ហញ្ញតេ សម្លាប់ ទន្តេសុ និមិត្តក្នុងភ្លុកទាំងឡាយ ។

(សម្ពន្ធ) កុញ្ជរោ វុត្តកម្ម ក្នុង ហញ្ញតេ ។ អាខ្យាតបទ កម្មវាចកៈ,

តេន អនភិហិតកត្តា ក្នុង ហញ្ញតេ, ខេត្តេសុ និមិត្តសត្តមី ក្នុង ហញ្ញតេ ។

៨) ជាសេចក្ដីដកញែកចេញឲ្យដាច់ដោយឡែក អំពីចំនួនដែលរួម ដែលប្រមូលគ្នា, ប្រែថា "ដំណុំ" ឬ "បណ្ដា" ហៅថា និទ្ធារណំ ឬនិទ្ធារណ-សត្តមី ឧ. តេសុ ទ្វីស្វេកោ សោតាបត្តិផលំ បាបុណិ ។

(ប្រែ) តេសុ ទ្វីសុ (ភិក្ខូសុ បណ្ដាភិក្ខុទាំងឡាយ) ពីររូប នោះ (ភិក្ខុ រី ភិក្ខុ) ឯកោ មួយរូប បាបុណិ ដល់ហើយ សោតាបត្តិផលំ នូវសោតា-បត្តិផល ។

(សម្ពន្ធ) តេសុ ទ្វីសុ ទាំងពីរបទ វិសេសនៈរបស់ភិក្ខូសុ ៗ និទ្ធារ-ណៈ ក្នុង ឯកោ ភិក្ខុ, ឯកោ វិសេសនៈរបស់ភិក្ខុ ៗ និទ្ធារណីយៈរបស់ភិក្ខូ-សុ និងជាសយកត្តា ក្នុង បាបុណិ ៗ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, សោតាបត្តិ-ផលំ អវុត្តកម្ម ក្នុង បាបុណិ ។

៩) ជាទីជិត ជាទីប្រប, ប្រែថា "ជិត" ឬ "ទៀប" ហៅថា សមីបា-ធារៈ ឬ សមីបាធារត្ថសត្តមី ឧ. សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ ។

(ប្រែ) (ភគវា រីព្រះដ៏មានព្រះភាគ) វិហរតិ គង់នៅ ជេតវនេ ក្នុងវត្តជេតពន សាវត្ថិយំ ជិតក្រុងសាវត្ថី ឬ ទៀបក្រុងសាវត្ថី ។

(សម្ពន្ធ) ភគវា សយកត្តា ក្នុង វិហរតិ ៗ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, សាវត្ថិយំ សមីបាធារៈ ក្នុង វិហរតិ, ជេតវនេ វេសយិកាធារៈ ក្នុង វិហរតិ ។

៨–អាលបនៈ

បទនាមនាមដែលប្រកបផ្សំនឹងបឋមាវិភត្តិ គ្រង់ដែលប្រែថា "បពិត្រ, ម្នាល, នែ, ហៃ" ហៅថា អាលបនំ មានពីរយ៉ាង គឺ :

១) ដែលពោលដោយសេចក្ដីគោរព, ប្រែថា "បពិត្រ" ហៅថា សគារវាលបនំ ឬហៅត្រឹមតែ អាលបនំ ក៏បាន ឧ. ជយតុ ភវំ មហារាជ ។ (ប្រែ) មហារាជ បពិត្រមហារាជ ភវំ ព្រះអង្គចំរើន ជយតុ សូមទ្រង់ឈ្នះ ។

(សម្ពន្ធ) មហារាជ សគារវាលបនៈ, ភវំ សយកត្តា ក្នុង ជយតុ ៗ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ ។

២) ដែលពោលដោយមិនមានសេចក្ដីគោរព, ប្រែថា "ម្នាល, នែ, ហៃ" ហៅថា អគារវាលបនំ ឬហៅត្រឹមតែ អាលបនំ ក៏បាន ឧ. ធម្មំ វោ ភិក្ខវេ ទេសិស្សាមិ ។ (ប្រែ) ភិក្ខវេ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ (អហំ តថាគត) ទេសិស្សាមិ នឹងសំដែង ធម្មំ នូវធម៌ វោ ដល់អ្នកទាំងឡាយ ។

(សម្ពន្ធ) ភិក្ខវេ អគារវាលបនៈ, អហំ សយកត្តា ក្នុង ទេសិស្សាមិ ៗ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, ធម្មំ អវុត្តកម្ម ក្នុង ទេសិស្សាមិ, វោ សម្បទានៈ ក្នុង ទេសិស្សាមិ ។

៩-គុណនាម

បទដែលជាគុណនាមមានអត្ថ ៤ យ៉ាងដូច្នេះ :

១) ជាគ្រឿងធ្វើនាមនាមឲ្យមានសេចក្តីប្លែកជាងប្រក្រតី ហៅថា "វិសេសនំ" ឬ "តុល្យាធិករណវិសេសនៈ" ឧ. អគ្គោ ពុទ្ធោ ។ (ប្រែ) ពុទ្ធោ ព្រះពុទ្ធ អគ្គោ ដ៏ប្រសើរ ។

(សម្ពន្ធ) អគ្គោ វិសេសនៈ របស់ ពុទ្ធោ ១ លិង្គត្ថៈ ។

២) ជាគុណនាមសុទ្ធក្តី ជានាមនាម តែយកមកប្រើដូចជាគុណ-នាមក្តី ដែលចូលនឹងកិរិយាស័ព្ទ ប្រែថា "មាន" ថា "កើត" ថា "ជា" ហៅថា វិកតិកត្តា ឬ វិកតិកត្តុបឋមា; (កាលបើមានបទមួយជាវិកតិកត្តាដូច្នេះ ត្រង់បទមួយដែលប្រែថា "រឺ" ដែលជាសយកត្តានោះ ត្រឡប់ទៅជាហៅថា បកតិកត្តា ឬបកតិកត្តុបឋមាវិញ) ឧ. អប្បស្សុតោ ហោតិ ។ (ប្រែ) បុរិសោ បុរស អប្បស្សុតោ ហោតិ ជាអ្នកមានពុទ្ធវចនៈមានប្រមាណតិចស្តាប់ហើយ ។

(សម្ពន្ធ) បុរិសោ បកតិកត្តា ក្នុង ហោតិ ១ អាខ្យាតបទកត្តុការកៈ, អប្បស្សុតោ វិកតិកត្តា ក្នុង ហោតិ ។

៣) បទវិសេសនៈ ដែលប្រកបដោយបឋមាវិភត្តិ ក្នុងប្រយោគដែលជាកម្មវាចកៈ ហៅថា វិកតិវុត្តកម្ម ឬវិកតិវុត្តកម្មបឋមា ឧ. ចាណា.

តិបាតកម្មស្ស តេ ភន្តេ អការកោ ការកោ ។ (ប្រែ) ភន្តេ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចំរើន (កុក្កុដមិត្តោ ឯនេសាទឈ្មោះកុក្កុដមិត្ត) តេ គឺព្រះអង្គ ការកោ ទ្រង់ធ្វើហើយ អការកោ ឲ្យជាអ្នកមិនធ្វើ បាណា-តិបាតកម្មស្ស នូវបាណាតិបាតកម្ម (ឬ?) ។

(សម្ពន្ធ) ភន្តេ អាលបនៈ, កុក្កុដមិត្តោ បកតិវុត្តកម្ម ក្នុង ក-កោ ។ កិតបទ កម្មវាចកៈ, បាណាតិបាតកម្មស្ស ឆដ្ឋីកម្ម ក្នុង អការ-កោ ។ វិកតិវុត្តកម្ម ក្នុង ការកោ, តេ អនភិហិតកត្តា ក្នុង ការកោ ។

៤) បទវិសេសនៈ ដែលប្រកបដោយទុតិយាវិភត្តិ ចូលជាមួយនឹងកិរិយាអាខ្យាតថា ‹‹ធ្វើ›› ជាកត្តុវាចកៈ ហៅថា វិកតិអវុត្តកម្ម ឬ វិកតិអវុត្តកម្មតទុតិយា; (កាលបើមានបទមួយជា វិកតិអវុត្តកម្ម ដូច្នេះ ត្រង់បទមួយដែលប្រែថា ‹‹នូវ›› ដែលជា អវុត្តកម្ម នោះ ត្រូវប្រែទៅជា ហៅថា បកតិអវុត្តកម្ម ឬ បកតិអវុត្តកម្មតទុតិយាវិញ) ឧ. ឥមំ អត្ថំ បាកដំ ករោហិ ។ (ប្រែ) (ត្វំ អ្នក) ករោហិ ចូរធ្វើ អត្ថំ នូវសេចក្តី ឥមំ នេះ បាកដំ ឲ្យប្រាកដ ។

(សម្ពន្ធ) ត្វំ សយកត្តា ក្នុងករោហិ ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, ឥមំ វិសេសនៈរបស់ អត្ថំ ។ បកតិអវុត្តកម្ម ក្នុង ករោហិ, បាកដំ វិកតិអវុត្ត-កម្ម ក្នុង ករោហិ ។

១០–សព្វនាម

បទដែលជាសព្វនាមមានអត្ថ ២ យ៉ាងគឺ :

១) បើជាបុរិសសព្វនាម សម្ពន្ធជួបបទនាមនាម: "ត" ដែលប្រែថា "ព្រះអង្គ" ឧ. ស្វេ សត្ថា ឥធាគមិស្សតិ, មយំ តំ វន្ទិស្សាម, តស្ស ធម្មំ សុណិស្សាម ។ (ប្រែ) ស្វេ ក្នុងថ្ងៃស្អែក សត្ថា ព្រះជាគ្រូ អាគមិស្សតិ នឹងយាងមក ឥធ ឋានេ ក្នុងទីនេះ, មយំ យើងទាំងឡាយ វន្ទិស្សាម នឹងថ្វាយបង្គំ តំ នូវព្រះអង្គ, សុណិស្សាម នឹងស្តាប់ ធម្មំ នូវធម៌ តស្ស នៃព្រះអង្គ ។

(សម្ពន្ធ) សត្ថា សយកត្តា ក្នុង អាគមិស្សតិ ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចក:, ស្វេ កាលសត្តមី ក្នុង អាគមិស្សតិ, ឥធ វិសេសន: របស់ ឋានេ ។ អាធារ: ក្នុង អាគមិស្សតិ, មយំ សយកត្តា ក្នុង វន្ទិស្សាម សុណិស្សាម ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចក:, តំ អវុត្តកម្ម ក្នុង វន្ទិស្សាម, តស្ស សាមិសម្ពន្ធ: ក្នុង ធម្មំ ។ អវុត្តកម្ម ក្នុង សុណិស្សាម ។

"ត" ដែលប្រែថា "លោក" ឧ. មយ្ហំ ឧបជ្ឈាយោ បញ្ចាសីតិវស្សាយុកោ, សោ បន ទេវសិកំ តាវ កិច្ចសាម-លោកនំ បរិយត្តិធម្មំ វាចេតុំ សក្កោតិ ។ (ប្រែ) ឧបជ្ឈាយោ ឧបជ្ឈាយ៍ មយ្ហំ របស់ខ្ញុំ បញ្ចាសីតិវស្សាយុកោ មានព្រះជន្ម ៨៥ ឆ្នាំ

(ហើយ), បទ ប៉ុន្តែ សោ វិលោក សក្កោតិ តាច វាចេតុំ ដើម្បីបង្រៀន បរិយត្តិធម្មំ ឲ្យព្រះបរិយត្តិធម៌ ភិក្ខុសាមណេរានំ ដល់ភិក្ខុនិងសាមណេរទាំងឡាយ គាត់ បាននៅឡើយ ។

(សម្ពន្ធ) មយ្ហំ សាមិសម្ពន្ធៈ ក្នុង ឧបជ្ឈាយោ ។ លិង្គត្ថៈ, បញ្ចាសីតិវស្សាយុកោ វិសេសនៈ របស់ ឧបជ្ឈាយោ, បនស័ព្ទ សម្ភាវនវាចកៈ, សោ សយកត្តា ក្នុង សក្កោតិ ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, ទេវសិកំ កិរិយាវិសេសនៈ ក្នុង សក្កោតិ, តាវស័ព្ទ កិរិយាវិសេសនៈ ក្នុង សក្កោតិ, ភិក្ខុសាមណេរានំ សម្បទានៈ ក្នុង សក្កោតិ, បរិយត្តិធម្មំ អវុត្តកម្ម ក្នុង វាចេតុំ។ តុមន្តសម្បទានៈ ក្នុង សក្កោតិ ។

"តេ" ដែលប្រែថា "នាង" ។ វិសាខា មហាឧបាសិកា សទ្ធា អហោសិ ពុទ្ធសាសនេ អភិប្បសន្នា; តថា ច តស្សា បុត្តធីតរោ ។ (ប្រែ) មហាឧបាសិកា រីមហាឧបាសិកា វិសាខា ឈ្មោះវិសាខា សទ្ធា ជាស្ត្រីមានសទ្ធា អភិប្បសន្នា ជ្រះថ្លាក្រៃពេក ពុទ្ធសាសនេ ក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនា អហោសិ បានមានហើយ; ច ឯ បុត្តធីតរោ រីកូនប្រុសនិងកូនស្រីទាំងឡាយ តស្សា របស់នាង តថា ក៏ដូច្នោះដែរ ។

(សម្ពន្ធ) មហាឧបាសិកា បកតិកត្តា ក្នុង អហោសិ ។ អាខ្យាតបទ

គុត្តបទៈ, វិសាខា សញ្ញាវិសេសនៈ របស់ មហាឧបាសិកា ។ សញ្ញី វិសេសយៈ, សទ្ធាត្តិ អភិប្យសទ្ទាត្តិ វិកតិកត្តា គុន អហោសិ, ពុទ្ធ-សាសនេ អាធារៈ គុន អភិប្យសទ្ទា; តថា បុរិមនយជោតកៈ, បសត្ថ វាក្យារម្ភជោតកៈ, តស្សា សាមិសម្ពន្ធៈ គុន បុគ្គលិកាពេ ។ លិង្គត្ថៈ ។

"តេ" ដែលប្រែថា "គេ" ថា "គាត់" ឧ. ឯកោ មហា-លុទ្ធកវត្ថុកី ឯកគាមវាសីនំ មនុស្សានំ បិយោ អហោសិ មនាបោ; សោ ហិ តេសំ ឧបការមកាសិ; តស្មឹ បន មតេ, សព្វេបិ តេ ឯកច្ឆន្ទា ហុត្វា សក្កច្ចំ តស្ស សរីរកិច្ចមកំសុ ។ (ប្រែ) មហាលុទ្ធកវត្ថុកី ជាង ឈើចាស់ ឯកោ ម្នាក់ បិយោ មនាបោ អហោសិ ជាទីស្រឡាញ់ពេញចិត្ត មនុស្សានំ នៃមនុស្សទាំងឡាយ ឯកគាមវាសីនំ អ្នកនៅក្នុងស្រុកជាមួយ; ហិ ព្រោះ សោ វីគាត់ អកាសិ បានធ្វើហើយ ឧបការំ នូវសេចក្តីទំនុកបំរុង តេសំ ដល់គេទាំងឡាយ; បន ក៏ តស្មឹ កាលដែលគាត់ មតេ ស្លាប់ហើយ, តេ វីគេទាំងឡាយ សព្វេបិ ទាំងអស់គ្នា ឯកច្ឆន្ទា ហុត្វា ជាអ្នកមានសេចក្តីពេញចិត្តតែមួយ អកំសុ បានធ្វើហើយ សរីរកិច្ចំ នូវសរីរកិច្ច តស្ស នៃគាត់ សក្កច្ចំ ដោយការយកចិត្តទុកដាក់ ។

(សម្ពន្ធ) ឯកោ វិសេសនៈ របស់ មហល្លកវល្លិកំ ។ បកតិកត្តា គុណ អរោហសិ ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, ឯកកាមកសីនំ វិសេសនៈ របស់ មនុស្សានំ ។ សាមិសម្ពន្ធៈ គុណ បរោយ មនាបោ ។ វិកតិកត្តា គុណ អរោហសិ; ហិស័ព្ទ ផលជោតកៈ, សោ សយកត្តា គុណ អកាសិ ។ អាខ្យា-តបទ កត្តុវាចកៈ, តេសំ សម្បទាន គុណ អកាសិ, ឧបការំ អវុត្តកម្ម គុណ អកាសិ; បនស័ព្ទ វាក្យារម្ភៈ, តស្មិំ លក្ខណៈ គុណ មតេ ។ លក្ខណកិរិយា, សត្ថេ វិសេសនៈ របស់ តេ ។ សយកត្តា គុណ អកំសុ ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, បិស័ព្ទ អបេក្ខត្ថៈ គុណ សត្ថេ, ឯកច្ចនា វិកតិកត្តា គុណ ហុត្វា ។ កិរិយាវិសេសនៈ គុណ អកំសុ, សក្កច្ចំ គតិយាវិសេសនៈ គុណ អកំសុ, តស្ស សាមិសម្ពន្ធៈ គុណ សរីរកិច្ចំ ។ អវុត្តកម្ម គុណ អកំសុ ។

“ត” ដែលប្រែថា “រ” ឧ. ឃរេតាវ មេ អវជាតបុត្តោ អត្ថិ, នេវ តំ ឱវាទំ គណ្ហាបេតុំ សក្កោមិ; ឥទានិ បន សោ ពាឡ្ហគិលានោ; សចេបិ មហាជេកោ មម គេ-ហំ អាគន្ត្វា តស្សោវាទំ ទស្សតិ; សោ តស្សោវាទេ បតិស្សតិ មញ្ញេ ។ (ប្រែ) “បុត្តោ” កូនប្រុស ឯកោ ម្នាក់ មេ របស់ខ្ញុំ អវជាតបុត្តោ ជាអវជាតបុត្រ អត្ថិ មាន; អហំ ខ្ញុំ នេវ សក្កោមិ មិនអាចនឹងពិត តំ ឱវាទំ គណ្ហាបេតុំ ដើម្បីញុំាងវាឲ្យកាន់

យកនូវទុក្ខ; បន ប៉ុន្តែ ឥទានិ គឺកាលឥឡូវនេះ សោ រីក ពាឡ្ហ-គិលានោ ឈឺធ្ងន់ណាស់; សចេបិ ប្រសិនបើ មហាថេរោ ព្រះមហាថេរ អាគន្ត្វា នឹងមកហើយ គេហំ កាន់ផ្ទះ មម របស់ខ្ញុំ ទស្ស-តិ នឹងឲ្យ ទុក្ខំ នូវទុក្ខ តស្ស ដល់ក; សោ រីក បស្សតិ ម-ញ្ញេ ប្រហែលជានឹងស្ថិតនៅ ទុក្ខេ គឺទុក្ខ តស្ស របស់លោក ។

(សម្ពន្ធ) ឯកោ វិសេសនៈ របស់ អវជាតបុត្តោ ។ សយកត្តា គឺ អត្ថិ ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, មេ សាមិសម្ពន្ធៈ គឺ អវជាតបុត្តោ; អហំ សយកត្តា គឺ សក្កោមិ ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ; នសព្ទ បដិសេធនៈ គឺ សក្កោមិ, ឯវសព្ទ អវធារណៈ គឺ ន, តំ ការិតកម្ម គឺ គណ្ហាបេតុំ, ទុក្ខំ អវុត្តកម្ម គឺ គណ្ហាបេតុំ ។ តុមត្ថសម្បទាន គឺ សក្កោមិ; បនសព្ទ សត្តានត្ថៈ, ឥទានិ កាលសត្តមី គឺ សោ ។ លិង្គត្ថៈ, ពាឡ្ហគិលានោ វិសេសនៈ របស់ សោ, សចេសព្ទ បរិកប្បត្ថៈ, អបិសព្ទ អបេក្ខត្ថៈ គឺ សចេ, មហាថេរោ សយកត្តា គឺ ទស្សតិ ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, មម សាមិសម្ពន្ធៈ គឺ គេហំ ។ សម្បាបុណិយកម្ម គឺ អាគន្ត្វា ។ បុព្វកាលកិរិយា គឺ ទស្សតិ, តស្ស សម្បទាន គឺ ទស្សតិ, ទុក្ខំ អវុត្តកម្ម គឺ ទស្សតិ; សោ សយកត្តា គឺ បស្សតិ ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, តស្ស សាមិសម្ពន្ធៈ គឺ ទុក្ខេ ។

អាធារៈ ក្នុង បស្សតិ, មញ្ញេ សំសយត្ថៈ ក្នុង សោ ។

“តុម្ហ” ដែលប្រែថា “ព្រះអង្គ, លោក, អ្នក, នាង, ឯង, អា, ហែង” (តាមពាក្យខ្ពស់ កណ្ដាល និងទាប) ។

“តុម្ហ” ដែលប្រែថា “ព្រះអង្គ” ឧ. ភន្តេ កឹ តុម្ហេយេវ គមិស្សថ ។ (ប្រែ) ភន្តេ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចំរើន តុម្ហេ ឯវ ព្រះអង្គតែមួយព្រះអង្គឯង គមិស្សថ នឹងស្ដេចទៅ កឹ ឬ ?

(សម្ពន្ធ) ភន្តេ សគារវាលបនៈ, កឹសព្ទ បុច្ឆនត្ថៈ, តុម្ហេ សយកត្តា ក្នុង គមិស្សថ ៗ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, ឯវសព្ទ អវធារណៈ ក្នុង តុម្ហេ ។

“តុម្ហ” ដែលប្រែថា “លោក” ឧ. ភន្តេ តុហឹ តុម្ហេ គមិស្សថ ។ (ប្រែ) ភន្តេ បពិត្រលោកម្ចាស់ដ៏ចំរើន តុម្ហេ លោក គមិស្សថ នឹងនិមន្តទៅ តុហឹ ក្នុងទីណា ?

(សម្ពន្ធ) ភន្តេ សគារវាលបនៈ, តុម្ហេ សយកត្តាក្នុងគមិស្សថ ៗ អាខ្យាតបទកត្តុវាចកៈ, តុហឹ វិសេសនៈ របស់ ឋានាធារៈ ក្នុង គមិស្សថ ។

“តុម្ហ” ដែលប្រែថា “អ្នក” ឧ. អាវុសោ តុំ មា ឯវំ ចិន្តយិ ។ (ប្រែ) អាវុសោ ម្នាលអាវុសោ តុំ អ្នក មា ចិន្តយិ កុំគិត ឯវំ យ៉ាងនេះឡើយ ។

(សម្ពន្ធ) អាវុសោ អគារវាលបនៈ, តុំ សយកត្តា ក្នុង ចិន្តយិ ៗ

អាខ្យាតបទ កត្តុវាចក:, មាសព្ទ បដិសេធន: ក្នុង ចិន្តយិ, ឯវំ កិរិយាវិ-សេសន: ក្នុង ចិន្តយិ ។

“តុម្ហ” ដែលប្រែថា “នាង” ឧ. សចេ ហិ តុម្ហេ មាទិសស្ស ពុទ្ធស្ស សម្មុខីភាវំ នាគមិស្សថ ។ (ប្រែ) សចេ ហិ ប្រសិនបើ តុម្ហេ នាងទាំងឡាយ ន អាគមិស្សថ ទើនមិនមកហើយ សម្មុខីភាវំ កាន់ភាវៈចំពោះមុខ ពុទ្ធស្ស នៃព្រះពុទ្ធ មាទិសស្ស ប្រាកដដូចជាតថាគត ។

(សម្ពន្ធ) សចេសព្ទ បរិកប្បត្ថជោតក:, ហិសព្ទ បទបូរណ:, តុម្ហេ សយកត្តា ក្នុង អាគមិស្សថ ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចក:, មាទិសស្ស វិសេសន: របស់ ពុទ្ធស្ស ។ ភាវាទិសម្ពន្ធ: ក្នុង សម្មុខីភាវំ ។ សម្បាបុណិយកម្ម ក្នុង អាគមិស្សថ, នសព្ទ បដិសេធន: ក្នុង អាគមិស្សថ ។

“តុម្ហ” ដែលប្រែថា “ឯង” ឧ. អរេ ឥតោ តាវ ត្វំ ឯហិ (ប្រែ) អរេ នែអាចង្រៃ ត្វំ ឯង ឯហិ ចូរមក ឥតោ ត្រង់នេះ តាវ សិន ។

(សម្ពន្ធ) អរេ អាលបន:, ត្វំ សយកត្តា ក្នុង ឯហិ ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចក:, ឥតោ អាធារ: ក្នុង ឯហិ, តាវសព្ទ កិរិយាវិសេសន: ក្នុង ឯហិ ។

“តុម្ហ” ដែលប្រែថា “អា” ឧ. អរេ ទុដ្ឋកាដ្ឋិ កឹ ត្វំ វេធសិ ? មាទិសា ខុជ្ជា នាម ហោតិ ។ (ប្រែ) ទុដ្ឋកាដ្ឋិ

នៃអាត់លង់កំណាច អរេ ចង្រៃ ត្វំ ឯង វទេសិ ពោល កឹ ជាម៉េច? មា-ទិសា ស្ត្រីអំបាលដូចជាអញ ខុជ្ជា នាម ហោតិ (ហៅថា) ជាស្ត្រីគមៗ

(សម្ពន្ធ) អរេ វិសេសនៈ របស់ ខុជ្ជេៗ អាលបនៈ, ត្វំ សយកត្តា ក្នុង វទេហិ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, កឹ វិសេសនៈ របស់ វទេសិ, មាទិសា បកតិកត្តា ក្នុង ហោតិ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, ខុជ្ជា វិកតិកត្តា ក្នុងហោតិ, នាមសព្ទ សញ្ញាជោតកៈ ក្នុង ខុជ្ជា ។

“តុម្ហ” ដែលប្រែថា “ឯង” ឧ. អរេ ខុជ្ជេ អតិពហលោដ្ឋករោចាលំ តេ មុខំ, ឯវំ នាម (ត្វំ) វទេហិ ។ (ប្រែ) អរេ ខុជ្ជេ នែមេគមចង្រៃ មុខំ មាត់ តេ នៃឯង អតិពហលោដ្ឋករោចាលំ មានបបូរក្រាស់ឃ្មឹកពេកណាស់, ត្វំ ឯង វទេហិ ចូរថា ឯវំ នាម យ៉ាងនេះវិញ ។

(សម្ពន្ធ) អរេ វិសេសនៈ របស់ ខុជ្ជេៗ អាលបនៈ, អតិពហលោដ្ឋករោចាលំ វិសេសនៈ របស់ មុខំ, តេ សាមិសម្ពន្ធៈ ក្នុង មុខំៗ លិង្គត្ថៈ; ត្វំ សយកត្តា ក្នុង វទេហិ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, ឯវំ កិរិយាវិសេសនៈ ក្នុង វទេហិ, នាមសព្ទ សញ្ញាជោតកៈ ក្នុង ឯវំ ។

“អម្ហ” សព្ទ ប្រែថា “ខ្ញុំព្រះអង្គ, ខ្ញុំព្រះករុណា, ខ្ញុំបាទ; ខ្ញុំឯង, អញខ្ញុំ, ខ្ញុំម្ចាស់, ខ្ញុំ, អាត្មាភាព, អាត្មា, អញ, យើង, យើងខ្ញុំ” ។

«អម្ហ» ដែលប្រែថា «ខ្ញុំព្រះអង្គ» ឧ. ឧបជ្ឈាយោ មេ ភន្តេ បំសុកូលិកោ, ឃរិ អហំ បិ បំសុកូលិកោ ។ (ប្រែ) ភន្តេ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចំរើន ឧបជ្ឈាយោ រីព្រះឧបជ្ឈាយ៍ មេ របស់ខ្ញុំព្រះអង្គ បំសុកូលិកោ ហោតិ ជាអ្នកប្រព្រឹត្តបង្សុកូល, បិ ក៏ អហំ រីខ្ញុំព្រះអង្គ បំសុកូលិកោ អម្ហិ ជាអ្នកប្រព្រឹត្តបង្សុកូល ឯវំ យ៉ាងនេះដែរ ។

(សម្ពន្ធ) ភន្តេ សគារវាលបនៈ, ឧបជ្ឈាយោ បកតិកត្តា ក្នុង ហោតិ ៗ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, មេ សាមិសម្ពន្ធៈ ក្នុង ឧបជ្ឈាយោ, បំសុកូលិកោ វិកតិកត្តា ក្នុង ហោតិ; អហំ បកតិកត្តា ក្នុង អម្ហិ ៗ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, ឯវំ កិរិយាវិសេសនៈ ក្នុង អម្ហិ, បិសព្ទ អបេក្ខត្ថៈ ក្នុង អហំ, បំសុកូលិកោ វិកតិកត្តា ក្នុង អម្ហិ ៗ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ ។

«អម្ហ» ដែលប្រែថា «ខ្ញុំព្រះករុណា» ឧ. ឯសាហំ ភន្តេ តំ ភគវន្តំ សរណំ គច្ឆាមិ ធម្មញ្ច ភិក្ខុសង្ឃញ្ច; ឧបាសកំ មំ អយ្យោ ធារេតុ អជ្ជតគ្គេ បាណុបេតំ សរណំ គតំ ។ (ប្រែ) ភន្តេ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចំរើន អហំ រីខ្ញុំព្រះករុណា ឯសោ នេះ គច្ឆាមិ សូមដល់ តំ ភគវន្តំ ច នូវព្រះដ៏មានព្រះភាគនោះផង ធម្មំ ច នូវព្រះធម៌ផង ភិក្ខុសង្ឃំ ច នូវព្រះភិក្ខុសង្ឃផង សរណំ ជាទីពឹងទីរឭក; អយ្យោ រីលោកម្ចាស់ ធារេតុ សូមចាំទុក មំ

នូវខ្ញុំព្រះករុណា ។ ឧបាសកំ ជាឧបាសក បាណុបេតំ ដល់នូវព្រះត្រៃស-សរណៈស្មើដោយជីវិត អជ្ជតគ្គេ ក្នុងកាលមានថ្ងៃនេះជាដើមតទៅ ។

(សម្ពន្ធ) ភន្តេ សត្ថាលបនៈ, ឯសោ វិសេសនៈ របស់ អហំ ។ សយកត្តា ក្នុង គច្ឆាមិ ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, តំ វិសេសនៈ របស់ ភគវន្តំ ។ ក្តី ធម្មំក្តី ភិក្ខុសង្ឃំក្តី បកតិអវុត្តកម្ម ក្នុង គច្ឆាមិ, សរណំ វិក-តិអវុត្តកម្ម ក្នុង គច្ឆាមិ, ច ចាំងពីរបទ បទសមុច្ចយ ក្នុង ធម្មំ ភិក្ខុសង្ឃំ; អាយស្មា សយកត្តា ក្នុង ធារេតុ ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, មំ បកតិអវុត្ត-កម្ម ក្នុង ធារេតុ, ឧបាសកំ វិកតិអវុត្តកម្ម ក្នុង ធារេតុ, បាណុបេតំក្តី សរ-ណំក្តី គតំក្តី វិសេសនៈ របស់ មំ, អជ្ជតគ្គេ កាលសត្តមី ក្នុង ធារេតុ ។

“អម្ហ” ដែលប្រែថា “ខ្ញុំឯង” ឧ. អហាមេវ នូន ពា-លោ ហោមិ ។ (ប្រែ) អហំឯង ខ្ញុំឯង ពាលោហោមិ ជាជន-ពាល នូន ដោយពិត ។

(សម្ពន្ធ) អហំ បកតិកត្តា ក្នុង ហោមិ ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, ឯវ សព្ទ អវធារណៈ ក្នុង អហំ, នូន កិរិយាវិសេសនៈ ក្នុង ហោមិ, ពាលោ វិកតិកត្តា ក្នុង ហោមិ ។

“អម្ហ” ដែលប្រែថា “ខ្ញុំម្ចាស់” ឧ. ទេវ សរេច មេ ន សទ្ទហាសិ, ឃតំ គោដ្ឋកំ បវិស: អហាត្តិ ឥ-

មិនា វាតបានេន ឱលោកេស្សាមិ ។ (ប្រែ) ទេវ បពិត្រព្រះសម្មតិទេព បេ បើ ត្វំ រីព្រះអង្គ ន សទ្ទហសិ ទ្រង់ពុំជឿ (ចំពោះនូវពាក្យ) មេ នៃខ្ញុំម្ចាស់, ត្វំ រីព្រះអង្គ បវិស សូមស្តេចយាងចូល គោដ្ឋកំ កាន់បន្ទប់ ឯកំ មួយ; អហំ រីខ្ញុំម្ចាស់ ឱលោ-កេស្សាមិ នឹងចាំមើល តំ នូវព្រះអង្គ វាតបានេន តាមព្រះកៅរកា (កក់តា) ឥមិនា នេះ ។

(សម្ពន្ធ) ទេវ អាលបនៈ, សចេសព្ទ បរិកប្បត្ថៈ, ត្វំ សយកត្តា ក្នុង សទ្ទហសិ ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, មេ សាមិសម្ពន្ធៈ ក្នុង វចនំ ។ អវុត្តកម្ម ក្នុង សទ្ទហសិ នសព្ទ បដិសេធនៈ ក្នុង សទ្ទហសិ, ត្វំ សយកត្តា ក្នុង បវិស ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, ឯកំ វិសេសនៈ របស់ គោដ្ឋកំ ។ សម្បា-បុណិយកម្ម ក្នុងបវិស; អហំ សយកត្តា ក្នុង ឱលោកេស្សាមិ ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, តំ អវុត្តកម្ម ក្នុង ឱលោកេស្សាមិ, ឥមិនា វិសេសនៈ របស់ វាតបានេន ។ វិសេសនត្តតិយា ក្នុង ឱលោកេស្សាមិ ។

“អម្ហ” ដែលប្រែថា “ខ្ញុំ” ឧ. ឥច្ឆាមហំ អម្ម ថេរស្ស សន្តិកេ បព្វជិតុំ ។ (ប្រែ) អម្ម បពិត្រអ្នកម្តាយ អហំ រីខ្ញុំ ឥច្ឆាមិ ចង់ បព្វជិតុំ ដើម្បីបួស សន្តិកេ ក្នុងសំណាក់ ថេរស្ស នៃព្រះថេរៈ ។

(សម្ពន្ធ) អម្ហ សគារវលបនៈ, អហំ សយកត្តា ក្នុង ឥច្ឆាមិ ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, ថេរស្ស សាមិសម្ពន្ធៈ ក្នុង សន្តិកេ ។ សេយ្យ-ការកៈ ក្នុង បព្វជិតុំ ។ តុមត្ថសម្បទាន ក្នុង ឥច្ឆាមិ ។

"អម្ហ" ដែលប្រែថា "អាត្មាភាព" ឧ. តេនហិ មហារាជ អហំ តញ្ញេវេត្ថ បដិបុច្ឆិស្សាមិ ។ (ប្រែ) មហារាជ បពិត្រមហារាជ តេនហិ បើដូច្នោះ អហំ អាត្មាភាព បដិបុច្ឆិស្សាមិ នឹងសូមថ្វាយព្រះពរសួរត្រឡប់ តំ នូវព្រះអង្គវិញ ឯត្ថ បញ្ហេ ក្នុងប្រស្នា-នេះ ។

(សម្ពន្ធ) មហារាជ សគារវលបនៈ, តេនហិ វិភត្តិបដិរូបកៈ, អហំ សយកត្តា ក្នុង បដិបុច្ឆិស្សាមិ ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, តំ អវុត្តកម្ម ក្នុង បដិបុច្ឆិស្សាមិ, ឯវសទ្ទ អវធារណៈ ក្នុង តំ, ឯត្ថ វិសេសនៈ របស់ បញ្ហេ ។ អាធារៈ ក្នុង បដិបុច្ឆិស្សាមិ ។

"អម្ហ" ដែលប្រែថា "អាត្មា" ឧ. អហំ ថេរស្ស ភាគិនេ-យ្យោម្ហិ ។ (ប្រែ) អហំ អាត្មា ភាគិនេយ្យោ អម្ហិ ជាក្មួយ ថេរស្ស នៃព្រះថេរៈ ។

(សម្ពន្ធ) អហំ បកតិកត្តា ក្នុង អម្ហិ ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, ថេរស្ស សាមិសម្ពន្ធៈ ក្នុង ភាគិនេយ្យោ ។ វិកតិកត្តា ក្នុង អម្ហិ ។

"អម្ហ" ដែលប្រែថា "អញ" ឧ. នាហំ មម បុត្តស្ស អជ្ឈាសយំ ភិន្ទិស្សាមិ ។ (ប្រែ) អហំ អញ នភិន្ទិស្សាមិ នឹងមិនទំលាយ អជ្ឈាសយំ នូវអធ្យាស្រ័យ បុត្តស្ស នៃកូន មម របស់អញ ។

(សម្ពន្ធ) អហំ សយកត្តា ក្នុង ភិន្ទិស្សាមិ ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចក: មម សាមិសម្ពន្ធ: ក្នុង បុត្តស្ស ។ សាមិសម្ពន្ធ: ក្នុង អជ្ឈាសយំ ។ អវុត្តកម្ម ក្នុង ភិន្ទិស្សាមិ ។

"អម្ហ" ដែលប្រែថា "យើង" ឧ. មហល្លកកាលេ បព្វជិតា មយំ ។ (ប្រែ) មយំ យើង បព្វជិតា បួសហើយ មហល្លកកាលេ ក្នុងកាលដែលយើងចាស់ ។

(សម្ពន្ធ) មហល្លកកាលេ កាលសត្តមី ក្នុង បព្វជិតា ។ វិសេសន: របស់ មយំ ។ លិង្គត្ថ: ។

២) បើជាវិសេសនសព្វនាម សម្ពន្ធដូចគុណនាម តាំងនិយម: តាំងអនិយម:

ឧ. យស្មិំ ភគវតិ មយំ អភិប្បសន្នា, តំ ភគវន្តំ សរណំ គតា ។ (ប្រែ) មយំ យើងទាំងឡាយ អភិប្បសន្នា ជ្រះថ្លាហើយក្រៃពេក ភគវតិ ក្នុងព្រះដ៏មានព្រះភាគ យស្មិំ អង្គណា,

មយំ ពួកយើងទាំងឡាយ គតា ដល់ហើយ ភគវន្តំ នូវព្រះដ៏មានព្រះភាគ តំ អង្គនោះ សរណំ ជាទីពឹង ។

(សម្ពន្ធ) មយំ សយកត្តា ក្នុង អភិព្យសង្ខា ។ កិតបទ កត្តុវាចក:, យស្មិំ វិសេសន: របស់ គតវិត ។ អាធារ: ក្នុង អភិព្យសង្ខា; មយំ សយកត្តា ក្នុង គតា ។ កិតបទ កត្តុវាចក:, តំ វិសេសន: របស់ ភគវន្តំ ។ បកតិអវុត្តកម្ម ក្នុង គតា, សរណំ វិកតិអវុត្តកម្ម ក្នុង គតា ។

យោ បន ភិក្ខុ សមគ្គស្ស សង្ឃស្ស ភេទាយ បរក្កមេយ្យ, ភេទនសំវត្តនិកំ វា អធិករណំ សមាទាយ បគ្គយ្ហ តិដ្ឋេយ្យ, សោ ភិក្ខុ ភិក្ខូហិ ឯវមស្ស វចនីយោ ។ (ប្រែ) យោ បន ភិក្ខុ ភិក្ខុណាមួយ បរក្កមេយ្យ ព្យាយាម ភេទាយ ដើម្បីបំបែក សង្ឃស្ស នូវសង្ឃ សមគ្គស្ស ដែលកំពុងព្រមព្រៀងគ្នា, វា ឬថា សមាទាយ ប្រកាន់ហើយ បគ្គយ្ហ ផ្គងឡើងហើយ អធិករណំ នូវអធិករណ៍ ភេទនសំវត្តនិកំ ដែលដឹកនាំសង្ឃឲ្យបែកគ្នា តិដ្ឋេយ្យ គប្បីស្ថិតនៅ, ភិក្ខុ រីភិក្ខុ សោ នោះ ឯវំ ភិក្ខូហិ វចនីយោ អស្ស ជាបុគ្គលត្រូវភិក្ខុទាំងឡាយពោលហាម ដោយពាក្យយ៉ាងនេះ ។

(សម្ពន្ធ) យោ វិសេសន: របស់ ភិក្ខុ ។ សយកត្តា ក្នុង បរក្កមេយ្យ

និងតិដ្ឋេយ្យ ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចក:, បនសព្ទ បទបូរណៈ ក្នុង យោ, សមគ្គស្ស វិសេសន: របស់ សង្ឃស្ស ។ ឆដ្ឋីកម្ម ក្នុង ភេទាយ ។ សម្បទាន ក្នុងបរក្កមេយ្យ, វាសព្ទពក្យវិកប្ប, ភេទនសំវត្តនិកំ វិសេសន: របស់ អធិករណៈ ។ អវុត្តកម្ម ក្នុង សមាទាយ ។ ក្តី បគ្គយ្ហក្តី បុព្វកាលកិរិយា ក្នុង តិដ្ឋេយ្យ, សោ វិសេសន: របស់ ភិក្ខុ ។ បកតិវុត្តកម្ម ក្នុង អស្ស ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចក:, ភិក្ខុហិ អនភិហិតកត្តា ក្នុង អស្ស, ឯវំ កិរិយាវិសេសន: របស់ អស្ស, វចនីយោ វិកតិវុត្តកម្ម ក្នុង អស្ស ។

១១- កិរិយាអាខ្យាត

បទដែលជាកិរិយាអាខ្យាត សម្ពន្ធតាមវាចក:ទាំង ៥ ដូច្នេះ:

១) បើជាកត្តុវាចក: ហៅថា អាខ្យាតបទ កត្តុវាចក: ឧ. សូទោ ឱទនំ បចតិ ។ (ប្រែ) សូទោ អ្នកគ្រួ បចតិ កំពុងចំអិន ឱទនំ នូវបាយ ។

(សម្ពន្ធ) សូទោ សយកត្តា ក្នុង បចតិ ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចក:, ឱទនំ អវុត្តកម្ម ក្នុង បចតិ ។

២) បើជាកម្មវាចក: ហៅថា អាខ្យាតបទ កម្មវាចក: ឧ. សូទេន ឱទនោ បច្ចិយតេ ។ (ប្រែ) ឱទនោ បាយ សូទេន គឺអ្នកគ្រួ បច្ចិយតេ កំពុងចំអិន ។

(សម្ពន្ធ) ឱទនោ វុត្តកម្ម ក្នុង បចិយតេ ។ អាខ្យាតបទ កម្មវាចក:, សូទេន អនភិហិតកត្តា ក្នុង បចិយតេ ។

៣) បើជាភាវវាចក: ហៅថា អាខ្យាតបទ ភាវវាចក: ឧ. ភិក្ខុនា ធម្មំ បរិយាបុណាយតេ ។ (ប្រែ) ភិក្ខុនា គឺភិក្ខុ បរិយាបុណាយតេ កំពុងរៀន ធម្មំ នូវធម៌ ។

(សម្ពន្ធ) ភិក្ខុនា អនភិហិតកត្តា ក្នុង បរិយាបុណាយតេ ។ អាខ្យាតបទ ភាវវាចក:, ធម្មំ អវុត្តកម្ម ក្នុង បរិយាបុណាយតេ ។

៤) បើជាហេតុកត្តុវាចក: ហៅថា អាខ្យាតបទ ហេតុកត្តុវាចក:, ឧ. សាមិកោ ទាសំ អគ្គិំ ជាលេតិ ។ (ប្រែ) សាមិកោ រី ម្ចាស់ ទាសំ ញុំាងខ្ញុំប្រុស ជាលេតិ ឲ្យអុជ អគ្គិំ នូវភ្លើង ។

(សម្ពន្ធ) សាមិកោ ហេតុកត្តា ក្នុង ជាលេតិ ។ អាខ្យាតបទ ហេតុកត្តុវាចក:, ទាសំ ការិតកម្ម ក្នុង ជាលេតិ អគ្គិំ អវុត្តកម្ម ក្នុង ជាលេតិ ។

៥) បើជា ហេតុកម្មវាចក: ហៅថា អាខ្យាតបទ ហេតុកម្មវាចក: ឧ. សាមិកេន ទាសំ ឱទនោ បាចាបិយតេ ។ (ប្រែ) ឱទនោ រីបាយ សាមិកេន គឺម្ចាស់ ទាសំ ញុំាងខ្ញុំប្រុស បាចាបិយតេ ឲ្យចំអិន ។

(សម្ពន្ធ) ឱទនោ វុត្តកម្ម ក្នុង បាចាបិយតេ ។ អាខ្យាតបទ ហេតុកម្មវាចកៈ សាមិកេន អនភិហិតកត្តា ក្នុង បាចាបិយតេ, ទាសំ ការិតកម្ម ក្នុង បាចាបិយតេ ។

១២ - កិរិយាកិតកៈ មិនពេញទី

បទដែលជាកិរិយា មិនពេញទី មាន ៨ យ៉ាង ផ្សេងៗ គ្នាដូច្នេះ :

អន្ត និង មាន បច្ច័យ

១) បើរៀងទុកខាងដើមនាមនាមដែលជាម្ចាស់របស់ ហៅថា វិសេសនំ ឧ. ខន្តាទិសុ បន ឯកេន ទុ ទោ មុខេន ឥមំ បដិបទំ ការេន្តោ អហំ សត្ថុ អជ្ឈាសយំ គណ្ហិតុំ សក្ខិស្សាមិ ។ (ប្រែ) បន គឺ អហំ វិញ ការេន្តោ កាលធ្វើឲ្យ បដិបទំ នូវសេចក្តីប្រតិបត្តិ ឥមំ នេះ (មុខេសុ ជំនុំមុខទាំងឡាយ) ខន្តាទិសុ មានខន្តជាដើម មុខេន ដោយមុខ ឯកេន ទុ ទោ ណាអេះ សក្ខិស្សាមិ នឹងអាច គណ្ហិតុំ ដើម្បីតម្រូវ អជ្ឈាសយំ នូវអធ្យាស្រ័យ សត្ថុ នៃព្រះសាស្តា ។

(សម្ពន្ធ) បនសព្ទ វចនាលង្ការៈ, អហំ សយកត្តា ក្នុង សក្ខិស្សាមិ ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, ខន្តាទិសុ និទ្ធារណសត្តមី ក្នុង មុខេន ។ តតិយានិទ្ធារណីយៈ របស់ ខន្តាទិសុ និងជាករណត្ថតតិយា

ក្នុង គច្ឆន្តោ, គគនេន វិសេសនៈ របស់ មុខេន, ខុ ទោ បទបូរណៈ ក្នុង គគនេន, ឥមំ វិសេសនៈ របស់ បដិបទំ ។ អត្ថកម្ម ក្នុង គច្ឆន្តោ វិសេសនៈ របស់ អហំ, សក្ក សាមិសម្ពន្ធៈ ក្នុង គព្ភាសយំ ។ អត្ថកម្ម ក្នុង គណ្ហិតុំ ។ តុមត្ថសម្បទាន ក្នុង សក្កិស្សាមិ ។

២) បើរៀនពុំគខានចុំនាមនាមដែលជាម្ចាស់របស់ ហៅថា អព្ភន្តរកិរិយា ឧ. បុត្តោ មាតាបិតរោ សម្មា បដិបជ្ជន្តោ ។ (ប្រែ) បុត្តោ រីកូន បដិបជ្ជន្តោ កាលប្រតិបត្តិ សម្មា ដោយប្រពៃ មាតាបិតរោ ក្នុង មាតានិងបិតាទាំងឡាយ ។

(សម្ពន្ធ) បុត្តោ លិង្គត្ថៈ, មាតាបិតរោ អាធារៈ ក្នុង បដិបជ្ជន្តោ សម្មា គតិយាវិសេសនៈ របស់ បដិបជ្ជន្តោ ។ អព្ភន្តរកិរិយា របស់ បុត្តោ ។

ត បច្ច័យ

៣) បើប្រកបដោយបឋមាវិភត្តិ ចូលនឹងកិរិយាថា "កើត" ថា "មាន" ថា "ជា" ហៅថា វិកតិកត្តា ឬ វិកតិកត្តុបឋមា ឧ. (អហំ) អជ្ជតគ្គេ បាណុបេតំ សរណំ ពុទ្ធំ គតោ អស្មិ ។ (ប្រែ) អហំ រីខ្ញុំ គតោ ជាបុគ្គលដល់ហើយ ពុទ្ធំ នូវព្រះពុទ្ធ សរណំ ជាទីពឹង បាណុបេតំ ស្មើដោយជីវិត អជ្ជតគ្គេ ក្នុងកាលមានថ្ងៃនេះជាដើម អស្មិ មាន ។

(សម្ពន្ធ) អហំ បកតិកត្តា ក្នុង អស្មិ ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, អជ្ជ-តគ្គេ កាលត្ថសត្តមី ក្នុង គតោ, បាណុបេតំ វិសេសនៈ របស់ សរណំ ។ វិក-តិអវុត្តកម្ម ក្នុង គតោ, ពុទ្ធំ បកតិអវុត្តកម្ម ក្នុង គតោ ។ វិកតិកត្តា ក្នុង អស្មិ ។

៤) បើប្រកបដោយបឋមាវិភត្តិ ចូលទីនកិរិយាដទៃក្រៅពីកិរិយា ថា "កើត" ថា "មាន" ថា "ជា" ហៅថា អត្តនោកិរិយា ឧ. វិសា-ខា សសុរំ វិជមានា ឋិតា តំ (បិណ្ឌបាតិកត្ថេរំ) ទិស្វា សសុរស្ស អាចិក្ខិតុំ អយុត្តន្តិ យថា សោ ថេរំ បស្ស-តិ, ឯវំ អបគន្ត្វា អដ្ឋាសិ ។ (ប្រែ) វិសាខា នាងវិសាខា សសុរំ វិជមានា ឋិតា កំពុងស្ថិតបក់ នូវផ្លិតគេក្ត ទិស្វា ឃើញហើយ (បិណ្ឌ-បាតិកត្ថេរំ នូវព្រះថេរៈអ្នកមានកិរិយាត្រាច់ទៅដើម្បីបិណ្ឌបាតជាវត្ត) តំ នោះ ចិន្តេត្វា គិតហើយ សសុរស្ស អាចិក្ខិតុំ អយុត្តំ ឥតិ ថាកិរិយា ប្រាប់ដល់ឪពុកក្មេក មិនគួរឡើយ ដូច្នេះ អបគន្ត្វា ចៀសចេញទៅហើយ អដ្ឋាសិ បានស្ថិតនៅហើយ សោ សេដ្ឋី សេដ្ឋីនោះ បស្សតិ ឃើញ ថេរំ នូវព្រះថេរៈ យថា យ៉ាងណា ឯវំ យ៉ាងនោះ ។

(សម្ពន្ធ) វិសាខា សយកត្តា ក្នុង អដ្ឋាសិ ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវា-ចកៈ, សសុរំ អវុត្តកម្ម ក្នុង វិជមានា ។ អត្តនោកិរិយា ក្នុង ឋិតា ។ អត្តនោ-កិរិយា របស់ វិសាខា, តំ វិសេសនៈ របស់ បិណ្ឌបាតិកត្ថេរំ ។ អវុត្តកម្ម ក្នុង

(សម្ព័ន្ធ) បុគ្គលោ សយកត្តា ក្នុង ចរេ ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, ធម្មំ បកតិអវុត្តកម្ម ក្នុង ចរេ, សុចរិតំ វិកតិអវុត្តកម្ម ក្នុង ចរេ ។

៦) បើជាកិរិយារបស់ឥត្ថម្ភូត ហៅថា ឥត្ថម្ភូតកិរិយា ឧ. សា ទាសី ភិន្នេន សីសេន លោហិតេន បគ្ឃរន្តេន បដិវិស្សកានំ ឧជ្ឈាបេសិ ។ (ប្រែ) ទាសី ខ្ញុំស្រី សា នោះ សីសេន មានក្បាល ភិន្នេន បែកហើយ លោហិតេន មានឈាម បគ្ឃរន្តេន កាលហូរចេញ បដិវិស្សកានំ ញុំាងជនអ្នកស្និទ្ធស្នាលទាំងឡាយ ឧជ្ឈាបេសិ ឲ្យ (គេ) ខ្ចាត់ខ្ចាយហើយ ។

(សម្ព័ន្ធ) សា វិសេសនៈ របស់ ទាសី ។ ហេតុកត្តា ក្នុង ឧជ្ឈាបេសិ ។ អាខ្យាតបទ ហេតុកត្តុវាចកៈ, សីសេន ឥត្ថម្ភូតតតិយា ក្នុង ភិន្នេន។ ឥត្ថម្ភូតកិរិយា, លោហិតេន ឥត្ថម្ភូតតតិយា ក្នុង បគ្ឃរន្តេន។ ឥត្ថម្ភូតកិរិយា, បដិវិស្សកានំ ការិតកម្ម ក្នុង ឧជ្ឈាបេសិ ។

៧) បើជាកិរិយារបស់អនាទរៈ ហៅថា អនាទរកិរិយា ឧ. សាមណេរស្ស ធម្មំ ទេសេន្តស្ស, អន្ធការោ ជាតោ ។ (ប្រែ) សាមណេរស្ស កាលដែលសាមណេរ ទេសេន្តស្ស កំពុង-សំដែង ធម្មំ នូវធម៌, អន្ធការោ ងងឹត ជាតោ កើតហើយ ។

(សម្ព័ន្ធ) សាមណេរស្ស អនាទរៈ ក្នុង ទេសេន្តស្ស ។ អនាទរ-

(សម្ពន្ធ) បុគ្គលោ សយកត្តា ក្នុង ចរេ ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចក:, ធម្មំ បកតិអវុត្តកម្ម ក្នុង ចរេ, សុចរិតំ វិកតិអវុត្តកម្ម ក្នុង ចរេ ។

៦) បើជាកិរិយារបស់ឥត្ថម្ភូត ហៅថា ឥត្ថម្ភូតកិរិយា ឧ. សា ទាសី ភិន្នេន សីសេន លោហិតេន បគ្ឃរន្តេន បដិវិស្សកានំ ឧជ្ឈាបេសិ ។ (ប្រែ) ទាសី ខ្ញុំស្រី សា នោះ សីសេន មានក្បាល ភិន្នេន បែកហើយ លោហិតេន មានឈាម បគ្ឃរន្តេន កាលហូរចេញ បដិវិស្សកានំ ញុំាងជនអ្នកស្និទ្ធស្នាលទាំងឡាយ ឧជ្ឈាបេសិ ឲ្យ(គេ)ខ្ពាត់ខ្ពាយហើយ ។

(សម្ពន្ធ) សា វិសេសន: របស់ ទាសី ។ ហេតុកត្តា ក្នុង ឧជ្ឈាបេសិ ។ អាខ្យាតបទ ហេតុកត្តុវាចក:, សីសេន ឥត្ថម្ភូតកតិយា ក្នុង ភិន្នេន ។ ឥត្ថម្ភូតកិរិយា, លោហិតេន ឥត្ថម្ភូតកតិយា ក្នុង បគ្ឃរន្តេន ។ ឥត្ថម្ភូតកិរិយា, បដិវិស្សកានំ ការិតកម្ម ក្នុង ឧជ្ឈាបេសិ ។

៧) បើជាកិរិយារបស់អនាទរ: ហៅថា អនាទរកិរិយា ឧ. សាមណេរស្ស ធម្មំ ទេសេន្តស្ស, អន្ធការោ ជាតោ ។ (ប្រែ) សាមណេរស្ស កាលដែលសាមណេរ ទេសេន្តស្ស កំពុងសំដែង ធម្មំ នូវធម៌, អន្ធការោ ងងឹត ជាតោ កើតហើយ ។

(សម្ពន្ធ) សាមណេរស្ស អនាទរ: ក្នុង ទេសេន្តស្ស ។ អនាទរ-

កិរិយា, ធម្មំ អវុត្តកម្ម ក្នុង ទេសេន្តស្ស, អន្តរាទេ សយកត្តា ក្នុង ជាគោរ កិតបទ កត្តុវាចកៈ ។

៤) បើជាកិរិយារបស់លក្ខណៈ ហៅថា លក្ខណកិរិយា ឬលក្ខណ-វន្តកិរិយា ឧ. មនោ បច, ឯកច្ចេសុ ចេតសិកេសុ អនុប្បជ្ជន្តេសុបិ, ឧប្បជ្ជតិយេវ ។ (ប្រែ) បទ គឺ មនោ រំចិត្ត, ចេតសិកេសុ នាកាលចេតសិកទាំងឡាយ ឯកច្ចេសុ ពួកខ្លះ អនុប្បជ្ជន្តេសុបិ ទុកជាកាលមិនទាន់កើតឡើង, ឧប្បជ្ជតិ ឯវ គង់កើតឡើងបានដែរ ។

(សម្ពន្ធ) បទ សព្វវាក្យាវេត្តៈ, មនោ សយកត្តា ក្នុង ឧប្បជ្ជតិ ៗ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, ឯកច្ចេសុ វិសេសនៈ របស់ ចេតសិកេសុ ៗ លក្ខណៈ ក្នុង អនុប្បជ្ជន្តេសុ ៗ លក្ខណកិរិយា, អបិសព្ទ សម្ភាវនត្ថៈ ក្នុង អនុប្បជ្ជន្តេសុ, ឯវសព្ទ អវធារណៈ ក្នុង ឧប្បជ្ជតិ ។

១៣ — កិរិយាកិតកៈពេញទី

ទបដែលជាកិរិយាពេញទី គឺក្នុងប្រយោគនោះមិនចាំបាច់មានកិរិយាអាខ្យាតនៅនោះផង ក៏អាចកើតជាប្រយោគបាន យ៉ាងនេះ ហៅថា កិរិយាកិតកៈពេញទី, ប្រើបានបច្ច័យ ៣ គឺ ត តវន្តុ អនីយ បច្ច័យ, មានឈ្មោះហៅតាមវាចកៈទាំង ៤ ដូច្នេះ :

១) បើជាកត្តុវាចកៈ ហៅថា កិតបទ កត្តុវាចកៈ ឧ. ភិក្ខុ គាមំ បិណ្ឌាយ បវិដ្ឋោ ។ (ប្រែ) ភិក្ខុ ភិក្ខុ បវិដ្ឋោ ចូលទៅហើយ គាមំ កាន់ស្រុក បិណ្ឌាយ ដើម្បីបិណ្ឌបាត ។

(សម្ពន្ធ) ភិក្ខុ សយកត្តា ក្នុង បវិដ្ឋោ ។ កិតបទ កត្តុវាចកៈ, គាមំ សម្បាបុណិយកម្ម ក្នុង បវិដ្ឋោ, បិណ្ឌាយ សម្បទាន ក្នុង បវិដ្ឋោ ។

២) បើជាកម្មវាចកៈ ហៅថា កិតបទ កម្មវាចកៈ ឧ. សត្ថារា ទេសិតោ អយំ ធម្មោ ។ (ប្រែ) ធម្មោ ព្រះធម៌ អយំ នេះ សត្ថារា គឺព្រះជាគ្រូ ទេសិតោ សំដែងហើយ ។

(សម្ពន្ធ) អយំ វិសេសនៈ របស់ ធម្មោ ។ វុត្តកម្ម ក្នុង ទេសិតោ ។ កិតបទ កម្មវាចកៈ សត្ថារា អនភិហិតកត្តា ក្នុង ទេសិតោ ។

៣) បើជាភាវវាចកៈ ហៅថា កិតបទ ភាវវាចកៈ ឧ. ភរិយំ មេ និស្សាយ ភយេន ឧប្បន្នេន ភវិតព្វំ ។ (ប្រែ) ភយេន គឺភ័យ ឧប្បន្នេន កើតឡើងហើយ និស្សាយ ព្រោះអាស្រ័យ ភរិយំ នូវប្រពន្ធ មេ នៃអញ ភវិតព្វំ គប្បីមាន ។

(សម្ពន្ធ) ភរិយំ អវុត្តកម្ម ក្នុង និស្សាយ, មេ សាមិសម្ពន្ធៈ ក្នុង ភរិយំ, និស្សាយ ហេតុកាលកិរិយា ក្នុង ឧប្បន្នេន, ភយេន អនភិហិតកត្តា ក្នុង ភវិតព្វំ ។ កិតបទ ភាវវាចកៈ, ឧប្បន្នេន អត្តនកិរិយា របស់ ភយេន ។

៤) បើជាហេតុកត្តុវាចកៈ ហៅថា កិតបទ ហេតុកត្តុវាចកៈ ។

អាចរិយោ អន្តេវាសិកោ វិនយំ សិក្ខាបេន្តោ ។ (ប្រែ) អាចរិយោ គឺអាចារ្យ អន្តេវាសិកេ ញុំាងសិស្សទាំងឡាយ សិក្ខាបេន្តោ កាលឱ្យរៀន វិនយំ នូវវិន័យ ។

(សម្ពន្ធ) អាចរិយោ ហេតុកត្តា ក្នុង សិក្ខាបេន្តោ ៗ កិតបទ ហេតុកត្តុវាចកៈ, អន្តេវាសិកេ ការិតកម្ម ក្នុង សិក្ខាបេន្តោ, វិនយំ អវុត្តកម្ម ក្នុង សិក្ខាបេន្តោ ។

៥) បើជាហេតុកម្មវាចកៈ ហៅថា កិតបទ ហេតុកម្មវាចកៈ ។

វិនយោ អាចរិយេន អន្តេវាសិកោ សិក្ខាបេតព្វោ ។ (ប្រែ) វិនយោ វិន័យ អាចរិយេន គឺអាចារ្យ អន្តេវាសិកេ ញុំាងអន្តេវាសិកទាំងឡាយ សិក្ខាបេតព្វោ គប្បីឱ្យរៀន ។

(សម្ពន្ធ) វិនយោ វុត្តកម្ម ក្នុង សិក្ខាបេតព្វោ ៗ កិតបទ ហេតុកម្មវាចកៈ អាចរិយេន អនភិហិតកត្តា ក្នុង សិក្ខាបេតព្វោ, អន្តេវាសិកេ ការិតកម្ម ក្នុង សិក្ខាបេតព្វោ ។

១៦–អព្យយកិរិយា

បទកិរិយាដែលប្រកបដោយ ត្វា ត្វាន តូន បច្ច័យ មានឈ្មោះ សម្ពន្ធ ៧ យ៉ាងគឺ:

១) បុព្វកាល : អតីតកាលដែលគ្រាន់តែប្រាប់ថាកន្លងហើយ ហៅថា "បុព្វកាល" ឲ្យប្រែថា "ហើយ" ឬថា "រួចហើយ" ក៏បានខ្លះ ត្រូវប្រែមុនកិរិយារបស់ប្រធាន ឧ. សោ ភត្តំ គណ្ហិត្វា ភុញ្ជតិ ។ (ប្រែ) សោ វិគាត់ គណ្ហិត្វា ទទួលហើយ ភត្តំ នូវភត្ត ភុញ្ជតិ បរិភោគហើយ ។

(សម្ពន្ធ) សោ សយកត្តា ភុញ្ជតិ ៗ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, ភត្តំ អវុត្តកម្ម ភុញ្ជតិ គណ្ហិត្វា ៗ បុព្វកាលកិរិយា ភុញ្ជតិ ។

២) បរិយោសានកាល : អតីតកាលដែលកន្លងស្រេចហើយ ហៅថា "បរិយោសានកាល" ឲ្យប្រែថា "លុះ-ហើយ" ឬថា "លុះ-រួចហើយ" ក៏បានខ្លះ, ត្រូវប្រែក្រោយបន្ទាប់អាខ្យាតកិរិយាដែលមានរូបស័ព្ទធាតុត្រូវគ្នានឹងខ្លួនដែរ ឧ. អយំ កុលបុត្តោ មំ ទិស្វា មម សន្តិកំ គមិស្សតិ, គន្ត្វា ច បន មហាសម្បត្តិំ លភិស្សតិ ។ (ប្រែ) កុលបុត្តោ វិកុលបុត្រ អយំ នេះ ទិស្វា ឃើញហើយ មំ នូវអញ គមិស្សតិ នឹងដើរ សន្តិកំ នូវសេចក្ដីសង្គ្រោះ មម ដល់អញ, គន្ត្វា ច បន ក៏ លុះដើររួចហើយ លភិស្សតិ នឹងបាន មហាសម្បត្តិំ នូវសម្បត្តិច្រើន ។

(សម្ពន្ធ) អយំ វិសេសនៈ របស់ កុលបុត្តោ ៗ សយកត្តា គមិ-

ស្សតិ លភិស្សតិ ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ មំ អវុត្តកម្ម ក្នុង ទិស្វា ។ បុព្វកាលកិរិយា ក្នុង ករិស្សតិ, មម សម្បទាន ក្នុង ករិស្សតិ, សង្គហំ អវុត្តកម្ម ក្នុង ករិស្សតិ, កត្វា បរិយោសានកាលកិរិយា ក្នុង លភិស្សតិ, ៥ បទ តាំងពីស័ព្ទ ពក្យាម្ភៈ ក្នុង កត្វា, មហាសម្បត្តិំ អវុត្តកម្ម ក្នុង លភិស្សតិ ។

៣) សមានកាល : កាលដែលប្រាប់សេចក្តីមានលំនាំជាបច្ចុប្បន្ន ថា "កំពុងតែ" ឬ "ដែលកំពុង" ហៅថា "សមានកាល" ត្រូវប្រើមុន កិរិយារបស់ប្រធាន, តែមិនបញ្ចេញពាក្យថា "ហើយ" ទេ, គ្រាន់តែប្រែ បញ្ចេញស័ព្ទប៉ុណ្ណោះ ។ ឧ. សេដ្ឋី ឧបាហនំ អារុយ្ហ ឆត្តំ ធារេត្វា មគ្គេន គច្ឆតិ ។ (ប្រែ) សេដ្ឋី រីសេដ្ឋី អារុយ្ហ ពាក់ ឧបាហនំ នូវស្បែកជើង ធារេត្វា បាំង ឆត្តំ នូវឆត្រ គច្ឆតិ ទៅ មគ្គេន តាមផ្លូវ ។

(សម្ពន្ធ) សេដ្ឋី សយកត្តា ក្នុង គច្ឆតិ ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, ឧបាហនំ អវុត្តកម្ម ក្នុង អារុយ្ហ ។ សមានកាលកិរិយា ក្នុង គច្ឆតិ, ឆត្តំ អវុត្តកម្ម ក្នុង ធារេត្វា ។ សមានកាលកិរិយា ក្នុង គច្ឆតិ, មគ្គេន ករិយាវិសេសនៈ ក្នុង គច្ឆតិ ។

៤) អបរកាល : កាលដែលប្រាប់ដំណើររបស់កិរិយាស័ព្ទ ដែលក្តីប្រធានត្រូវសម្រេច, តបន្ទាប់អំពីកិរិយារបស់ប្រធានទៅ ហៅថា

‘‘អបរកាល’’ ត្រូវប្រែក្រោយកិរិយារបស់ប្រធាន ប្រែថា ‘‘ហើយ’’ ក៏-បាន មិនថា ‘‘ហើយ’’ ក៏បាន តាមគួរដល់ដំណើរសេចក្តី ឧ. ធម្ម-កថិកោ ធម្មាសនេ និសីទិ តត្រេវ ឋបិតំ ចិត្តវីជនី គហេត្វា ។ (ប្រែ) ធម្មកថិកោ ឯធម្មកថិក និសីទិ អង្គុយហើយ ធម្មាសនេ លើធម្មាសនៈ គហេត្វា ចាប់ ចិត្តវីជនី នូវផ្លិតដ៏វិចិត្រ ឋបិតំ ដែលគេដាក់ហើយ តត្រ ឯវ ធម្មាសនេ លើធម្មាសនៈនោះស្រាប់ ។

(សម្ពន្ធ) ធម្មកថិកោ សយកត្តា ក្នុង និសីទិ ។ អាខ្យាតបទ កត្តុ-បទៈ, ធម្មាសនេ ឧបសិលេសិកាធារៈ ក្នុង និសីទិ, តត្រ វិសេសនៈ របស់ ធម្មាសនេ ។ ឧបសិលេសិកាធារៈ ក្នុង ឋបិតំ, ឯវសព្ទ អវធារណៈ ក្នុង តត្រ, ឋបិតំ វិសេសនៈ របស់ ចិត្តវីជនី ។ អវុត្តកម្ម ក្នុង គហេត្វា ។ អប-រកាលកិរិយា ក្នុង និសីទិ ។

៤) ហេតុកាល : កាលដែលប្រាប់ដំណើរសេចក្តីថា ‘‘ព្រោះ’’ ឬ ‘‘ព្រោះតែ’’ ហៅថា ‘‘ហេតុកាល’’ ត្រូវប្រែក្រោយកិរិយារបស់ប្រធាន, ប្រែថា ‘‘ហេតុ’’ ឬ ‘‘ព្រោះ’’ ក៏បានខ្លះ ឧ. ឥទំ មេ ទុក្ខំ តុម្ហេ និស្សាយ ជាតំ ។ (ប្រែ) ទុក្ខំ សេចក្តីព្រួយ ឥទំ នេះ ជាតំ កើតហើយ មេ ដល់ខ្ញុំ និស្សាយ ព្រោះអាស្រ័យ តុម្ហេ នូវអ្នកទាំងឡាយ ។

(សម្ពន្ធ) ឥទំ វិសេសនៈ របស់ ទុក្ខំ សយកត្តា ក្នុង ជាតំ កិត-បទ កត្តុវាចកៈ, មេ សម្បទាន ក្នុង ជាតំ, តុម្ហេ អវុត្តកម្ម ក្នុង ទិស្វាយ ៗ ហេតុកាលកិរិយា ក្នុង ជាតំ ។

៦) នាមវិសេសនៈ : កាលដែលប្រើជាវិសេសនៈរបស់នាមសព្ទ ហៅថា "នាមវិសេសនៈ", ត្រូវប្រែមុនកិរិយារបស់ប្រធាន មិនប្រែថា "ហើយ" ទេ ឧ. ឋបេត្វា ទ្វេ អគ្គសាវកេ អវសេសា អរហត្តំ បាបុណិំសុ ។ (ប្រែ) អវសេសា ភិក្ខុដ៏សេស ទាំងឡាយ ឋបេត្វា លើកទុក អគ្គសាវកេ នូវអគ្គសាវកទាំងឡាយ ទ្វេ ពីរ បាបុណិំសុ ដល់ហើយ អរហត្តំ នូវព្រះអរហត្ត ។

(សម្ពន្ធ) អវសេសា សយកត្តា ក្នុង បាបុណិំសុ ៗ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, ឋបេត្វា នាមវិសេសនៈ របស់ អវសេសា, ទ្វេ វិសេសនៈ របស់ អគ្គសាវកេ ៗ អវុត្តកម្ម ក្នុង ឋបេត្វា, អរហត្តំ អវុត្តកម្ម ក្នុង បាបុណិំសុ ។

៧) កិរិយាវិសេសនៈ : កាលដែលប្រើជាវិសេសនៈ របស់ កិរិយាសព្ទ គឺនាំកិរិយាសព្ទឲ្យមានសេចក្ដីប្លែកជាងប្រក្រតី ដូចកិរិយាវិសេសនៈទាំងពួនដែរ ហៅថា "កិរិយាវិសេសនៈ", ត្រូវប្រែក្រោយកិរិយារបស់ប្រធាន, មិនប្រែថា "ហើយ" ទេ ឧ. តិណ្ណិ រតនានិ ឋបេត្វា អញ្ញំ មេ បដិសរណំ នត្ថិ ។ (ប្រែ) បដិសរណំ ទីពឹង អញ្ញំ

ឯទៀត មេ របស់ខ្ញុំ នត្ថិ មិនមានទេ ឋបេត្វា វៀរលែង រតនានិ នូវ រតនៈទាំងឡាយ តីណិ បី ។

(សម្ពន្ធ) បដិសរណំ សយកត្តា ក្នុង នត្ថិ ៗ អាខ្យាតបទ កត្តុ-វាចកៈ, តីណិ វិសេសនៈ របស់ រតនានិ ៗ អវុត្តកម្ម ក្នុង ឋបេត្វា ៗ កិរិយាវិសេសនៈ ក្នុង នត្ថិ, អញ្ញំ វិសេសនៈ របស់ បដិសរណំ, មេ សាមិ-សម្ពន្ធៈ ក្នុង សរណំ ។

១៤-បឋមាពិសេស

លិង្គត្ថៈ

(តថា)

ពាក្យថា តថា ជានិបាតប្រាប់ឧបមេយ្យនិងនិបាតប្រាប់ប្រការ, តែក្នុងទីនេះ និយាយចំពោះតែដែលយកមកប្រើជំនួសបឋមាវិភត្តិដែលប្រែថា "យ៉ាងនោះ" ត្រូវសម្ពន្ធថា "លិង្គត្ថៈ" ឧ.

អជ្ជេវ ពុទ្ធំ សរណំ វជាហិ
ធម្មញ្ច សង្ឃញ្ច បសន្នចិត្តោ
តថេវ សិក្ខាបទានិ បញ្ច
អខណ្ឌផុល្លានិ សមាទយស្សុ ។

(ប្រែ) ត្វំ អ្នក បសន្នចិត្តោ មានចិត្តជ្រះថ្លាហើយ វជាហិ ចូរ-

ដល់ ពុទ្ធំ ច នូវព្រះពុទ្ធផង ធម្មំ ច នូវព្រះធម៌ផង សង្ឃំ ច នូវព្រះសង្ឃ ផង សរណំ ជាទីពឹង អជ្ជ ឯវ ក្នុងថ្ងៃនេះទៅ, គថា ឯវ រយាំងនោះឯង គថា ឯវ គឺថា ត្វំ អ្នក បសន្នចិត្តោ មានចិត្តជ្រះថ្លាហើយ សមាទយស្សុ ចូរសមាទាន សិក្ខាបទានិ នូវសិក្ខាបទទាំងឡាយ បញ្ច ប្រាំ អខណ្ឌផុល្លា-និ មានកិរិយាដាច់និងកិរិយាធ្លុះធ្លាយមិនមាន(កុំឲ្យដាច់និងកុំឲ្យធ្លុះធ្លាយ)។

(សម្ពន្ធ) ត្វំ សយកត្តា ក្នុង វទាហិ ៗ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, អជ្ជ កាលត្ថសត្តមី ក្នុង វទាហិ, ឯវសព្ទ អវធារណៈ ក្នុង អជ្ជ, ពុទ្ធំក៏ ធម្មំក៏ សង្ឃំក៏ បកតិអវុត្តកម្ម ក្នុង វទាហិ, សរណំ វិកតិអវុត្តកម្ម ក្នុង វទាហិ, ច ទាំងពីរសព្ទ បទសមុច្ចយ ក្នុង ធម្មំ សង្ឃំ, បសន្នចិត្តោ វិសេសនៈរបស់ ត្វំ, គថា លិង្គត្ថៈ, ឯវសព្ទអវធារណៈ ក្នុង គថា, ត្វំ សយកត្តា ក្នុង សមាទយស្សុ ៗ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, គថា ឯវ បទវិវរណៈ ក្នុង បសន្នចិត្តោ។ បទវិវរណីយៈរបស់ គថា ឯវ និងជាវិសេសនៈរបស់ ត្វំ, សិក្ខាបទានិ អវុត្តកម្ម ក្នុង សមាទយស្សុ, បញ្ចក៏ អខណ្ឌផុល្លានិក៏ វិសេសនៈរបស់ សិក្ខាបទានិ ៗ

លិង្គត្ថៈ

(អលំ)

អលំ សព្ទនេះ បើតាមធម្មតាជានិបាតបដិសេធ ប្រាប់សេចក្តីឃាត់ហាមដាច់ខាត ប្រែថា ''កុំ, កុំឡើយ, ណ្ហើយ, ល្មមហើយ'' តែក្នុងវិធី-

នេះ លោកប្រើជាបឋមាវិភត្តិវិញ ប្រែថា ''រីល្មមហើយ'' ឬថា ''រីកុំឡើយ'', ត្រូវសម្ពន្ធថា ''លិង្គត្ថៈ'' ។. បក្កមតាយស្មា ឥមម្ហា អាវាសា, អលន្តេ ឥធ វាសេន ។ (ប្រែ) អាយស្មា រី. លោកដ៏មានអាយុ បក្កមតុ ចូរចៀសចេញ អាវាសា អំពីអាវាស ឥមម្ហា នេះ, អលំ រីកុំឡើយ វាសេន ដោយកិរិយានៅ ឥធ (អាវាសេ ក្នុងអាវាស) នេះ តេ នៃលោក ។

(សម្ពន្ធ) អាយស្មា សយកត្តា ក្នុង បក្កមតុ១ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, ឥមម្ហា វិសេសនៈ របស់ អាវាសា ១ អបាទាន ក្នុង បក្កមតុ, អលំ លិង្គត្ថៈ, តេ សាមិសម្ពន្ធៈ ក្នុង វាសេន ១ ករណត្ថតតិយា ក្នុង អលំ ។

លិង្គត្ថៈ

(សាធុ)

សាធុ ស័ព្ទនេះជានាមនាមសុទ្ធក៏មាន ជាអព្យយស័ព្ទក៏មាន, ដែលជានាមនាមសុទ្ធ មានវិធីសម្ពន្ធបានតាមការប្រែដែលចេញពាក្យជាអាយតនិបាត ក្នុងពួកវិភត្តិនោះ ១ និងវាចកៈនោះ ១, ដែលជាអព្យយស័ព្ទក៏អាចសម្ពន្ធបានច្រើនយ៉ាង ដូចកិរិយាវិសេសនៈ ឬបុះក្នុងសេចក្តីអង្វរ ហៅថា អាយាចនត្ថវាចកៈជាដើម, តែក្នុងទីនេះ នឹងលើកយកមកនិយាយតែក្នុងចំណែកដែលសម្ពន្ធថា លិង្គត្ថៈ ប៉ុណ្ណោះ ដូចឧទាហរណ៍ថា :

សត្ថា សាធូត វត្វា បុរតោ អកមាសិ ។ (ប្រែ) ព្រះជាគ្រូ ត្រាស់ហើយថា សាធុ ដូច្នេះ ទ្រង់ស្តេចទៅហើយ ខាងមុខ, ''សាធុ អំពើញុំាងប្រយោជន៍ឲ្យសម្រេច'' ; បើប្រែដូច្នេះ សាធុ ត្រូវសម្ពន្ធថា លិង្គត្ថៈ, បើប្រែថា ''ព្រះជាគ្រូទ្រង់ត្រាស់ហើយថា ល្អហើយ ដូច្នេះ បានទ្រង់ស្តេចទៅហើយ ខាងមុខ'' ដូច្នេះ សាធុ ត្រូវសម្ពន្ធថា សរុប ក្នុង ឥតិ ។

(សម្ពន្ធ) សត្ថា សយកត្តា ក្នុង អគមាសិ ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ សាធុ លិង្គត្ថៈ, ឥតិសព្ទ អាការៈ ក្នុង វត្វា ។ បុព្វកាលកិរិយា ក្នុង អគមាសិ, បុរតោ កិរិយាវិសេសនៈ ក្នុង អគមាសិ, ។ មួយបែបទៀតថា សត្ថា សយកត្តា ក្នុង អគមាសិ ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, សាធុ សរុប ក្នុង ឥតិ ។ សព្ទអាការៈ ក្នុង វត្វា ។ បុព្វកាលកិរិយា ក្នុង អគមាសិ, បុរតោ កិរិយាវិសេសនៈ ក្នុង អគមាសិ ។

សព្វវចកលិង្គត្ថៈ

នេះជាឈ្មោះសំរាប់ហៅ ឯវំ-សព្ទ ត្រង់ដែលប្រើជំនួសបឋមាវិភត្តិ គឺ ត្រង់ដែលប្រែថា ''យ៉ាងនោះ, យ៉ាងហ្នឹង ឬ យ៉ាងហ្នឹងហើយ'' ឧ. ឯវំ កិរ អាវុសោ ។ (ប្រែ) ម្នាលអាវុសោ បានឮថា យ៉ាងនោះឬ ?

(សម្ពន្ធ) ការុសោ អតាវេបលបនៈ, ករសេត្តុ អនុស្សវនត្តៈ, ឯវំ សច្ច-វេចកលិង្គត្ថៈ ។

តុមត្ថកត្តា

(តុំបច្ច័យ)

ឈ្មោះនេះសំដៅយកអ្នកធ្វើជាប្រធានក្នុងប្រយោគ ចុះក្នុងអត្ថនៃតុំបច្ច័យ លោកបញ្ញត្តឲ្យសម្ពន្ធចំពោះតែ (តុមត្ថកត្តា) តែម្យ៉ាង ឧ. តុម្ហេ អជ្ជ ឧឡារំ ពុទ្ធសក្ការំ កាតុំ វដ្ដតិ ។ (ប្រែ) កិរិយាគឺអ្នកទាំងឡាយធ្វើ នូវសក្ការៈដ៏សមគួរដល់ព្រះពុទ្ធ ឲ្យលើសលុប ក្នុងថ្ងៃនេះ ទើបគួរ ។

(សម្ពន្ធ) កាតុំ តុមត្ថកត្តា ក្នុង វដ្ដតិ ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, តុម្ហេ អនភិហិតកត្តា ក្នុង កាតុំ, អជ្ជ កាលសត្តមី ក្នុង កាតុំ, ឧឡារំ វិសេសនៈ របស់ ពុទ្ធសក្ការំ ។ អវុត្តកម្ម ក្នុង កាតុំ ។

១៦–ចតុត្ថីវិសេស

តុមត្ថសម្បទាន

(តុំបច្ច័យ)

ឈ្មោះនេះសំពប់ហៅបទនាមកិតកៈ ដែលលោកប្រកបដោយតុំបច្ច័យ ហើយប្រើជំនួសចតុត្ថីវិភត្តិ ប្រែចេញពាក្យជាអាយតនិបាតថា ‹‹ដើម្បី››

គឺថា តុំបច្ច័យនោះ កាលបើប្រែកបផ្សំនឹងធាតុ សម្រេចជាបទនាមកិតក: ហើយ នឹងចែកតាមវិភត្តិនាមទាំង ៧ ផ្លាស់ប្ដូរទៅផ្សេង ៗ មិនបាន, គ្រាន់តែប្រើជំនួសបឋមាវិភត្តិ ប្រែថា "រី" និងចតុត្ថីវិភត្តិ ប្រែថា "ដើម្បី" ប៉ុណ្ណោះ; ដែលប្រើជំនួសបឋមាវិភត្តិ នោះបាននិយាយពីខាងដើមរួចមកហើយ; ដែលប្រើជំនួសចតុត្ថីវិភត្តិ នេះ ហៅថា តុមត្ថសម្បទាន ប្រែថា "សម្បទាន ចុះក្នុងអត្ថនៃតុំបច្ច័យ" ព្រោះថា សព្ទនេះសម្រេចមកពីតុំបច្ច័យ, តែដល់វេលាប្រែ ត្រឡប់ជាបញ្ចេញអាយតនិបាតរបស់ចតុត្ថីវិភត្តិថា "ដើម្បី" ទៅវិញ បានជាហៅថា តុមត្ថសម្បទាន, ត្រូវសម្ពន្ធចូលនឹងកិរិយាសព្ទ ឬ នាមសព្ទ ដែលមានសេចក្ដីទាក់ទងគ្នា ភ្ជាប់ពាក្យថា "គង់" ជួបេះ ៗ ម្យ៉ាងទៀត ត្រូវដឹងថា បើកាលណាប្រែថា "រី" ត្រូវថែមពាក្យថា កិរិយា ឬ សេចក្ដី ឬ ការ ឬ ដំណើរ ឬ អំពើ មកទៀត តាមសមគួរដល់ការប្រែកប; បើប្រែថា "ដើម្បី" មិនបាច់ថែមឡើយ គ្រាន់តែថា "ដើម្បី" ហើយធាតុយ៉ាងម៉េច ៗ ក៏ថាយ៉ាងនោះ ៗ ទៅ ហើយគ្មានពហុវចនៈទេ មានតែឯកវចនៈម្យ៉ាង, ទាំងជំនួសបឋមាវិភត្តិ និងចតុត្ថីវិភត្តិបាន ឥតមានពាស់ ៗ ឧ. តយា សទ្ធឹ យេវ គន្តុំ ឥច្ឆាមិ ។

(ប្រែ) ខ្ញុំចង់ ដើម្បីទៅ ជាមួយនឹងអ្នកដែរ ។

(សម្ពន្ធ) អហំ សយកត្តា គន្តុំ ឥច្ឆាមិ ៗ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ,

គយា សហត្ថតតិយា ក្នុង សទ្ទី ។ កិរិយាសមវាយ ក្នុង ឥត្ថាមិ, ឯវសព្ទ អវធារណៈ ក្នុង សទ្ទី, តុំ កម្មត្ថសម្បទាន ក្នុង ឥត្ថាមិ ។

១៧- សត្តមីវិសេស

សត្តមីវិភត្តិ ដែលបាននិយាយរួចមកហើយនោះ មាន ៩ យ៉ាង, តែនៅមាន ៣ យ៉ាងទៀត ដែលនឹងថ្លែងតទៅនេះ គឺ ភិន្នាធារៈ ១ អាធារៈ ១ សត្តមីបច្ចត្តៈ ១; តាំងបីយ៉ាងនេះ មានន័យអធិប្បាយផ្សេង ៗ គ្នាដូចតទៅនេះ :

ភិន្នាធារៈ

ពាក្យថា «ភិន្នាធារៈ» នេះ ជាឈ្មោះសំរាប់ហៅបទក្នុងពួកសត្តមីវិភត្តិ ដែលប្រែចេញពាក្យជាអាយតនិបាតថា «ក្នុង» ឧ. ឯវំ ឥមស្មិំ ការណេ សា វិសាខា និទ្ទោសា អហោសិ ។ (ប្រែ) នាងវិសាខា នោះ ជាស្ត្រីឥតមានទោស ក្នុងហេតុ នេះ បានមានហើយ ដោយប្រការយ៉ាងនេះ ។

(សម្ពន្ធ) សា វិសេសនៈ របស់ វិសាខា ។ បកតិកត្តា ក្នុង អហោសិ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, ឯវំសព្ទ បការត្ថៈ, ឥមស្មិំ វិសេសនៈ របស់ ការណេ ។ ភិន្នាធារៈ ក្នុង និទ្ទោសា, និទ្ទោសា វិកតិកត្តា ក្នុង អហោសិ

២) អាធារៈ

ពាក្យថា "អាធារៈ" នេះ ក៏មានលក្ខណៈប្រហែលគ្នានឹងកិច្ចាធារៈដែរ តែកិច្ចាធារៈ សម្ពន្ធចូលនឹងនាម, ចំណែកអាធារៈនេះ សម្ពន្ធចូលនឹងកិរិយា ឧ. តាតា មយ្ហំ បិតា ន ឥតិ សង្ខាយ ការេថសិ, ឥទំ បន សង្ខាយ ការេថសិ អម្ម តាវ សស្សុសសុរសុណ្ហមិត្តានំ អគុណំ ទិស្វា ពហិ តស្មិំ តស្មិំ គេហេ បត្វា មា ការេសីតិ ឃរូបេន ហិ អគ្គិនា សទិសោ អគ្គិ នាម នត្ថិ ។ (ប្រែ) ម្នាលអ្នកទាំងឡាយ បិតា របស់ខ្ញុំ មិនពោលហើយ សំដៅ នូវអធិប្បាយនុ៎ះទេ, មានសេចក្ដីពិសេសថា បិតារបស់ខ្ញុំ ពោលហើយ សំដៅនូវហេតុនេះថា "ម្នាលនាង នាងឃើញហើយ នូវទោសមិនមែនជាគុណ របស់ឪពុកក្មេកនឹងម្ដាយក្មេកនឹងប្ដីទាំងឡាយ របស់នាង កុំឈរពោលហើយក្នុងផ្ទះនោះ ៗ ឰដ៏ខាងក្រៅ" ដូច្នេះ, មែនពិត ឈ្មោះថាភ្លើង ប្រាកដស្មើដោយភ្លើង មានសភាពយ៉ាងនេះ មិនមានឡើយ ។

(សម្ពន្ធ) តាតា អាលបនៈ, មយ្ហំ សាមិសម្ពន្ធៈ ក្នុង បិតា ។ សយកត្តា ក្នុង ការេសិ ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, នសព្ទបដិសេធនៈ ក្នុង សង្ខាយ ការេសិ, ឯតំ វិសេសនៈ របស់ អត្ថំ ។ អវុត្តកម្ម ក្នុង សង្ខាយ ។

សមានកាលកិរិយា ក្នុង កថេសិ, ឋនស័ព្ទ វិសេសត្ថៈ (មមប៉ិតា) សយកត្តា ក្នុង កថេសិ ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, ឥទំ វិសេសនៈ របស់ ការណំ ។ អវុត្តកម្ម ក្នុង សន្ទាយ ។ សមានកាលកិរិយា ក្នុង កថេសិ ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, អម្ហ អតាវេលបទៈ, ត្វំ សយកត្តា ក្នុង កថេសិ ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, តវ សាមិសម្ពន្ធៈ ក្នុង សស្សុសសុរស្សាមិកានំ ។ សាមិសម្ពន្ធៈ ក្នុង អគុណំ ។ វុត្តកម្ម ក្នុង ទិស្វា ។ បុព្វកាលកិរិយា ក្នុង ក-ថេសិ, ពហិ អាធារៈ ក្នុង កថេសិ, តស្មិំ ទាំងពីរបទ វិសេសនៈ របស់ គេហេ ។ អាធារៈ ក្នុង កថេសិ, ឋត្វា សមានកាលកិរិយា ក្នុង កថេសិ, មាស័ព្ទ បដិសេធនៈ ក្នុង ឋត្វា កថេសិ, ឥតិស័ព្ទ អាការៈ ក្នុង កថេសិ, ហិស័ព្ទ ទឡ្ហីករណត្ថៈ អគ្គិ សយកត្តា ក្នុង ឧត្ថិ ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, ឯវរូបេន វិសេសនៈ របស់ អគ្គិនា ។ ករណត្ថតតិយា ក្នុង សទិសោ ។ វិសេសនៈ របស់ អគ្គិ, នាមស័ព្ទ សញ្ញាជោតកៈ ក្នុង អគ្គិ ។

៣) សត្តមីបុព្វត្តៈ

ពាក្យនេះជាឈ្មោះសំរាប់ហៅបទនាមនាមដែលប្រកបដោយសត្តមីវិភត្តិជួបគ្នា តែសត្តមីពួកនេះប្រើដូចបឋមាវិភត្តិ គឺកាច់សត្តមីវិភត្តិ ប្រែចេញពាក្យជាអាយតនិបាតថា "រី" តាមពួកបឋមាវិភត្តិ, សត្តមី ក្នុង ទីនេះ ហៅថា សត្តមីបុព្វត្តៈ ប្រែថា "សត្តមីចុះក្នុងអត្ថនៃបទបឋមា" ព្រម

ទាំងមានអំណាចអាចធ្វើជាគួប្រធានក្នុងប្រយោគនោះបានផង, តែគុណនាមរបស់សត្តមីបច្ចត្តៈនោះ ច្រើនតែប្រកបដោយបឋមាវិភត្តិ វៀរលែងតែសព្វនាមចេញ ។

ឧ. ឥទម្បិស្ស ហោតិ សីលស្មិំ ។ (ប្រែ) "ក្នុងសីល មែននេះ មាន ដល់ភិក្ខុនោះ ។

(សម្ពន្ធ) សីលស្មិំ សត្តមីបច្ចត្តៈ ក្នុង ហោតិ ។ អាខ្យាតបទ កត្តុបកៈ, ឥទំ វិសេសនៈ របស់ សីលស្មិំ, បិសព្ទ អបេក្ខត្ថៈ ក្នុង ឥទំ, អស្ស វិសេសនៈ របស់ ភិក្ខុនោ ។ សម្បទាន ក្នុង ហោតិ ។

១៨– គុណនាមពិសេស

បទគុណនាម បើនិយាយចំពោះតែបទដែលមានប្រើប្រាស់ក្រែលនោះ មានឈ្មោះសម្ពន្ធដូចបាននិយាយរួចមកហើយ, តែបើនិយាយតាមបែបសម្ពន្ធ សម្រាប់បទគុណនាមឲ្យអស់ជើងអស់ដៃទៅ ក៏ឃើញថាមាន ៣ យ៉ាងគឺ សញ្ញាវិសេសនៈ ១, វិសេសលាភី ១, សរុបទិទស្សនៈ ១, បណ្ដាគុណនាមទាំង ៣ យ៉ាងនេះ, គុណនាមមួយ ៗ សុទ្ធតែចុះក្នុងអត្ថផ្សេង ៗ គ្នា ដូចនិយាយតទៅនេះ :

១) សញ្ញាវិសេសនៈ

ពាក្យនេះសំរាប់ហៅបទគុណនាមដូចគ្នា មានលក្ខណៈប្រហែល

គ្នានឹងបទវិសេសនៈធម្មតា ដូចបាននិយាយរួចមកហើយពីខាងដើមនោះដែរ ប៉ុន្តែគ្នាតែវេលាប្រែមានពាក្យអែបសម្រួលថា "ឈ្មោះ, ឈ្មោះជា" ចូលមកផង ប៉ុណ្ណោះ ឧ. អស្សមេ តិដ្ឋតិ វេស្សន្តរោ រាជា ។ (ប្រែ) "ព្រះបរមក្សត្រិយ៍ ព្រះនាមវេស្សន្តរ ទ្រង់គង់ ក្នុងអាស្រម ។

(សម្ពន្ធ) វេស្សន្តរោ សញ្ញាវិសេសនៈ របស់ រាជា ។ សញ្ញាវិសេសនៈ និងជាសយកត្តា ក្នុង តិដ្ឋតិ ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, អស្សមេ វេសយិកាធារៈ ក្នុង តិដ្ឋតិ ។

២) វិសេសលាភី

ឈ្មោះនេះមិនមែនមានលក្ខណៈដូចគុណនាមសុទ្ធនោះទេ គ្រាន់តែជាបទកាយសេចក្ដីរបស់នាមនាម ដែលជាម្ចាស់របស់ឲ្យច្បាស់លាស់ឡើងប៉ុណ្ណោះ វេលាប្រែត្រូវអែបសម្រួលពាក្យថា "គឺ"; ទោះបីមានលិង្គប្លែកពីបទនាមនាមដែលជាម្ចាស់របស់ខ្លះក៏បានមិនជាអ្វី, បទទីពីរដែលទទួលពាក្យថា "គឺ" នេះឯងហៅថា "វិសេសលាភី", ត្រូវសម្ពន្ធចូលនឹងនាមនាមដែលជាម្ចាស់របស់ ឧ. យស្ស ឯតា ធជា អត្ថិ ឥត្ថិយា បុរិសស្ស វា ។ (ប្រែ) ទ្រព្យទាំងឡាយ នុ៎ះ មានដល់អ្នកណា គឺប្រុសឬ ឬគឺស្រី ។

(សម្ពន្ធ) ឯតា វិសេសនៈ របស់ ឆនា ១ សយកត្តា ក្នុង អត្ថិ ១ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, យស្ស សម្បទាន ក្នុង អត្ថិ, ឥត្ថិយាក្តី បុរិសស្សក្តី វិសេសលាភី របស់ យស្ស, វា តាំងពីរស័ព្ទ បទវិភត្តៈ ក្នុង ឥត្ថិយា បុរិសស្ស ។

៣) សរុបនិទស្សនៈ

ឈ្មោះនេះសម្រាប់ហៅ បទនាមនាមច្រើនបទ ដែលនៅរួមគ្នា ដែលចែករំលែកមកពីបទនាមនាមដែលជាម្ចាស់របស់ តែដើមកំណើតក៏ជានាមនាមសុទ្ធ ដូចវិសេសលាភីដែរ គ្រាន់តែមិនមែនជាឥស្សរៈចំពោះខ្លួន ត្រូវចូលជាមួយនឹងបទនាមនាមដទៃ ដែលជាម្ចាស់របស់ខ្លួនប៉ុណ្ណោះ ហៅថា សរុបនិទស្សនៈ ឧ. កេសកល្យាណំ មំសកល្យាណំ អដ្ឋិកល្យាណំ ឆវិកល្យាណំ វយកល្យាណំ បញ្ចកល្យាណានិ ។ (ប្រែ) លក្ខណៈល្អទាំងឡាយ ៥ យ៉ាង គឺល្អសក់ គឺល្អសាច់ គឺល្អឆ្អឹង គឺល្អសម្បុរថ្ងៃ គឺល្អវ័យ ។

(សម្ពន្ធ) កេសកល្យាណំ ក្តី មំសកល្យាណំ ក្តី អដ្ឋិកល្យាណំ ក្តី ឆវិកល្យាណំ ក្តី វយកល្យាណំ ក្តី សរុបនិទស្សនៈ របស់ កល្យាណានិ ។ សរុបនិទស្សនីយៈទិងជាលិង្គត្ថៈ, បញ្ច វិសេសនៈ របស់ កល្យាណានិ ។

១៩– កិរិយាបធានន័យ

នេះសំដៅយកកិរិយាដែលប្រកបដោយ ត្យាទិបច្ច័យ ដែលធ្វើក្នុង

ប្រយោគ ដែលមានប្រធានពីរក្តី តែវចនៈផ្សេងគ្នា, គឺក្នុងសង្កាត់ខាងដើមនិយាយដល់មនុស្សច្រើននាក់ ឬវត្ថុច្រើន នៅរួមគ្នា, ក្នុងសង្កាត់ខាងចុង លើកឡើងនិយាយតែមនុស្សម្នាក់ ឬវត្ថុតែម្យ៉ាង មានលក្ខណៈប្រហែលគ្នានឹងប្រយោគនិទ្ធារណៈ, តែក្នុងសង្កាត់ខាងចុង ប្រើកិរិយាអាខ្យាតដែលជាធំក្នុងប្រយោគ, ឲប្រធានខាងដើម ហៅថា បកតិកត្តា ឬសយកត្តាទទេៗទៅ សម្ពន្ធចូលក្នុងកិរិយា ភាគិបច្ច័យ ខាងចុង ហើយហៅកិរិយានោះថា "កិរិយាបធានន័យ" មិនបាច់ចូលនឹងកិរិយាតទៅឡើយ

ឧ. តេ កិរ ទ្វេ សហាយកា ធម្មស្សវនត្ថាយ គច្ឆន្តេន មហាជនេន សទ្ធិំ ជេតវនំ គន្ត្វា, ឯកោ ធម្មកថំ អស្សោសិ ។ (ប្រែ) បានឮថា (ពោរពាំងឡាយ) នោះ ជាសំឡាញ់នឹងគ្នា ពីរនាក់ទៅហើយ កាន់វត្តជេតវ័ន មួយអន្លើ ដោយមហា-ជន កាលទៅ ដើម្បីប្រយោជន៍ដល់កិរិយាស្តាប់នូវធម៌, ពោរម្នាក់បានស្តាប់ហើយ នូវធម្មកថា ។

(សម្ពន្ធ) កិរស័ព្ទ អនុស្សវនត្ថៈ, តេ ក្តី ទ្វេ ក្តី វិសេសនៈ របស់ពោក ៗ បកតិកត្តា ក្នុង គន្ត្វា, សហាយកា វិកតិកត្តា ក្នុង គន្ត្វា, ធម្មស្សវនត្ថាយ សម្បទាន ក្នុង គច្ឆន្តេន ៗ វិសេសនៈ របស់ មហា-ជនេន ៗ សហត្ថតតិយា ក្នុង សទ្ធិំ ៗ កិរិយាសមវាយ ក្នុង គន្ត្វា, ជេតវនំ

សម្ពាហុណាំយកម្ម ក្នុង គន្ថា ៗ កិរិយាបញ្ចនន័យ, ឯកោ វិសេសនៈរបស់ ពោពេ ៗ សយកត្តា ក្នុង អសេក្រស់ ៗ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, ធម្មកថ៌ អវុត្តកម្ម ក្នុង អសេក្រស់ ៗ

៤០–កិរិយាបរាមាស

សព្ទដែលមានឈ្មោះដូច្នេះនេះ បានដល់ យំ និង យស្មា ដែលជាប់ជំពាក់ជាមួយនឹងកិរិយាមិនមែនជាវិសេសនៈរបស់បទនាមនាមឡើយ មានទំនង់ប្រហែលគ្នានឹងកិរិយាវិសេសនៈ, ប៉ុន្តែមិនបានសំដែងអាការរបស់កិរិយាឲ្យមានសេចក្តីប្លែកជាងប្រក្រតីទៅប៉ុណ្ណោះ ហើយព្រមទាំងមិនមែនជាគុណសព្ទផង ព្រោះហេតុដូច្នោះបានជាលោកហៅឈ្មោះម្យ៉ាងទៀតថា "កិរិយាបរាមាស" ៗ យំ និង យស្មា ទាំងពីរសព្ទនេះ ច្រើនរៀងទុកខាងដើមប្រយោគ រៀងទុកកណ្តាលមួយ ៗ, វេលាប្រែក៏ប្រែចំពោះ ៗ ទៅ; យំ ខ្លះប្រែថា "ព្រោះ...ឯណា" វេលាសម្ពន្ធចូលនឹងកិរិយាអាខ្យាត ឬ កិតកៈ ដែលជាធំក្នុងប្រយោគនោះ ៗ ឧ. យំ មេ ភន្តេ ភគវា ធាជិកោតោ (ហោតិ) បញ្ញុងំ អច្ចាសតានំ បដិលាភាយ ភគុជធាតានំ, បុញ្ញាមហំ ភន្តេ ភគវន្តំ ឃតស្មា បដិស្សុកា ៗ ((ប្រ) បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចំរើន ព្រះមានជោគ ជាអ្នកធានា របស់ខ្ញុំព្រះអង្គ ដើម្បីញុំាងខ្ញុំព្រះ

អង្គឲ្យបានចំពោះ នូវយៃនស្រីអប្សរទាំងឡាយ ប្រាំ មានជើងដូចជាជើងនៃព្រាប ដោយសំដីប្ដេជ្ញាគឺបុគ្គលគប្បីធ្វើចំពោះឯណា, បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចំរើន ខ្ញុំព្រះអង្គ ដោះ នូវព្រះមានៈភាគ ចាកសំដីប្ដេជ្ញាគឺបុគ្គលគប្បីធ្វើចំពោះនោះ ។

យស្មា ពុទ្ធា ឧប្បជ្ជមានា មហាជនំ រាគកន្តា- រាទីហិ តារេន្តិ, តស្មា ពុទ្ធានំ ឧប្បាទោ សុខោ ហោតិ ។ (ប្រែ) ព្រះពុទ្ធទាំងឡាយ កាលទ្រង់កើតឡើង រមែងញុំាងមហាជន ឲ្យឆ្លង ចាកកន្តារៈទាំងឡាយមានរាគកន្តារៈជាដើម ព្រោះហេតុឯណា, ព្រោះហេតុនោះ ដំណើរកើតឡើង នៃព្រះពុទ្ធទាំង- ឡាយ ជាសភាវៈនាំមកនូវសេចក្ដីសុខ ។

(សម្ពន្ធ) ការន្ត សតាវ៉លបទៈ, ភគវ៉ា បកតិកត្តា ក្នុង ហោតិ ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, យំ កិរិយាបរាមាស ក្នុង ហោតិ, មេ សាមិសម្ពន្ធៈ ក្នុង បាដិភោគោ ។ វិកតិកត្តា ក្នុង ហោតិ, បញ្ចន្នំ វិសេសនៈ របស់ អច្ឆរាសតានំ ។ ឆដ្ឋីកម្ម ក្នុង បដិលាភាយ ។ សម្បទាន ក្នុង បាដិភោគោ, កកុដបាទានំ វិសេសនៈ របស់ អច្ឆរាសតានំ, ការន្ត សតាវ៉លបទៈ, អហំ សយកត្តា ក្នុង មុញ្ចាមិ ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, ភគវន្តំ អវុត្តកម្ម ក្នុង មុញ្ចាមិ, ឯតស្មា វិសេសនៈ របស់ បដិស្សវា ។ អបាទាន ក្នុង មុញ្ចាមិ ។

ពុទ្ធា ហេតុកត្តា ក្នុង ការេន្តិ ។ អាខ្យាតបទ ហេតុកត្តុវាចកៈ, យស្មា កិរិយាបកាស ក្នុង ការេន្តិ, ឧប្បជ្ជមានា អត្តនោកិរិយា របស់ ពុទ្ធា, មហាជនំ ការិតកម្ម ក្នុង ការេន្តិ, ពកកន្តាកទហំ អបាទាន ក្នុង ការេន្តិ, តស្មា ហេតុ ក្នុង ឧប្បាទោ, ពុទ្ធានំ សាមិសម្ពន្ធៈ ក្នុង ឧប្បា·ទោ ។ បកតិកត្តា ក្នុង ហោតិ ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, សុខោ វិកតិ·កត្តា ក្នុង ហោតិ ។ ៕

២១–កិរិយាបទ

ពាក្យថា "កិរិយាបទ" នេះ មានឈ្មោះពីរយ៉ាងគឺ កិរិយាបទកម្មវាចកៈ ១, កិរិយាបទភាវវាចកៈ ១; កិរិយាសព្ទដែលមានឈ្មោះដូច្នេះមានពីរភេទគឺ សក្កា និង អលំ, តែបំណងយកចំពោះត្រង់ដែលប្រែជាប្រយោគកម្ម និងភាវប៉ុណ្ណោះ ។ បើសក្កានិងអលំជាកម្មវាចកៈក៏ហៅថា "កិរិយាបទកម្មវាចកៈ" ទៅ, បើសក្កានិងអលំជាភាវវាចកៈក៏ហៅថា "កិរិយាបទភាវវាចកៈ" ទៅ ៕

(កិរិយាបទកម្មវាចកៈ) ១. យេន ញាណេន សក្កា សោ (តណ្ហាវល្លិកា) ឆេត្តុំ ៕ (ប្រែ) ដាន់ឈើ គឺតណ្ហា នោះ (គឺអថាគត) អាច ដើម្បីឃើញ ដោយញាណ ឯណា ៕

(សម្ពន្ធ) សោ វិសេសនៈ របស់ តណ្ហាវល្លិកា ។ វុត្តកម្ម ក្នុង សក្កា ។

កិរិយាបទកម្មវាចកៈ, យេន វិសេសនៈ របស់ ញាណេន ៗ ករណត្ថតតិយា ក្នុង ទដ្ឋុំ ៗ តុមត្ថសម្បទាន ក្នុង សក្កា ។

(កិរិយាបទការិតវាចកៈ) ឧ. មារ តាទិសានំ សតសហស្សេនាបិ មម បុត្តស្ស ភយំ ឧប្បាទេតុំ ន សក្កា, បុត្តា ហិ មេ អសន្តាសី វីតតណ្ហា មហាវីរិយា មហាបញ្ញា ។ (ប្រែ) ម្នាលមារ តឹសែននៃជនទាំងឡាយ ប្រាកដដូចជាអ្នកនោះ ក៏មិនអាច ដើម្បីញុំាងភ័យឲ្យកើតឡើង ដល់កូននៃតថាគតដែរ, ព្រោះថា កូន នៃតថាគត អ្នកឥតមានសេចក្តីតក់ស្លុត អ្នកមានតណ្ហាទៅប្រាសហើយ អ្នកមានព្យាយាមដ៏ធំ អ្នកមានប្រាជ្ញាដ៏ច្រើន ។

(សម្ពន្ធ) មារ អាលបនៈ តាទិសានំ សាមិសម្ពន្ធៈ ក្នុង សតសហស្សេនាបិ, សតសហស្សេន អនភិហិតកត្តា ក្នុង សក្កា ៗ កិរិយាបទការិតវាចកៈ, អបិសព្ទ អបេក្ខត្ថៈ ក្នុង សតសហស្សេន, មម សាមិសម្ពន្ធៈ ក្នុង បុត្តស្ស ៗ សម្បទាន ក្នុង ឧប្បាទេតុំ, ភយំ ការិតកម្ម ក្នុង ឧប្បាទេតុំ ៗ តុមត្ថសម្បទាន ក្នុង សក្កា, នសព្ទ បដិសេធនៈ ក្នុង សក្កា, ហិសព្ទ ផលជោតកៈ, បុត្តា លិង្គត្ថៈ, មេ សាមិសម្ពន្ធៈ ក្នុង បុត្តា, អសន្តាសីក្តី វីតតណ្ហាក្តី មហាវីរិយាក្តី មហា-

បញ្ញត្តិ វិសេសនៈ របស់ បុគ្គល ។

៤៤- និបាត

និបាតនោះ មានឈ្មោះច្រើនយ៉ាងផ្សេងៗ គ្នា តាមទំនងដែលចុះក្នុងដំណើរសេចក្តី ។ និបាតទាំងនោះលោកបានរួបរួមទុកជា ៥ ពួកគឺ :

ពួកទី ១ កំណត់ដោយសេចក្តីពីរសង្កាត់ចុះក្នុងសង្កាត់ខាងក្រោយ

ពួកទី ២ ចុះក្នុងបទ ឬក្នុងសេចក្តីដែលជាប់គ្នា

ពួកទី ៣ ចុះក្នុងសេចក្តីនៅក្នុងសង្កាត់ជាមួយគ្នា

ពួកទី ៤ ចុះក្នុងបទ

ពួកទី ៥ ប្រើជាបទ

ក្នុងពួកមួយ ៗ នៅមានសម្ព័ន្ធច្រើនយ៉ាងផ្សេងៗទៀត ដូចតទៅនេះ

និបាតពួកទី ១ ចុះក្នុងអត្ថ ១២ យ៉ាងគឺ :

១) បំភ្លឺឬពន្យល់សេចក្តីពិស្តារ ហៅថា វិត្ថារជោតកៈ ឬវិត្ថារទីបកៈ

ឧ. អស្សទ្ធោតិ ឥមំ ធម្មទេសនំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ សារីបុត្តត្ថេរំ អារព្ភ កថេសិ ។ (ប្រែ) ព្រះសាស្តា កាលគង់នៅ ក្នុងវត្តជេតពន ទ្រង់ប្រារព្ធ នូវព្រះថេរៈ ឈ្មោះសារីបុត្រ សំដែងហើយ នូវធម្មទេសនា នេះ មានបទថា អស្សទ្ធោ ដូច្នេះជាដើម ។

ឯកាទិវសំ ហិ តឹសមត្តា អារញ្ញកា ភិក្ខូ សត្ថុ សន្តិកំ គន្ត្វា វន្ទិត្វា និសីទឹសុ ។ (ប្រែ) សេចក្ដីពិស្ដារថា ក្នុងថ្ងៃមួយ ភិក្ខុទាំងឡាយ អ្នកមានកិរិយានៅក្នុងព្រៃជាវត្ត ចំនួន ៣០ រូប ទៅហើយ កាន់សំណាក់ នៃព្រះសាស្ដា ថ្វាយបង្គំហើយ អង្គុយ ទៅហើយ ។

(សម្ពន្ធ) សត្ថា សយកត្តា ក្នុង កថេសិ ៗ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, អស្សោត្វា សរុបទិទស្សនៈ ក្នុង ឥតិ ៗ សព្ទសរុបទិទស្សនីយៈ និងជាអាខ្យាតៈ ក្នុង ធម្មទេសនំ, ឥមំ វិសេសនៈ របស់ ធម្មទេសនំ ៗ អវុត្តកម្ម ក្នុង កថេសិ, ជេតវនេ វេសយិកាធារៈ ក្នុង វិហរន្តោ ៗ អព្ភន្តរកិរិយា របស់ សត្ថា, សារីបុត្តត្ថេរំ អវុត្តកម្ម ក្នុង អារព្ភ ៗ សមានកាលកិរិយា ក្នុង កថេសិ ។ ហិសព្ទ វិត្ថារជោតកៈ, ភិក្ខូ សយកត្តា ក្នុង និសីទិំសុ ៗ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, ឯកទិវសំ កាលសត្តមី ក្នុង និសីទិំសុ, តឹសម-ត្តា ក្តី អារញ្ញកា ក្តី វិសេសនៈ របស់ ភិក្ខូ, សត្ថុ សាមិសម្ពន្ធៈ ក្នុង សន្តិកំ ៗ សម្បាបុណិយកម្ម ក្នុង គន្ត្វា ៗ បុព្វកាលកិរិយា ក្នុង វន្ទិត្វា ៗ បុព្វកាលកិរិយា ក្នុង និសីទិំសុ ។

២) បំភ្លឺឬពន្យល់សេចក្ដីដែលផ្ដើមពាក្យមុនដំបូងបន្តិចខាងដើម ហើយប្រាប់សេចក្ដី ដែលនិយាយមកពីខាងដើមនោះតទៅ ហៅថា

វាក្យារម្ភជោតកៈ ឬវាក្យារម្ភវាចកៈ ឧ. ចតុម្មគ្គផលនិព្វានវសេន នវវិធោ បរិយត្តិយា សហ ទសវិធោ វា ធម្មោ ធារណត្ថេ បនេតស្ស អបាយាទិនិព្វត្តកកិលេសវិទ្ធំសនំ ។ (ប្រែ) ធម៌មាន៩ យ៉ាង ដោយអំណាចនៃមគ្គ៤ និងផល៤ និងនិព្វាន១ ឬថា ធម៌មាន១០យ៉ាងមួយអន្លើ ដោយព្រះបរិយត្តិ, ក៏ឯ ការទ្រទ្រង់ នូវធម៌នុ៎ះ ជាហេតុកំចាត់បង់នូវកិលេសដែលញុំាងសត្វឲ្យកើតក្នុងទុគ្គតិ មានអបាយជាដើម (មាន) ។

(សម្ពន្ធ) ចតុម្មគ្គផលនិព្វានវសេន ករណត្ថតតិយា ក្នុង នវវិធោ១ វិសេសនៈរបស់ធម្មោ១លិង្គត្ថៈ, បរិយត្តិយា សហត្ថតតិយាក្នុងសហ១ទេព. សមវាយ ក្នុង ទសវិធោ១ វិសេសនៈ របស់ ធម្មោ, វាសព្ទ វាក្យបរិកប្បត្ថៈ, ធម្មោ លិង្គត្ថៈ, ប បន តាំងពីសព្ទ វាក្យារម្ភជោតកៈ, ធារណំ បកតិកត្តា ក្នុង ហោតិ១ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, ឯតស្ស វិសេសនៈរបស់ធម្មស្ស១ ឆដ្ឋីកម្ម ក្នុង ធារណំ, អបាយនិព្វត្តកកិលេសវិទ្ធំសនំ វិកតិកត្តា ក្នុងហោតិ ។

៣) បំភ្លឺ ឬ បន្ថែមប្រាប់ហេតុ ហៅថា ហេតុជោតកៈ ឬ ហេតុវាចកៈ ឧ. សព្វវចនានមត្ថោ អក្ខរេហេវ សញ្ញាយតេ ។ អក្ខរវិបត្តិយំ ហិ អត្ថស្ស ទុន្នយតា ហោតិ ។ (ប្រែ) សេចក្តី នៃពាក្យទាំងពួងទាំងឡាយ (ដែលគុលបុត្រ) ដឹងព្រមបាន ដោយសារតែ

អត្ថៈទាំងឡាយមិនពិត ។ ព្រោះថា កាលបើអក្ខរៈវិបត្តិ (ឃ្លៀងឃ្លាតហើយ) កាលមាន, ការៈនៃសេចក្ដីជាសភាវៈគឺគេនាំទៅបានដោយកម្រ (ការៈនៃសេចក្ដីគឺកុលបុត្រដឹងបានដោយកម្រ) មាន ។

(សម្ពន្ធ) អត្ថោ វុត្តកម្ម ក្នុង សញ្ញាយតេ ។ អាខ្យាតបទ កម្មវាចកៈ, សព្វវចនានំ សាមិសម្ពន្ធៈ ក្នុង អត្ថោ, អក្ខរេហិ ករណត្ថៈ ក្នុង សញ្ញាយតេ, ឯវស័ព្ទ អវធារណៈ ក្នុង អក្ខរេហិ, (កុលបុត្តេន) អនភិហិតកត្តា ក្នុង សញ្ញា-យតេ, ហិស័ព្ទ ការណជោតកៈ, អក្ខរវិបត្តិយំ លក្ខណៈ ក្នុង សតិ ។ លក្ខណកិរិយា, ទុន្នយតា សយកត្តា ក្នុង ហោតិ ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, អត្ថស្ស ភាវាទិសម្ពន្ធៈ ក្នុង ទុន្នយតា ។

៤) ពន្យល់ ឬ បង្អុលប្រាប់ផល ហៅថា ផលជោតកៈ ឬ ផលវាចកៈ

ឧ. ទានំ ទាតព្វមេវ ។ ទានញ្ហិ ភោគសម្បទំ អាវហតិ ។

(ប្រែ) ទាន (គឺអ្នកណាក៏ដោយ) ត្រូវតែឲ្យកុំខាន ។ ដ្បិតថា ទាន រមែងនាំមក នូវភោគសម្បទា ។

(សម្ពន្ធ) ទានំ វុត្តកម្ម ក្នុង ទាតព្វំ ។ កិតបទ កម្មវាចកៈ, គេនចិ អនភិហិតកត្តា ក្នុង ទាតព្វំ, ឯវស័ព្ទ អវធារណៈ ក្នុង ទាតព្វំ ។ ហិស័ព្ទ ផលជោតកៈ, ទានំ សយកត្តា ក្នុង អាវហតិ ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ; ភោគសម្បទំ អវុត្តកម្ម ក្នុង អាវហតិ ។

៤) បំភ្លឺសេចក្ដីវិសេសប្លែកជាន់គ្នា ហៅថា វិសេសជោតក: ឬ វិសេសត្ថជោតក: ឧ. បុញ្ញវា បញ្ញវា ចាតិ ឥមេ ទ្វេ ជនា ឥមស្មឹ លោកេ ទុល្លភា ហោន្តិ ។ តេសុ ហិ បញ្ញវា-យេវ ទុល្លភតរោ ។ (ប្រែ) ជនទាំងឡាយ ពីរ នេះ គឺជនអ្នកមានបុណ្យ១ គឺជនអ្នកមានប្រាជ្ញា១ ជាអ្នកគឺគេរកបានដោយកម្រ (មាន) ក្នុងលោក នេះ ។ ប៉ុន្តែ បណ្ដាជនទាំងឡាយពីរនោះ ជនអ្នកមានប្រាជ្ញាតែម្យ៉ាង ជាអ្នកគឺគេរកបានដោយកម្រជាង (មាន) ។

(សម្ពន្ធ) ជនា បកតិកត្តា ក្នុង ហោន្តិ ៗ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចក:, ចសព្ទទាំងពីរបទ បទសមុច្ចយ: ក្នុង បុញ្ញវា បញ្ញវា ៗ សរូបនិទស្សន: ក្នុង ឥតិ ៗ សព្ទសរូបនិទស្សនិយ: និងជាសរូបក្នុង ឥមេ ទ្វេ ជនា, ឥមេក្ដី ទ្វេក្ដី វិសេសន: របស់ជនា, ឥមស្មឹ វិសេសន: របស់ លោកេ ៗ អាធារ: ក្នុង ហោន្តិ, ទុល្លភា វិកតិកត្តា ក្នុង ហោន្តិ ៗ ហិសព្ទ វិសេសជោតក:, តេសុក្ដី ទ្វីសុក្ដី វិសេសន: របស់ ជនេសុ ៗ សត្តមីនិទ្ធារណ: ក្នុង បញ្ញវា ៗ បឋមានិទ្ធារណីយ: របស់ តេសុ ទ្វីសុ ជនេសុ និងជាបកតិកត្តា ក្នុង ហោតិ ៗ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចក:, ឯវសព្ទ អវធារណ: ក្នុង បញ្ញវា, ទុល្លភតរោ វិកតិកត្តា ក្នុង ហោតិ ៗ

៥) បំភ្លឺនូវអំពើដែលធ្វើនោះឲ្យប្រាកដឡើងដោយសេចក្ដីប្រៀបធៀប ហៅថា តប្បាដិករណជោតក: ឬ តប្បាដិករណត្ថជោតក: ឧ. និក្ខហិ-

តំ ជាម សរំ និស្សាយ តិដ្ឋតិ, តស្មឹ វិនដ្ឋេ, អញ្ញំ និស្សាយ តិដ្ឋតិ ។ យថា ហិ សកុណោ យំ រុក្ខំ និស្សាយ និលីយតិ, តស្មឹ វិនដ្ឋេ, ឧប្បតិត្វា អញ្ញំ និស្សាយ និលីយតិ; ឯវមេវ និគ្គហិតំ យំ សរំ និស្សាយ តិដ្ឋតិ, តស្មឹ វិនដ្ឋេ, អញ្ញំ និស្សាយ តិដ្ឋតិ ។ (ប្រែ) ឈ្មោះថានិគ្គហិត អាស្រ័យហើយ នូវស្រៈ ឋិតនៅ, កាលបើស្រៈនោះ វិនាសហើយ, អាស្រ័យហើយ នូវស្រៈដទៃ ឋិតនៅ ។ ដូចជា សត្វស្លាប អាស្រ័យហើយ នូវដើមឈើ ឯណា ពួននៅ, កាលបើដើមឈើនោះ វិនាសហើយ, អាស្រ័យហើយ នូវដើមឈើដទៃ ពួននៅ យ៉ាងណា; និគ្គហិត អាស្រ័យហើយនូវស្រៈ ឯណា ឋិតនៅ, កាលបើស្រៈនោះ វិនាសហើយ អាស្រ័យហើយនូវស្រៈដទៃ ឋិតនៅ យ៉ាងនោះឯង ។

(សម្ពន្ធ) និគ្គហិតំ សយកត្តា ក្នុង តិដ្ឋតិ ៗ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, នាមស័ព្ទ សញ្ញាជោតកៈ ក្នុង និគ្គហិតំ, សរំ អវុត្តកម្ម ក្នុង និស្សាយ ៗ បុព្វកាលកិរិយា ក្នុង តិដ្ឋតិ, តស្មឹ វិសេសនៈរបស់សរេ ៗ លក្ខណៈក្នុងវិនដ្ឋេ ៗ លក្ខណកិរិយា, អញ្ញំ វិសេសនៈរបស់ សរំ ៗ អវុត្តកម្ម ក្នុង និស្សាយ ៗ បុព្វកាលកិរិយា ក្នុង តិដ្ឋតិ ៗ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ ៗ ហិ ស័ព្ទ តប្បាដិករណជោតកៈ, សកុណោ សយកត្តា ក្នុង និលីយតិ ៗ អាខ្យាតបទ កត្តុ-

វាចក:, យថា ស័ព្ទ ឧបមាជោតក:, យំ វិសេសន: របស់ វុត្តំ ។ អវុត្ត-
កម្ម ក្នុង និស្សាយ ។ បុព្វកាលកិរិយា ក្នុង និលីយតិ ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវាច-
ក:, តស្មិំវិសេសន: របស់ រុក្ខេ ។ លក្ខណ: ក្នុង វិនដ្ឋេ ។ លក្ខណកិរិយា,
ឧប្បតិត្វាបុព្វកាលកិរិយា ក្នុង និស្សាយ, អញ្ញំវិសេសន:របស់រុក្ខេ ។ អវុត្តកម្ម
ក្នុង និស្សាយ ។ បុព្វកាលកិរិយា ក្នុង និលីយតិ ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចក:,
និគ្គហិតំ សយកត្តា ក្នុង តិដ្ឋតិ ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចក:, ឯវំស័ព្ទ ឧបមេ-
យ្យជោតក:, ឯវំស័ព្ទ អវធារណ: ក្នុង ឯវំ, យំ វិសេសន: របស់ សរំ ។
អវុត្តកម្ម ក្នុង និស្សាយ ។ បុព្វកាលកិរិយា ក្នុង តិដ្ឋតិ, តស្មិំ វិសេសន:
របស់ សរេ ។ លក្ខណ: ក្នុង វិនដ្ឋេ ។ លក្ខណកិរិយា, អញ្ញំ វិសេសន:
របស់ សរំ ។ អវុត្តកម្ម ក្នុង និស្សាយ ។ បុព្វកាលកិរិយា ក្នុង តិដ្ឋតិ ។
អាខ្យាតបទ កត្តុវាចក: ។

៧) បំភ្លឺសេចក្តីនៃអំពើដែលធ្វើនោះឲ្យកើតតែម្តងទៀត ហៅថា
ទឡ្ហីករណជោតក: ឬ ទឡ្ហីករណត្ថជោតក: ចែកជា ២ យ៉ាង គឺ: អាគម-
ទឡ្ហីករណត្ថ:១, យុត្តិទឡ្ហីករណត្ថ:១ ។ (អាគមទឡ្ហីករណត្ថ:) ឧ.
វុត្តញ្ហេតំ ភគវតា ។ វុត្តម្បិ ចេតំ ភគវតា ។ (ប្រែ)
មែនពិត ពាក្យនុ៊ះ គឺព្រះមានជោគ ពោលហើយ ។ សមដូចជា
ពាក្យនុ៊ះ គឺព្រះមានជោគ ពោលហើយ ។

(សម្ពន្ធ) ហិសព្ទ អាគមទឡ្ហីករណជោតកៈ, ឯកំ វិសេសនៈ របស់ វចនំ វុត្តកម្ម ក្នុង វុត្តំ ៗ កិតបទ កម្មវាចកៈ, ភគវតា អនភិហិតកត្តា ក្នុង វុត្ត, ចសព្ទ អាគមទឡ្ហីករណជោតកៈ, ឯកំ វិសេសនៈ របស់ វចនំ វុត្តកម្ម ក្នុង វុត្តំ ៗ កិតបទ កម្មវាចកៈ, ចសព្ទ អបេក្ខត្ថៈ ក្នុង វុត្តំ, ភគវតា អនភិហិតកត្តា ក្នុង វុត្តំ ។ (យុត្តិទឡ្ហីករណត្ថៈ) ឧ. ពុទ្ធាទិ (រតនត្តយំ) វន្ទេយ្យំ (ហោតិ) ។ ន ហិ តំ វិនា អញ្ញំ អត្ថិ ។ (ប្រែ) (ប្រជុំនៃបីនៃព្រះរតនៈ) មានព្រះពុទ្ធជាដើម ជារតនៈគឺសត្វទាំងឡាយ គប្បីថ្វាយបង្គំពិត មាន ។ មែនពិត ទីពឹងដទៃ មិនមានឡើយ វៀរតែ នូវប្រជុំបីនៃព្រះរតនៈនោះចេញ ។

(សម្ពន្ធ) រតនត្តយំ បកតិកត្តា ក្នុង ហោតិ ៗ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, ពុទ្ធាទិ វិសេសនៈ របស់ រតនត្តយំ, វន្ទេយ្យំ វិកតិកត្តា ក្នុង ហោតិ, វសព្ទ អវធារណៈ ក្នុង វន្ទេយ្យំ ។ ហិសព្ទ យុត្តិទឡ្ហីករណត្ថជោតកៈ អញ្ញំ វិសេសនៈ របស់ សរណំ ៗ សយកត្តា ក្នុង អត្ថិ ៗ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, នសព្ទ បដិសេធនៈ ក្នុង អត្ថិ, តំ វិសេសនៈ របស់ ពុទ្ធាទិ ៗ អវុត្តកម្ម ក្នុង វិនា ៗ កិរិយាវិសេសនៈ ក្នុង អត្ថិ ។

៨) បំភ្លឺសេចក្តីមួយចំណែកផ្សេងទៀត ហៅថា បក្ខន្តរជោតកៈ ឬ បក្ខន្តរត្ថវាចកៈ ឧ. ជីវន្តិ វេ រាជរថា សុចិត្តា អថោ សរីរម្បិ

ជរំ ឧបេតិ សតញ្ច ធម្មោ ន ជរំ ឧបេតិ សន្តោ ហវេ សព្ភិ បវេទយន្តិ ។ (ប្រែ) រាជរថទាំងឡាយ ដែលជនវិចិត្រដោយប្រពៃហើយ ក៏គង់គ្រាំគ្រាដែរ, មួយវិញទៀត សូម្បីសរីរៈ (ក៏) តែងដល់នូវសេចក្តីគ្រាំគ្រា, មានតែ ធម៌របស់សប្បុរសទាំងឡាយ ទើបមិនដល់នូវសេចក្តីគ្រាំគ្រា, សប្បុរសទាំងឡាយ ណា: លោកពោល មួយអន្ទើដោយសប្បុរសទាំងឡាយ ។

(សម្ពន្ធ) រាជរថា សយកត្តា ក្នុង ជីរន្តិ ៗ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចក:, វេសព្ទ បទបូរណ: ក្នុង ជីរន្តិ, សុចិត្តា អព្ភន្តរកិរិយា របស់ រាជរថា, អថោសព្ទ វិកប្បត្ថ:, សរីរំ សយកត្តា ក្នុង ឧបេតិ ៗ អាខ្យាតបទកត្តុវាចក:, បិសព្ទសម្ភាវន: ក្នុង សរីរំ, ជរំ អវុត្តកម្ម ក្នុង ឧបេតិ, ចសព្ទ បក្ខន្តរជោតក:, ធម្មោ សយកត្តា ក្នុង ឧបេតិ ៗ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចក:, សតំ សាមិសម្ពន្ធ: ក្នុង ធម្មោ, នសព្ទ បដិសេធន: ក្នុង ឧបេតិ, ជរំ អវុត្តកម្ម ក្នុងឧបេតិ, សន្តោ សយកត្តា ក្នុង បវេទយន្តិ ៗ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចក:, ហវេបទបូរណ: ក្នុង សន្តោ, សព្ភិ សហត្ថតតិយា ក្នុង សទ្ធឹ ៗ កិរិយាសមវាយក្នុង បវេទយន្តិ ។

៩) ប្រាប់សេចក្តីបណ្តោយតាម ហៅថា អន្វយជោតក: ឬ អន្វយ-ត្ថវាចក: ឧ. ពាលោ នាម ន វិស្សាសិតព្វោ, សោ ធ

មិត្តទុព្ភី ហោតិ ។ (ប្រែ) ធម្មតា ជនពាល គឺអ្នកណាដ៏ដោយ មិនត្រូវស្និទ្ធស្នាលឡើយ, មែន ជនពាលនោះ ជាអ្នកមានកិរិយាប្រទូស្ត ចំពោះមិត្រជាប្រក្រតី ។

(សម្ពន្ធ) ពាលោ វុត្តកម្ម ក្នុង វិស្សាសិកោ ។ កិតបទ កម្មវាចកៈ, នាមស័ព្ទ សាមញ្ញវាចកៈ ក្នុង ពាលោ, កេនចិ អនភិហិតកត្តា ក្នុង វិស្សាសិកោ, នស័ព្ទ បដិសេធនៈ ក្នុង វិស្សាសិកោ ។

១០) ប្រាប់សេចក្តីមិនច្រើនពេកមិនតិចពេក ហៅថា ព្យតិរេកជោតកៈ ឬ ព្យតិរេកត្ថវាចកៈ ឧ. បញ្ញាវ សេដ្ឋា (ហោតិ), សីលាទយោ ច តស្សា កលំ ន ឧបេន្តិ ។ (ប្រែ) មានតែប្រាជ្ញា ទើបជាធម្មជាតិប្រសើរបំផុត, មែន ធម៌ទាំងឡាយមានសីលជាដើម មិនដល់នូវចំណិតនៃប្រាជ្ញានោះឡើយ ។

(សម្ពន្ធ) បញ្ញា បកតិកត្តា ក្នុង ហោតិ ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, វស័ព្ទ អវធារណៈ ក្នុង បញ្ញា, សេដ្ឋា វិកតិកត្តា ក្នុង ហោតិ, ចស័ព្ទ ព្យតិរេកត្ថវាចកៈ, សីលាទយោ សយកត្តា ក្នុង ឧបេន្តិ ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, តស្សា វិសេសនៈ របស់ បញ្ញាយ ។ សាមិសម្ពន្ធៈ ក្នុង កលំ ។ អវុត្តកម្ម ក្នុង ឧបេន្តិ, នស័ព្ទ បដិសេធនៈ ក្នុង ឧបេន្តិ ។

១១) ប្រាប់សេចក្តីសរសើរ ហៅថា សម្ភាវនជោតកៈ ឬ សម្ភា-

វេទត្តុវាចកៈ ឧ. អយំ នរោ ហោតិ, ហេសាធំ បន អជ្ឈាបជ្ជិ-ត្វា និច្ចមេវ សត្ថំ សិក្ខតិ ។ (ប្រែ) បុរសនេះ ជាមនុស្សល្អ, ប៉ុន្តែ បុរសនោះមិនដល់ហើយ នូវទីបំផុត តែងសិក្សា នូវគម្ពីរអស់កាលជានិច្ច ។

(សម្ពន្ធ) អយំ វិសេសនៈ របស់ បុរិសោ ។ បកតិកត្តា ក្នុង ហោតិ ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, នរោ វិកតិកត្តា ក្នុង ហោតិ, បនសព្ទ សម្ភាវនជោតកៈ, សោ វិសេសនៈ របស់ បុរិសោ ។ សយកត្តា ក្នុង សិក្ខតិ ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, ហេសាទំ អវុត្តកម្ម ក្នុង អជ្ឈាបជ្ជិត្វា ។ បុព្វកាលកិរិយា ក្នុង សិក្ខតិ, និច្ចំ អព្ពន្តសំយោគ ក្នុង សិក្ខតិ, ឯវសព្ទ អវធារណៈ ក្នុង និច្ចំ, សត្ថំ អវុត្តកម្ម ក្នុង សិក្ខតិ ។

១២) ប្រាប់សេចក្ដីតិះដៀល ហៅថា គរហជោតកៈ ឬ គរហវាចកៈ អយំ កិត្តាការេ ឋិតោ ហោតិ, សោ បន កិញ្ចិ ន ជានាតិ ។ (ប្រែ) បុរសនេះ ជាអ្នកស្ថិតនៅហើយ ក្នុងការៈជាកិត្តុ, តែ បុរសនោះ ឥតដឹង នូវអ្វីតិចតួចឡើយ ។

(សម្ពន្ធ) អយំ វិសេសនៈ របស់ បុរិសោ ។ បកតិកត្តា ក្នុង ហោតិ ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, កិត្តាការេ អាធារៈ ក្នុង ឋិតោ ។ វិកតិកត្តា ក្នុង ហោតិ, បនសព្ទ គរហជោតកៈ, សោ វិសេសនៈ របស់ បុរិសោ ។ សយ-

កត្តា ក្នុង ជាធាតុ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, យទ្ធិញ្ញំ អវុត្តកម្ម ក្នុង ជាធាតុ, នស័ព្ទ បដិសេធនៈ ក្នុង ជាធាតុ ។

និបាតពួកទី ២ ប្រើក្នុងអត្ថ ៣ យ៉ាងគឺៈ

១) ការប្រជុំពាក្យ ឬ ប្រជុំបទឲ្យចូលជាពួកជាមួយគ្នា ហៅថា សមុច្ចយត្ថៈ មាន ២ យ៉ាងគឺ វាក្យសមុច្ចយត្ថៈ ១, បទសមុច្ចយត្ថៈ ១ ។

(វាក្យសមុច្ចយត្ថៈ) ឧ. យញ្ច កន្ទសិ យញ្ច រោទ-សិ បុត្តំ អាឡាហានេ សយំ ឧបាគតា, ស្វាហំ កុសលំ ការិត្វាន កម្មំ តិទសានំ សហព្យតំ បត្តោ ។ (ប្រែ) អ្នកដុតហើយ ខ្លួនឯង នូវកូន ក្នុងប្រទេសជាទីនាំមកដុតនូវសាកសពស្រស់ យំ កន្ទសិ ច កន្ទក់កន្ទេញរកនូវកូនឯណាផង យំ រោទសិ ច យំខ្ញួញរក នូវកូនឯណាផង, កូនរបស់អ្នកនោះគឺខ្ញុំ ធ្វើហើយ នូវអំពើជាកុសល ដល់ហើយ នូវភាវៈនៃខ្លួនជាបុគ្គលប្រព្រឹត្តទៅមួយអន្លើដោយទេវតាទាំងឡាយ អ្នកស្ថិតនៅហើយក្នុងទេវលោកឈ្មោះតាវត្តឹង្ស ។

(សម្ពន្ធ) តុំ សយកត្តា ក្នុង កន្ទសិ រោទសិ ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, យំ យំ វិសេសនៈ របស់ បុត្ត ។ អវុត្តកម្ម ក្នុង កន្ទសិ រោទសិ, ច ទាំងពីរស័ព្ទ វាក្យសមុច្ចយៈ ក្នុង កន្ទសិ រោទសិ, បុត្តំ អវុត្តកម្ម ក្នុង ឧបាគតា, អាឡាហានេ វេសយិកាធារៈ ក្នុង ឧបាគតា, សយំ កិរិយាវិសេសនៈ ក្នុង

ឧហំត្វា ។ បុព្វកាលកិរិយា ក្នុង កន្ទុសិ កេទសិ, សោ វិសេសនៈ របស់ បុគ្គោ, តវ សាមិសម្ពន្ធៈ ក្នុង បុគ្គោ ។ សយកគ្គា ក្នុង បគ្គោ ។ កិតបទកត្តុវាចកៈ, ឥហ វិសេសលាភ របស់ សោ តវ បុគ្គោ, កុសលំ វិសេសនៈ របស់ កម្មំ, ករិត្វាន បុព្វកាលកិរិយា ក្នុង បគ្គោ, កម្មំ អវុត្តកម្ម ក្នុង ករិត្វាន, តិទសានំ ឆដ្ឋីបសង្គតតិយា ក្នុង សហព្យតំ ។ អវុត្តកម្ម ក្នុង បគ្គោ

(បទសម្ពុច្ចយត្ថៈ) ១. ទេសនាវសានេ សេដ្ឋី ច សេដ្ឋីភរិយា ច សោតាបន្នា អហេសុំ ។ (ប្រែ) សេដ្ឋីផង ភរិយារបស់សេដ្ឋីផង ជាជនដល់ហើយនូវសោតា បានមានហើយ ក្នុងកាលជាទីបំផុតនៃទេសនា ។

(សម្ពន្ធ) សេដ្ឋីក៏ សេដ្ឋិភរិយាក៏ បកតិកត្តា ក្នុង អហេសុំ ។ អាខ្យាតបទកត្តុវាចកៈ, ទេសនាវសានេ កាលសត្តមី ក្នុង អហេសុំ, ច ទាំងពីរស័ព្ទ បទសម្ពុច្ចយៈ ក្នុងសេដ្ឋីនិងសេដ្ឋិភរិយា, សោតាបន្នា វិកតិកត្តា ក្នុង អហេសុំ

២) ការប្រមូលសេចក្តីសង្កាត់ខាងចុង ។ ឲ្យចូលនឹងសេចក្តីសង្កាត់ខាងដើម ។ ហៅថា សម្បិណ្ឌនៈ ១. នាយកោ សីហា នាគបតិ ពហុនោ ជនស្ស បិយោ ហោតិ មនាបោ, យម្បិ សីហា នាយកោ នាគបតិ ពហុនោ ជនស្ស បិយោ ហោតិ មនាបោ, ឥទម្បិ (ពហុនោ ជនស្ស បិយមនា-

បត្តំ) សីហ សន្ទិដ្ឋិកំ ទានផលំ ។ បុន ច បរំ សីហ ទាយកំ ទានបតឹ សន្តោ សប្បុរិសា ភជន្តិ, យម្បិ សីហ ទាយកំ (ទានបតឹ សន្តោ សប្បុរិសា) ភជន្តិ, ឥទម្បិ (សតំ សប្បុរិសានំ ភជនត្តំ) សីហ សន្ទិដ្ឋិកំ ទានផលំ ។ (ប្រែ) ម្នាលសេនាបតីឈ្មោះសីហៈ ទាយកជាម្ចាស់នៃទាន ជាអ្នកជាទីស្រឡាញ់ ជាអ្នកជាទីគាប់ចិត្ត មាន ដល់ជន មានប្រមាណច្រើន,ម្នាលសេនាបតីឈ្មោះសីហៈ ទាយក ជាម្ចាស់នៃទាន ជាអ្នកជាទីស្រឡាញ់ ជាអ្នកជាទីគាប់ចិត្ត មាន ដល់ជន មានប្រមាណច្រើន ព្រោះហេតុឯណា, ម្នាលសេនាបតីឈ្មោះសីហៈ (ការៈនៃទាយកជាម្ចាស់នៃទាន ជាអ្នកជាទីស្រឡាញ់ ជាអ្នកជាទីគាប់ចិត្ត មាន ដល់ជន មានប្រមាណច្រើន) នេះឯង ជាផលនៃទាន ដ៏បុគ្គលគប្បីឃើញខ្លួនឯង ។ ម្នាលសេនាបតីឈ្មោះសីហៈ មួយវិញទៀត (អបរំ វត្តំ អត្ថិ ពាក្យដែលតថាគតត្រូវនិយាយដទៃនៅមាន) ទៀត សប្បុរសទាំង-ឡាយ មានចិត្តរម្ងាប់ហើយ រមែងគប់រក នូវទាយក ជាម្ចាស់នៃទាន, ម្នាលសេនាបតីឈ្មោះសីហៈ (សប្បុរសទាំងឡាយ មានចិត្តរម្ងាប់ហើយ រមែងគប់រក នូវទាយក ជាម្ចាស់នៃទាន) ព្រោះហេតុឯណា, ម្នាលសេនាបតីឈ្មោះសីមាៈ (ការៈនៃកិរិយាគប់រក នៃសប្បុរសទាំងឡាយ

អ្នកមានចិត្តម្ចាប់ហើយ) មែននេះ ជាផលនៃទាន គឺបុគ្គលគប្បីឃើញ ខ្លួនឯង ។

(សម្ពន្ធ) សីហ អាលបនៈ, ទាយកោ បកតិកត្តា ក្នុង ហោតិ ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, ទានបតិ វិសេសនៈ របស់ ទាយកោ, ពហុនោ វិសេសនៈ របស់ ជនស្ស ។ សម្បទាន ក្នុង ហោតិ, បិយោក្តី មនាបោក្តី វិកតិកត្តា ក្នុង ហោតិ, សីហ អាលបនៈ, ទាយកោ បកតិកត្តា ក្នុង ហោតិ ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, យំ កិរិយាបរាមាស ក្នុង ហោតិ, បិស័ទ្ទ អបេក្ខត្ថៈ ក្នុង យំ, ទានបតិ វិសេសនៈ របស់ទាយកោ, ពហុនោ វិសេសនៈរបស់ជនស្ស ។ សម្បទាន ក្នុង ហោតិ, បិយោក្តី មនាបោក្តី វិកតិកត្តា ក្នុង ហោតិ, សីហ អាលបនៈ, ឥទំ វិសេសនៈ របស់ បិយមនាបត្តំ, បិស័ទ្ទ អបេក្ខត្ថៈ ក្នុង ឥទំ, ពហុនោ វិសេសនៈ របស់ ជនស្ស ។ សាមិសម្ពន្ធៈ ក្នុង បិយមនាបត្តំ ។ លិង្គត្ថៈ, សន្ទិដ្ឋិកំក្តី ទានផលំក្តី វិសេសនៈ របស់ ឥទម្បិ ពហុនោ ជនស្ស បិយមនាបត្តំ ។ សីហ អាលបនៈ ចស័ទ្ទ សម្បិណ្ឌនៈ, បរំ វិសេសនៈ របស់ វត្ថុំ ។ សយកត្តា ក្នុង អត្ថិ ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, បុនស័ទ្ទ កិរិយាវិសេសនៈ ក្នុង អត្ថិ, សប្បុរិសា សយកត្តា ក្នុង ភជន្តិ ។ អាខ្យាតបទកត្តុវាចកៈ, ទាយកំ អវុត្តកម្ម ក្នុង ភជន្តិ, ទានបតឹ វិសេសនៈ របស់ ទាយកំ, សន្តោ វិសេសនៈ របស់ សប្បុរិសា,

សីហ ឥតារេលបទៈ, សប្បុរិសោ សយកត្តា គឺ កត្តុ ១ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, យំ កិរិយាបកមាស គឺ កត្តុ, បរិស័ទ្ធ អបេក្ខកៈ គឺ យំ, តាយតំ អវុត្តកម្ម គឺ កត្តុ, តានបតី វិសេសនៈ របស់ តាយតំ, សន្តោ វិសេសនៈ របស់ សប្បុរិសោ, សីហ ឥតារេលបទៈ ឥវ វិសេសនៈ របស់ កត្តុតំ, បរិស័ព្វ អបេក្ខកៈ គឺ ឥវ, សតំ វិសេសនៈ របស់ សប្បុរិសាទិ១ កាកទិសម្ពន្ធៈ គឺ កត្តុ ១ លិង្គៈ, សន្និដ្ឋកត្តិ តានផលំ គ្តិ វិសេសនៈ របស់ ឥវម្បិ សតំ សប្បុរិសានំ កត្តុ ។

៣) ការទាញយកសេចក្តីសង្កត់ខាងដើម មកនិយាយក្នុងសេចក្តីសង្កត់ខាងចុងថែមម្តងទៀត ហៅថា អនុកឿនៈ ឧ. សរេ ទោ បរេ, បុព្វេ សរេ លុត្តេ, ក្វចិ ទីឃំ បប្បោតិ; បុញ្ញោ ច សរេ, បរលោបេ កតេ, ក្វចិ ទីឃំ បប្បោតិ ។

(ប្រែ) ស្រៈ ខាងចុងមែនពិត, កាលបើស្រៈ ខាងដើម ដែលលោកលុបបង់ហើយ, ដល់ នូវទីឃៈ ខ្លះ; ផ្សុតថា ស្រៈ ខាងដើម, នាកាលកិរិយាលុបនូវស្រៈខាងចុង ដែលលោកធ្វើហើយ, រមែងដល់ នូវទីឃៈ ខ្លះ ។

(សម្ពន្ធ) សរេ សយកត្តា គឺ បប្បោតិ ១ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, ទោសព្ទ វេចនាលង្ការៈ គឺ សរេ, បរេ វិសេសនៈ របស់ សរេ, បុព្វេ វិសេសនៈ របស់ សរេ១ លក្ខណៈ គឺ លុត្តេ១ លក្ខណកិរិយា, ក្វចិ

ស័ព្ទ វាក្យវិកប្បត្ថៈ, ទីយំ អវុត្តកម្ម ក្នុង បហោតិ ។ បស័ព្ទ អនុក្កឌ្ឍ-នត្ថៈ, បុព្វោ វិសេសនៈរបស់ សរោ ។ សយកត្តា ក្នុង បហោតិ ។ អាខ្យាត-បទ កត្តុវាចកៈ, បរោលាភេ លក្ខណៈ ក្នុង គរោ ។ លក្ខណកិរិយា, វាស័ព្ទ វាក្យវិកប្បត្ថៈ, ទីយំ អវុត្តកម្ម ក្នុង បហោតិ ។

៤) ការញែកពាក្យឬញែកបទដែលនៅរួមគ្នា ឲ្យដាច់ពីគ្នាចេញពីដក យកមកនិយាយតែមួយៗ ហៅថា វិកប្បត្ថៈ មានពីរយ៉ាងគឺ វាក្យវិកប្បត្ថៈ១, បទវិកប្បត្ថៈ១ ។ (វាក្យវិកប្បត្ថៈ) ឧ. តស្មា បុត្តា តេ នស្សន្តុ វា ជីវន្តុ វា; ពុទ្ធសាសនមេវ ធារេហិ មា បុត្តេ ។ (ប្រែ) ព្រោះហេតុនោះ កូនទាំងឡាយ របស់អ្នក តោះវិនាសទៅ ឬ ឬជា តោះរែកក្លាយទៅ ; (អ្នក) ចូរទ្រទ្រង់ នូវព្រះពុទ្ធសាសនាតែម្យ៉ាង ចូរកុំទ្រទ្រង់នូវកូនទាំងឡាយឡើយ ។

(សម្ព័ន្ធ) តស្មា និយមហេតុត្ថបាទានៈ, បុត្តា សយកត្តា ក្នុង នស្សន្តុ ជីវន្តុ ៗ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, តេ សាមិសម្ពន្ធៈ ក្នុង បុត្តា, វា ទាំងពីរស័ព្ទ វាក្យវិកប្បត្ថៈ ក្នុង នស្សន្តុ ជីវន្តុ; ត្វំ សយកត្តា ក្នុង ធារេហិ ៗ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, ឯវស័ព្ទ អវធារណៈ ក្នុង ពុទ្ធសាសនំ ៗ អវុត្តកម្ម ក្នុង ធារេហិ, មាស័ព្ទ បដិសេធៈ ក្នុង ធារេហិ, បុត្តេ អវុត្តកម្ម ក្នុង ធារេហិ ៗ

(បទវិគ្គហៈ) ១. យស្មឹ ចក្ខុសម្ផស្សប្បច្ចយា ឧប្បជ្ជ-តិ វេទយិតំ សុខំ វា ទុក្ខំ វា អទុក្ខមសុខំ វា, តស្មិំ អធិច្ចំ (ហោតិ) ។ (ប្រែ) សេចក្ដីសុខក្ដី ឬថា សេចក្ដីទុក្ខ ឬថា សេចក្ដីមិនទុក្ខមិនសុខ ដែលជនសោយហើយ នេះ មែនឯណា រមែងកើតឡើង ព្រោះចក្ខុសម្ផស្សជាបច្ច័យ, សេចក្ដីសុខទុក្ខមិនទុក្ខមិនសុខមែននោះ ជាធម្មជាតមិនទៀង ។

(សម្ពន្ធ) សុខក្ដី ទុក្ខក្ដី អទុក្ខមសុខក្ដី សយកត្ដា កត្តុ ឧប្បជ្ជតិ ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, បរិសព្ទអបេក្ខតៈ កត្តុ យំ, យំក្ដី ឥទំក្ដី វេទយិតក្ដី វិ-សេសនៈរបស់សុខំ-ទុក្ខំ-អទុក្ខមសុខំ, ចក្ខុសម្ផស្សប្បច្ចយា ហេតុត្ថបាទនៈ កត្តុ ឧប្បជ្ជតិ, វាចាំងបរិសព្ទ បទវិគ្គហៈ កត្តុ សុខំ-ទុក្ខំ-អទុក្ខមសុខំ, បរិសព្ទ អបេក្ខតៈ កត្តុ តំៗ វិសេសនៈ របស់ សុខំ-ទុក្ខំ-អទុក្ខមសុខំ ។ បគតិ-កត្តា កត្តុ ហោតិ ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, អនិច្ចំ វិកតិកត្តា កត្តុ ហោតិ ។

៤) សេចក្ដីនៅមិនទាន់ពិតប្រាកដ មិនទាន់ដាច់ស្រេច គ្រាន់តែនិយាយកំណត់ទុក ហៅថា បរិកប្ប: ឧ. សចាយំ បុត្តំ វា ធីតរំ វា លភិស្សតិ, អយមេវ កុដុម្ពស្ស សាមិនី ភវិ-ស្សតិ, យថា ទារកំ ន លភតិ, តថេវ នំ ការិតុំ វដ្ដតិ ។ (ប្រែ) ប្រសិនបើ ស្រីនេះ ទីងបាន នូវកូនប្រុសក្ដី ឬថានូវកូនស្រី,

អារណាំ យេភតិ ឧជ្ជុតា ។ (ប្រែ) កាមគុណទាំងឡាយ ៥ ញ៉ាំងសេចក្តីសុខ ឲ្យកើតឡើង ក្នុងកាលមុន ៗ ក៏ពិតមែនហើយ, ប៉ុន្តែ (កាមគុណទាំងឡាយ ៥ នោះ គឺបុគ្គល) គប្បីឃើញថា ជាហេតុនៃសេចក្តីទុក្ខតែម្យ៉ាង ព្រោះភាវៈនៃការជាសភាវៈប្រែប្រួលនិងជារបស់ដទៃ ដូច្នេះ ។

(សម្ពន្ធ) កាមគុណា ហេតុកត្តា ក្នុង ឧប្បាទេន្តិ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, កិញ្ចាបិ សព្ទ អនុគ្គហត្ថៈ, បញ្ច វិសេសនៈ របស់ កាមគុណា, កពាបិ កាលគ្គសត្តមី ក្នុង ឧប្បាទេន្តិ, សុខំ ការិតកម្ម ក្នុង ឧប្បាទេន្តិ, តថាបិ សព្ទ អបិសម្ពន្ធៈ, តេ វិសេសនៈ របស់ កាមគុណា, បញ្ច វិសេសនៈ របស់ កាមគុណា ៗ អវុត្តកម្ម ក្នុង ទដ្ឋព្វា កិតបទ កម្មវាចកៈ, វិបរិណាមញ្ញថាភាវ ហេតុ ក្នុង ទុក្ខការណំ, ឯវសព្ទ អវធារណៈ ក្នុង ទុក្ខការណំ ៗ សរូបទស្សនៈ ក្នុង ឥតិ ៗ សព្ទ សរូបទស្សនត្ថៈនិងជាអាការៈ ក្នុង ទដ្ឋព្វា, បុគ្គលេន អនភិហិតកត្តា ក្នុង ទដ្ឋព្វា ។

៧) សំនាំសេចក្តីដែលនាំមកប្រៀបធៀប ហៅថា ឧបមា, សំនាំសេចក្តីដែលគួរប្រៀបធៀប ហៅថា ឧបមេយ្យ ឧ. យថា នទី ច បន្ថោ ច បានាគារំ សភា បបា, ឯវំ លោកិត្ថិយោ នាម (ហោន្តិ), វេលា តាសំ ន វិជ្ជតិ ។ (ប្រែ) ទន្លា

ស្រីក្នុងលោកទាំងឡាយ (ជាសាធារណ៍) ឥត្ថី ផុរត្ថី កើតជាទីផឹក (កើតសុក) ក្ដី កើតជាទីប្រជុំគ្នាពោលក្ដី អណ្ដូងក្ដី ជាសាធារណ៍ យ៉ាងណា យ៉ាងនោះ, ពេលរបស់ស្រីក្នុងលោកទាំងឡាយនោះមិនមានឡើយ ។

(សម្ពន្ធ) នទីក្ដី បន្ថោក្ដី បានាគារំក្ដី សភាក្ដី បបាក្ដី បកតិកត្តា ក្នុង ហោន្តិ ។ ការឡាតបទ កត្តុវាចក:; យថាសព្ទ ឧបមាជោតក:, ប ទាំងពីរសព្ទបទសមុច្ចយ ក្នុង នទី បន្ថោ បានាគារំ សភា បបា, សាធារណា វិកតិកត្តា ក្នុង ហោន្តិ, លោកិត្ថិយោ បកតិកត្តា ក្នុង ហោន្តិ ។ ការឡាតបទ កត្តុវាចក:, ឯវំសព្ទ ឧបមេយ្យជោតក:, នាមសព្ទ សាមញ្ញកវាចក: ក្នុង លោកិត្ថិយោ, សាធារណា វិកតិកត្តា ក្នុង ហោន្តិ, វេលា សយកត្តា ក្នុង វិជ្ជតិ ។ ការឡាតបទ កត្តុវាចក:, តាសំ វិសេសន: របស់ លោកិត្ថីនំ ។ សាមិសម្ពន្ធ: ក្នុង វេលា, នសព្ទ បដិសេធន: ក្នុង វិជ្ជតិ ។

និបាតពួកទីបី

និបាតពួកទីបីចុះក្នុងសង្កាត់សេចក្ដីតែមួយ គឺមានតែខាងដើមឬខាងចុងមួយបទ ៗ ប៉ុណ្ណោះ មិនបាច់មានទាំងចុងទាំងដើមឡើយ, និបាតពួកនេះប្រព្រឹត្តទៅក្នុងអត្ថ ៥ យ៉ាងដូច្នេះ គឺ :

១) ចុះក្នុងអត្ថនៃសេចក្ដីដំណាលឬបានឮតៗមក ហៅថា អនុស្សវនត្ថ:

ឧ. តុម្ហេ កិរ វត្ថុពន្ធនេន ចោរា ហុត្វា អរញ្ញេ វិចរថ ?

(ប្រែ) បានឮថា អ្នកទាំងឡាយ ជាចោរ មាន ត្រាច់ទៅ ក្នុងព្រៃ ដោយកិរិយាចងគ្នាជាពួកឬ ?

(សម្ពន្ធ) កិរសព្ទ អនុស្សវនត្ថៈ, តុម្ហេ សយកត្តា ក្នុង វិចរថ ៗ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចក , វត្ថុពន្ធនេន ករណៈ ក្នុង វិចរថ, ចោរា វិកតិកត្តា ក្នុង ហុត្វា ៗ នាមវិសេសនៈ របស់ តុម្ហេ, អរញ្ញេ វេសយិកាធារៈ ក្នុង វិចរថ ។

២) ចុះក្នុងអត្ថនៃពាក្យសួរ ហៅថា បុច្ឆនត្ថៈ ឧ. កឹ បន បញ្ញាយមានស្សត្ថាយ រោទន្តោ ពាលោ ហោតិ ? ឧទាហុ អបញ្ញាយមានស្ស ? (ប្រែ) ចុះ បុគ្គល កាលយំ ដើម្បីប្រយោជន៍ ដល់វត្ថុកាលប្រាកដ ជាមនុស្សពាល ឬ ? ឬថា បុគ្គល កាលយំ ដើម្បីវត្ថុកាលមិនប្រាកដ ជាមនុស្សពាល ?

(សម្ពន្ធ) បុគ្គលោ បកតិកត្តា ក្នុង ហោតិ ៗ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, កឹ បន ទាំងពីរសព្ទបុច្ឆនត្ថៈ, បញ្ញាយមានស្ស សម្បទាន ក្នុង អត្ថាយ ៗ សម្បទាន ក្នុង រោទន្តោ ៗ វិសេសនៈ របស់ បុគ្គលោ, ពាលោ វិកតិកត្តា ក្នុង ហោតិ, ឧទាហុសព្ទ បុច្ឆនត្ថៈ, បុគ្គលោ បកតិកត្តា ក្នុង ហោតិ ៗ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, អបញ្ញាយមានស្ស សម្បទាន ក្នុង រោទន្តោ ៗ វិសេសនៈ របស់ បុគ្គលោ, ពាលោ វិកតិកត្តា ក្នុង ហោតិ ។

យើងទាំងឡាយ នឹងបានឃើញ នូវដំណើរនៃព្រះពុទ្ធផងមែនពិត នូវដំណើរនៃសន្តិមហាមគ្គផង ក្នុងថ្ងៃនេះ ។

(សម្ពន្ធ) អហោសទ្ទ អច្ឆរិយត្ថៈ, ពុទ្ធានំ សាមិសម្ពន្ធៈ ក្នុង មហា-នុភាវោ ។ លិង្គត្ថៈ, មយំ សយកត្តា ក្នុង បស្សិស្សាមិ ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, អជ្ជ កាលត្ថសត្តមី ក្នុង បស្សិស្សាម, ពុទ្ធលិង្គំ ក្តី សន្តិ-មហាមគ្គលិង្គំ ក្តី អវុត្តកម្ម ក្នុង ទដ្ឋុំ ។ តុមត្ថសម្បទាន ក្នុង បស្សិស្សាម, ច ទាំងពីរសទ្ទ ឧភយសមុច្ចយៈ ក្នុង ពុទ្ធលិង្គំ សន្តិមហាមគ្គលិង្គំ, ឯវសទ្ទ អវធារណៈ ក្នុង ពុទ្ធលិង្គំ ។ អហោ ទុក្ខំ! ទុក្ខំ វត!

(ប្រែ) "ឱ លំបាកហ្ន៎! យីអើ លំបាកអីម្ល៉េះទេ!

(សម្ពន្ធ) អហោសទ្ទ សំវេគត្ថៈ, ទុក្ខំ លិង្គត្ថៈ, វតសទ្ទ សំវេគត្ថៈ, ទុក្ខំ លិង្គត្ថៈ ។

និបាតពួកទីបួន

និបាតពួកទី ៤ សំរាប់ចុះក្នុងបទ ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងអត្ថ ៧ យ៉ាងគឺ ៖

១) ចុះក្នុងអត្ថនៃសេចក្តីហាមឃាត់ នូវសេចក្តីដទៃ ហៅថា អវធារណៈ ឧ. តេ ភិក្ខូ និពទ្ធំ តមេវ គាមំ បិណ្ឌាយ បវិសន្តិ ។

(ប្រែ) ភិក្ខុទាំងឡាយ នោះ តែងចូលទៅ កាន់ស្រុក នោះមែនពិត ដើម្បីបិណ្ឌបាត ជាប់មិនដាច់ ។

(សម្ពន្ធ) តេ វិសេសនៈ របស់ ភិក្ខូ ។ សយកត្តា ក្នុង បវិសន្តិ ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, និច្ចំ កិរិយាវិសេសនៈ ក្នុង បវិសន្តិ, តំ វិសេសនៈ របស់ គាមំ, ឯវស័ព្ទ អវធារណៈ ក្នុង តំ, គាមំ សម្បាបុណីយ-កម្ម ក្នុង បវិសន្តិ, បិណ្ឌាយ សម្បទាន ក្នុង បវិសន្តិ ។

២) ចុះក្នុងអត្ថនៃសេចក្តីសំឡឹងយកនាមនាមដទៃ ហៅថា អបេក្ខៈ

១, បរោសហស្សំបិ សមាគតានំ,
កន្ទេយ្យុំ តេ វស្សសតំ អបញ្ញា,
ឯកោវ សេយ្យោ បុរិសោ សបញ្ញោ
យោ ភាសិតស្ស វិជានាតិ អត្ថំ ។

(ប្រែ) (ប្រមាណ) នៃជនទាំងឡាយមកប្រជុំគ្នាហើយ សូម្បីក្រៃលែងជាងពាន់, ជនទាំងឡាយ មកប្រជុំគ្នាហើយនោះ អ្នកមានប្រាជ្ញាមិនមាន គប្បីកន្ទក់កន្ទេញ អស់រយឆ្នាំ, បុរសឯណា ដឹងច្បាស់នូវសេចក្តីអធិប្បាយ នៃពាក្យដែលអាចារ្យពោលហើយ, (បុរសនោះ) ប្រព្រឹត្តទៅមួយអន្លើដោយប្រាជ្ញា តែម្នាក់ឯងក៏មែន (តែគង់)ប្រសើរជាង ។

(សម្ពន្ធ) បមាណំ សយកត្តា ក្នុង អត្ថិ ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, បរោសហស្សំ វិសេសនៈ របស់ បមាណំ, បិស័ព្ទ អបេក្ខៈ ក្នុង បរោសហស្សំ, សមាគតានំ សាមិសម្ពន្ធៈ ក្នុង បមាណំ, តេ វិសេសនៈ

របស់ សមាគតា ។ សយកត្តា ក្នុង កន្ទេយ្យំ ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, វស្សសតំ អច្ចន្តសំយោគ ក្នុង កន្ទេយ្យំ. អបញ្ញា វិសេសនៈ របស់ បុរិសា សមាគតា, សោ វិសេសនៈ របស់ បុរិសោ ។ បកតិកត្តា ក្នុង ហោតិ ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, ឯកោ វិសេសនៈ របស់ បុរិសោ, ស័ព្ទ អវធារណៈ ក្នុង ឯកោ, សេយ្យោ វិកតិកត្តា ក្នុង ហោតិ, សប្បញ្ញោ វិសេសនៈ របស់ បុរិសោ, យោ វិសេសនៈ របស់ បុរិសោ ។ សយកត្តា ក្នុង វិជានាតិ ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, ភាសិតស្ស សាមិសម្ពន្ធៈ ក្នុង អត្ថំ ។ អវុត្តកម្ម ក្នុង វិជានាតិ ។

៣) ចុះក្នុងអត្ថនៃសេចក្តីសរសើរ និងតិះដៀល ហៅថា សម្ភាវនត្ថៈ និង គរហត្ថៈ (សរសើរ): ឧ អយំ ជាតិសម្បន្នោបិ មានំ ន ករោតិ ។ (ប្រែ) បុរសនេះ ប្រកបព្រមដោយជាតិម្ល៉ឹងហើយ មិនធ្វើនូវមានៈ (មិនប្រកាន់មានៈ) ។ (តិះដៀល): ឧ. អយំ ទលិទ្ទោបិ បមាណំ ន ជានាតិ ។ (ប្រែ) បុរសនេះ ទុកជាក្រីក្រម្ល៉ឹងហើយ ក៏មិនដឹង នូវប្រមាណ ។

(សម្ពន្ធ) អយំ វិសេសនៈ របស់ បុរិសោ ។ សយកត្តា ក្នុង ករោតិ ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, ជាតិសម្បន្នោ វិសេសនៈ របស់ បុរិសោ, បិស័ព្ទ សម្ភាវនត្ថៈ ក្នុង ជាតិសម្បន្នោ, មានំ អវុត្តកម្ម ក្នុង ករោតិ, នស័ព្ទ បដិ-

សេធនៈ ក្នុង ករោតិ ។

(សម្ពន្ធ) អយំ វិសេសនៈ របស់ ទលិទ្ទោ ស្យកត្តា ក្នុង ជានាតិៗ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, បិសព្ទ គរហត្ថៈ ក្នុង ទលិទ្ទោ, បមាណំ អវុត្តកម្ម ក្នុង ជានាតិ, នសព្ទ បដិសេធនៈ ក្នុង ជានាតិ ។

៤) សំរាប់បំពេញបទ ហៅថា បទបូរណៈ ឧ. កោ នុ ខោ ភន្តេ សិតបាតុកម្មស្ស បច្ចយោ ? (ប្រែ) បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចំរើន, បច្ច័យ នៃកិរិយាធ្វើនូវញញឹមឲ្យប្រាកដ យ៉ាងណាហ្ន៎ ?

(សម្ពន្ធ) ភន្តេ សគារវាលបនៈ, កោ វិសេសនៈ របស់ បច្ចយោ, នុ ខោ សព្ទ បទបូរណៈ ក្នុង កោ, សិតបាតុកម្មស្ស សាមិសម្ពន្ធៈ ក្នុង បច្ចយោ ៗ លិង្គត្ថៈ ។

៥) ប្រជួបគ្នា ឬប្រជុំគ្នា ហៅថា សមវាយ; មាន ៣ យ៉ាងគឺ បើចូលជាមួយនឹងនាម ហៅថា ទព្វសមវាយ, បើចូលជាមួយនឹងគុណនាម ហៅថា គុណសមវាយ, បើចូលជាមួយនឹងកិរិយា ហៅថា កិរិយាសមវាយ ។

ទព្វសមវាយ : ឧ. ឯកស្មឹ ហិ សមយេ មហាមោគ្គល្លានត្ថេរោ លក្ខណត្ថេរេន សទ្ធឹ គិជ្ឈកូដបព្វតា ឱតរន្តោ ទិព្វេន ចក្ខុនា បញ្ចវីសតិយោជនិកំ អជគរបេតំ នាម អទ្ទស ។ (ប្រែ) សេចក្តីថា ក្នុងសម័យ ១ ព្រះមហាមោគ្គល្លានត្ថេរ

មួយអន្លើ ដោយព្រះលក្ខណៈ ចុះ អំពីកំពូលផ្សូត បានឃើញ ខ្ទមប្រែក ឈ្មោះអជគរៈ មានកំពស់មានទំហំយោជន៍២៥ជាប្រមាណ ដោយចក្ខុដ៏ជាទិព្វ ។

គុណសម្ពន្ធ: ១. តំ ធិរំ សំ មល្លិកាយ ទេវិយា បញ្ញ-ហំ កិច្ចសតេហិ សទ្ធឹ ទ្វេ អគ្គសាវកា និមន្តិតា ហោន្តិ ។ (ប្រែ) ក្នុងថ្ងៃនោះ អគ្គសាវកទាំងឡាយ ពីរព្រះអង្គ ជាអ្នក គឺព្រះនាងទេវី ឈ្មោះមល្លិកា និមន្តហើយ ជាមួយ នឹងរយនៃភិក្ខុទាំងឡាយ៥ ។

កិរិយាសម្ពន្ធ: ១. អថ ខោ ភគវា សព្វញ្ញុតេនហំ យោ-ជនហំ មល្លិកាយ សទ្ធឹ វិហារំ គន្ត្វា អរណកយតជ្ជិតា កិញ្ចិ វត្តុំ អសក្កោន្តោ សត្ថារំ វន្ទិត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ ។

(ប្រែ) គ្រានោះឯង ព្រះបរមក្សត្រិយ៍ ទ្រង់ស្តេចទៅ កាន់វត្ត ព្រមទាំង ព្រះនាងមល្លិកា ដោយយានទាំងឡាយ ដ៏ស្រាល គឺស្តេច ខ្លាចអំពីមរណៈតកមហើយ កាលមិនអាច ដើម្បីពោល នូវពាក្យតិចតួច ឡើយ ថ្វាយបង្គំហើយ នូវព្រះបរមគ្រូ ទ្រង់គង់នៅ ក្នុងទីដ៏សមគួរ ។

(សម្គាល់) ហិ វិភត្តិជាឥតៈ, មហាមាត្តល្អានទេ្គក សយកត្តា ក្នុង អនុសាវ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, ឯកស្ពឺ វិសេសនៈ របស់ សមយោ កាលគ្គ-សត្តមី ក្នុង អនុស, លក្ខណាតោន សហត្ថតតិយា ក្នុង សទ្ធឹ ទំពូសម្ពន្ធ

ក្នុង មហាមោគ្គល្លានត្ថេរោ, គិជ្ឈកូដបព្វតា អបាទានក្នុងឱតរន្តោ ៗ អត្ថនៃកិរិយា របស់ មហាមោគ្គល្លានត្ថេរោ, ទិព្វេន វិសេសនៈ របស់ ចក្ខុនា ៗ ករណៈ ក្នុង អទ្ទស, បញ្ចវីសតិយោជនិកំ វិសេសនៈ របស់ អជគរបេតំ ៗ អវុត្តកម្ម ក្នុង អទ្ទស, នាមសព្ទ សញ្ញោជាតកៈ ក្នុង អជគរបេតំ ៗ

ទ្វេ វិសេសនៈ របស់ អគ្គសាវកា បកតិកត្តា ក្នុង ហោន្តិ ៗ អា- ខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, តំ វិសេសនៈ របស់ ទិវសំ ៗ កាលត្ថសត្តមី ក្នុង ហោតិ, មល្លិកាយ សញ្ញាវិសេសនៈ របស់ ទេវិយា ៗ សញ្ញាវិសេសយៈ និងជា អនភិហិតកត្តា ក្នុង និមន្តិតា, បញ្ចហិ វិសេសនៈ របស់ ភិក្ខុសតេហិ ៗ សហត្ថតតិយា ក្នុង សទ្ធឹ ៗ គុណសមវាយ ក្នុង និមន្តិតា ៗ វិកតិកត្តា ក្នុង ហោន្តិ ៗ

រាជា សយកត្តា ក្នុង និសីទិ ៗ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, អថសព្ទ កាលត្ថសត្តមី ក្នុង និសីទិ, ខោសព្ទ បទបូរណៈ ក្នុង អថ, សល្លហុកេហិ វិសេសនៈ របស់ យានេហិ ៗ ករណៈ ក្នុង គន្ត្វា, មល្លិកាយ សហត្ថតតិយា ក្នុង សទ្ធឹ ៗ កិរិយាសមវាយ ក្នុង គន្ត្វា ៗ បុព្វកាលកិរិយា ក្នុង អសក្កោន្តោ, មរ- ណភយតជ្ជិតោ វិសេសនៈ របស់ រាជា, កិញ្ចិ វិសេសនៈ របស់ វចនំ ៗ អវុត្តកម្ម ក្នុង វត្តុំ ៗ តុមន្តសម្បទាន ក្នុង អសក្កោន្តោ ៗ អត្ថនៃកិរិយា របស់ រាជា, សត្ថារំ អវុត្តកម្ម ក្នុង វន្ទិត្វា ៗ បុព្វកាលកិរិយា ក្នុង និសីទិ,

ឯកមន្តំ ទុតិយាបសត្តិសត្តមី ក្នុង និសីទិ ។

៦) ចុះក្នុងសេចក្ដីសំរាប់ហាមឃាត់ ហៅថា បដិសេធនៈ ឧ. មនា-បមេវ ភាសេយ្យ នាមនាបំ កុទាចនំ ។ (ប្រែ) (បុគ្គល) គប្បីពោល នូវពាក្យជាទីគាប់ចិត្តតែម្យ៉ាង មិនគប្បីពោល នូវពាក្យមិនជាទីគាប់ចិត្ត ក្នុងកាលណាឡើយ ។

(សម្ពន្ធ) បុគ្គលោ សយកត្តា ក្នុង ភាសេយ្យ ទាំងពីរបទ អាខ្យាតបទកត្តុវាចកៈ, មនាបំ អវុត្តកម្ម ក្នុង ភាសេយ្យ, ឯវសព្ទ អវធារណៈ ក្នុង មនាបំ, នសព្ទ បដិសេធនៈ ក្នុង ភាសេយ្យ, អមនាបំ អវុត្តកម្ម ក្នុង ភាសេយ្យ, កុទាចនំ កាលសត្តមី ក្នុង ភាសេយ្យ ។

៧) ឥតិ សព្ទ មានឈ្មោះច្រើនយ៉ាងផ្សេង ៗ គ្នាតាមលក្ខណៈ ដូចសេចក្ដីដែលមានពោលនៅខាងចុង ។

ឥតិ សព្ទ មានឈ្មោះ ៨ យ៉ាង តាមលក្ខណៈដែលចុះក្នុងអត្ថនោះ ៗ ដូច្នេះ :

ក) បៀមសេចក្ដីដែលជាពាក្យចុះពេញទី មានសេចក្ដីជាប់ជាមួយនឹងកិរិយា; ប្រែថា "ដូច្នេះ" ហៅថា អាការៈ ឧ.

ឥធ វស្សំ វសិស្សាមិ, ឥធ ហេមន្តគិម្ហិសុ,
ឥតិ ពាលោ វិចិន្តេតិ, អន្តរាយំ ន ពុជ្ឈតិ ។

(ប្រែ) ជនពាល រមែងគិតខុសថា "(អញ) នឹងនៅ ក្នុងទីនេះ អស់រដូវភ្លៀង នឹងនៅ ក្នុងទីនេះ ក្នុងរដូវរងានិងរដូវក្ដៅទាំងឡាយ" ដូច្នេះ, (ជនពាលនោះ) រមែងមិនដឹង នូវសេចក្ដីអន្តរាយឡើយ ។

(សម្ពន្ធ) ពាលោ សយកត្តា ក្នុង វិចិន្តេតិ ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចក:, អហំ សយកត្តា ក្នុង វសិស្សាមិ ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចក:, ឥធ វិសេសន: របស់ ឋានេ ។ វស្សំ កាលាធារ: ក្នុង វសិស្សាមិ, ហេមន្តគិម្ហេសុ កាលាធារ: ក្នុង វសិស្សាមិ, ឥតិសព្ទ អាការ: ក្នុង វិចិន្តេតិ, សោ វិសេសន: របស់ ពាលោ ។ សយកត្តា ក្នុង ពុជ្ឈតិ ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចក:, អន្តរាយំ អវុត្តកម្ម ក្នុង ពុជ្ឈតិ, នសព្ទ បដិសេធន: ក្នុង ពុជ្ឈតិ ។

ខ) មានសេចក្ដីជាប់ជាមួយនឹងបទនាម រួមសេចក្ដីទុកមានក្នុងប្រែថា "គឺ" ឬ "ដូច្នេះ" ហៅថា សរុប ។.

មនោ បុព្វង្គមា ធម្មា មនោសេដ្ឋា មនោមយា
មនសា ចេ បទុដ្ឋេន ភាសតិ វា ករោតិ វា
តតោ នំ ទុក្ខមន្វេតិ ចក្កំវ វហតោ បទន្តិ

អយំ ធម្មទេសនា កាតុ ភាសិតា ។ (ប្រែ) ធម្មទេសនានេះ ថា "ធម៌ទាំងឡាយ មានចិត្តជាប្រធាន មានចិត្តប្រសើរបំផុត សម្រេចមកអំពីចិត្ត, បើ (បុគ្គល) មានចិត្តគឺទោសប្រទូស្តហើយ

ពោលគឺ ធ្វើគឺ, សេចក្ដីទុក្ខ តែងទៅតាម នូវបុគ្គលនោះ ព្រោះតែទុច្ចរិតទាំងបីយ៉ាងនោះ; ដូចជាកង់ កាលវិលទៅតាម នូវស្នាមជើង (នៃគោជាប់នៅហើយក្នុងខ្សែទាម) កាលនាំទៅ នូវនឹម ដូច្នេះ (គឺព្រះមានជោគ) ទ្រង់សំដែងហើយ ក្នុងទីណា ?

(សម្ពន្ធ) អយំ វិសេសនៈ របស់ ធម្មទេសនា ៗ វុត្តកម្ម ក្នុង ភាសិតា ៗ កិតបទ កម្មវាចកៈ, មនោបុព្វង្គមាគឺ មនោសេដ្ឋាគឺ មនោមយាគឺ វិសេសនៈ របស់ ធម្មា ៗ លិង្គត្ថៈ, ចេសព្ទ បរិកប្បត្ថៈ, បុគ្គលោ សយកត្តា ក្នុង ភាសតិ ករោតិ ៗ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, មនសា ឥត្ថម្ភូតតតិយា ក្នុង បទុដ្ឋេន ៗ ឥត្ថម្ភូតកិរិយា, វាសព្ទ ទាំងពីរបទ វាក្យវិកប្បៈ ក្នុង ភាសតិ ករោតិ, ទុក្ខំ សយកត្តា ក្នុង អនុឯតិ ៗ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, តតោ វិសេសនៈ របស់ តិវិធទុច្ចរិតតោ ៗ អបាទាន ក្នុង អនុឯតិ, តំ វិសេសនៈ របស់ បុគ្គលំ ៗ អវុត្តកម្ម ក្នុង អនុឯតិ, ចក្កំ លិង្គត្ថៈ, ឥវសព្ទ ឧបមាជោតកៈ ក្នុង ចក្កំ, ធុរំ អវុត្តកម្ម ក្នុង វហតោ ៗ វិសេសនៈ របស់ ពលិពទ្ទស្ស ៗ សាមិសម្ពន្ធៈ ក្នុង បទំ ៗ អវុត្តកម្ម ក្នុង អនុឯតិ ៗ វិសេសនៈ របស់ ចក្កំ, ឥតិសព្ទ សរូប ក្នុង ធម្មទេសនា, គាថា អនភិហិតកត្តា ក្នុង ភាសិតា, កត្ថ វិសេសនៈ របស់ ឋានេ ៗ អាធារៈ ក្នុង ភាសិតា ។

គ) បង្កប់សេចក្ដីទុក្ខនៅមិនទាន់អស់ នៅមានតទៅទៀត; ប្រែថា

"មានពាក្យថាដូច្នេះជាដើម, មានបទថាដូច្នេះជាដើម, មានដូច្នេះជាដើម" ហៅថា អាទ្យត្ថៈ ឧ. អក្កោច្ឆិ មំ អវធិ មំ ឥតិ ធម្មទេសនំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ តិស្សត្ថេរំ អារព្ភ កថេសិ ។ (ប្រែ) ព្រះជាគ្រូ កាលគង់នៅ ក្នុងវត្តជេតពន ទ្រង់ប្រារព្ធ នូវព្រះថេរៈឈ្មោះតិស្ស ទ្រង់សំដែងហើយ នូវព្រះធម៌ទេសនា នេះ មានពាក្យថា "អក្កោច្ឆិ មំ អវធិ មំ" ដូច្នេះជាដើម ។

(សម្ពន្ធ) សត្ថា សយកត្តា ក្នុង កថេសិ ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, ឥតិសព្ទ អាទ្យត្ថៈ ក្នុង ធម្មទេសនំ, ឥមំ វិសេសនៈ របស់ ធម្មទេសនំ ។ អវុត្តកម្ម ក្នុង កថេសិ, ជេតវនេ វេសយិកាធារៈ ក្នុង វិហរន្តោ ។ អព្ភន្តរកិរិយា របស់ សត្ថា, តិស្សត្ថេរំ អវុត្តកម្ម ក្នុង អារព្ភ ។ សមានកាលកិរិយា ក្នុង កថេសិ ។

ឃ) តម្កល់ទុកលម្អជាសេចក្តីពន្យល់បង្ហាញ លម្អជាបែបយ៉ាង; ប្រែថា "ដូច្នេះ" ហៅថា និទស្សនៈ ឧ. ឥតិ បិ សោ ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ ។ (ប្រែ) ព្រះមានជោគ អង្គនោះ ជា ព្រះអរហន្ត មែន ព្រោះហេតុដូច្នេះ, ព្រះមានជោគ អង្គនោះ ព្រះអង្គ ត្រាស់ដឹងឯងដោយប្រពៃ មែន ព្រោះហេតុដូច្នេះ ។

(សម្ពន្ធ) សោ វិសេសនៈ របស់ ភគវា ។ បកតិកត្តា ក្នុង ហោតិ ។

អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, បំសព្ទ សម្ភាវនៈ គន្ថ ឥតិ ។ សព្ទ និទស្សនៈ, អហំក្តី សម្ពាសម្ពន្ធក្តី វិភត្តិក្តា គន្ថ ហោតិ ។

៥) ជាហេតុ; ប្រែថា ''ព្រោះហេតុដូច្នោះ, ហេតុដូច្នោះ'' ហៅថា ហេតុត្ថៈ ឧ. សហ ករិយាយ យោ វត្តតីតិ សករិយោ (បុរិសោ) ។ (ប្រែ) បុរសឯណា ប្រព្រឹត្តទៅ មួយអន្លើ ដោយករិយា ព្រោះហេតុដូច្នោះ (បុរសនោះ) ឈ្មោះ សករិយោ (បុរស) អ្នកប្រព្រឹត្តទៅមួយអន្លើដោយករិយា ។

(សម្ពន្ធ) យោ វិសេសនៈ របស់ បុរិសោ ។ សយកត្តា គន្ថ វត្តតិ ។ អាខ្យាតបទ-កត្តុវាចកៈ, ករិយាយ សហត្ថតតិយា គន្ថ សហ ។ កិរិយាសមវាយ គន្ថ វត្តតិ, ឥតិសព្ទ ហេតុត្ថៈ, សោ វិសេសនៈ របស់ បុរិសោ, សករិយោ សញ្ញាវិសេសនៈ របស់ សោ បុរិសោ ។ សញ្ញាវិសេសយៈ និងជាលិង្គត្ថៈ, បុរិសោ លិង្គត្ថៈ ។

៦) ជាបការៈប្រហែលគ្នានឹងឥទរូប; ប្រែថា ''ដោយបការៈដូច្នេះ'' ហៅថា បការត្ថៈ ឧ. ឥតិ យន្តំ វុត្តំ ឥធមេតំ បដិច្ច វុត្តំ ។ (ប្រែ) ពាក្យឯណា (ដែលតថាគត) ពោលហើយ ដោយបការៈដូច្នេះ ពាក្យនុ៎ះ (គឺតថាគត) អាស្រ័យហើយ នូវផ្លូវគឺសតិបដ្ឋានទាំង ៤ នុ៎ះ ពោលហើយ ។

(សម្ពន្ធ) ឥតិសព្ទ បការៈ, យំ វិសេសនៈ របស់ វេទនំ វុត្តកម្ម ក្នុង វុត្តំ កិតបទកត្តុវាចកៈ, មយា អនភិហិតកត្តា ក្នុង វុត្តំ, ឯតំ វិសេសនៈ របស់ វេទនំ វុត្តកម្ម ក្នុង វុត្តំ កិតបទ កម្មវាចកៈ, មយា អនភិហិតកត្តា ក្នុង វុត្តំ, ឥទំ វិសេសនៈ របស់ ចតុសតិបដ្ឋានមត្តំ អវុត្តកម្ម ក្នុង បដិច្ច បុព្វកាលកិរិយា ក្នុង វុត្ត ។

៧) ជានិបាតមានក្នុងទីបំផុតសេចក្តី ឬទីបំផុតនៃនិទាន; ប្រែថា “ដូច្នេះឯង” ហៅថា សមាបន្ន ឬ បរិសមាបន្ន ឧ. សម្បត្តបរិសាយបិ ទេសនា សាត្ថិកា សផលា អហោសីតិ ។ (ប្រែ) មិនតែភិក្ខុ ៣០ ពាន់នោះឡើយ ទេសនា ជាធម្មជាតិប្រព្រឹត្តទៅមួយអន្លើដោយហាមានប្រយោជន៍ ជាធម្មជាតិប្រព្រឹត្តទៅមួយអន្លើដោយផល បានមានហើយ ដល់បរិស័ទអ្នកប្រជុំគ្នាហើយ ដូច្នេះឯង ។

(សម្ពន្ធ) បិសព្ទ បក្ខន្តរជោតកៈ, ទេសនា បកតិកត្តា ក្នុង អហោសិ ។ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, សម្បត្តបរិសាយ សម្បទាន ក្នុង អហោសិ, សាត្ថិកាក្តី សផលាក្តី វិកតិកត្តា ក្នុង អហោសិ, ឥតិសព្ទ សមាបន្ន ។

៨) ជានិបាតប្រើជំនួសនាមសព្ទ គឺនិបាតដែលសំរាប់ប្រាប់ឈ្មោះ; ប្រែថា “ឈ្មោះ” ហៅថា សញ្ញាជោតកៈ ឧ. សិន្ធវាតិ សិន្ធវ-រដ្ឋេ ជាតា អស្សា ។ (ប្រែ) “សេះទាំងឡាយ កើតហើយ ក្នុងដែន

ឈ្មោះសម្ពន្ធៈ ឈ្មោះថា ស័ម្ពន្ធ ។

(សម្ពន្ធ) អស្សា សយកត្តា គុណ ជាគា ។ កិតបទ កត្តរូបកៈ, ឥតិ ស័ព្ទ សញ្ញាជោតកៈ គុណ សម្ពន្ធ ។ វិសេសនៈ របស់ អស្សា, សម្ពន្ធវេជ្ជ វេសយិកាធារៈ គុណ ជាគា ។

និបាតពួកទីប្រាំ

អាលបនត្ថជោតកនិបាត

និបាតប្រាប់អាលបនៈ សម្ពន្ធថា អាលបនត្ថជោតកៈ ឬ អាលបន-ត្ថជោតកៈ ដូចមានចំនួនស័ព្ទតទៅនេះ ៖

យគ្ឃេ សូមព្រះពជតេជះ, សូមព្រះតេជះតម្កល់លើត្បូង, សូមទ្រង់មេត្តាប្រោស, សូមពានមេត្តាប្រោស, ពានប្រោស ។

ភន្តេ បពិត្រព្រះអង្គ -ព្រះករុណា -លោកដ៏ចំរើន ។

ភទន្តេ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចំរើន, -ព្រះករុណាដ៏ចំរើន, ព្រះករុណាថ្លៃវិសេស ។

ភណេ នែនាយ, នែវៅ, នែប្រស្តែង, នែវ៉ី, នែវ៉ីយ ។

អម្ភោ នែអ្នកដ៏ចំរើនទាំងឡាយ, អស់លោកទាំងឡាយ, នាង, អានាង, វ៉ី, វ៉ីយ ។

អាវុសោ ម្នាលលោកដ៏មានអាយុ ។

រេ, អរេ, ហារេ, រ៉ី, រ៉ឺយ, អាខូច, មេខូច, អាចង្រៃ, មេចង្រៃ ហើយអានេះ, ហើយមេនេះ ។

ហេ, អហេ អស់លោក-អ្នកទាំងឡាយ, ហើយ, រ៉ឺយ ។

ជេ នែនាង, នែមេ ។

កាលត្ថវាចកនិបាត

និបាតប្រាប់កាល ប្រាប់ពេល សម្ព័ន្ធថា កាលត្ថវាចកៈ ឬ កាលត្ថជោតកៈ ដូចមានចំនួនស័ព្ទតទៅនេះ៖

អថ គ្រានោះ, លំដាប់នោះ	ស្វេ ស្អែក, ក្នុងថ្ងៃស្អែក
បាតោ ព្រឹក, អំពីព្រឹក	បរសុវេ ខានស្អែក, ក្នុងថ្ងៃខានស្អែក
ទិវា ថ្ងៃ, ក្នុងវេលាថ្ងៃ	
សាយំ ល្ងាច, ក្នុងវេលាល្ងាច	បរស្វេ ,, ,,
សុវេ ស្អែក, ក្នុងថ្ងៃស្អែក	សម្បតិ អម្បាញ់មិញ

ហីយោ ឬ ហិយ្យោ ម្សិលមិញ, អំពីម្សិល អាយតឹ តទៅ, ក្នុងខាងមុខ

ឋានត្ថវាចកនិបាត

និបាតប្រាប់ទី ប្រាប់កន្លែង សម្ព័ន្ធថា ឋានត្ថវាចកៈ ឬ ឋានត្ថជោតកៈ ដូចមានចំនួនស័ព្ទតទៅនេះ :

ឧទ្ធំ	ខាងលើ	អធោ	ខាងក្រោម
ឧបរិ	ខាងលើ	ហេដ្ឋា	ខាងក្រោម, ខាងក្រោយ
អន្តរា	ចន្លោះ, រវាង	ឱរំ	ត្រើយអាយ, ខាងអាយ
អន្តោ	ខាងក្នុង	បារំ	ត្រើយនាយ, ខាងនាយ
តិរោ	ខាងក្រៅ	បុរំ	លោកដទៃ, លោកឯមុខ
ពហិ	,,	សម្មុខា	ចំពោះមុខ, នៅមុខ
ពហិទ្ធា	,,	បរម្មុខា	កំបាំងមុខ, កំបាំងពីមុខ
ពាហិរំ, ពាហិរ	,,	រហោ	ស្ងាត់, ទីស្ងាត់

បរិច្ឆេទត្ថជោតកនិបាត

និបាតប្រាប់សេចក្ដីកំណត់ សម្ពន្ធថា បរិច្ឆេទត្ថវាចកៈ ឬ បរិច្ឆេទត្ថជោតកៈ ដូចមានចំនួនសព្ទតទៅនេះ :

កីវ	ប៉ុន្មាន, ប៉ុណ្ណា	យាវទេវ	កំណត់ត្រឹមណា, ត្រឹមតែប៉ុណ្ណា
យាវ	ដរាបណា, ត្រឹមណា	តាវទេវ	កំណត់ត្រឹមនោះ, ត្រឹមតែប៉ុណ្ណោះ
តាវ	ដរាបនោះ, ត្រឹមនោះ		
តាវតា	មានប្រមាណប៉ុណ្ណោះ	យាវតា	មានប្រមាណប៉ុណ្ណា
កិត្តាវតា	មានប្រមាណប៉ុន្មាន	ឯត្តាវតា	មានប្រមាណប៉ុណ្ណោះ
		សមន្តា	ជុំវិញ

បការត្ថកបកនិបាត

និបាតប្រាប់ប្រការ សម្ព័ន្ធថា បការត្ថកបកៈ ឬ បការត្ថជោតកៈ ដូចមាន

ចំនួនសព្ទតទៅនេះ :

យថា ដោយប្រការយ៉ាងណា

ឯវំ ដោយប្រការដូច្នេះ, ដោយប្រការដូច្នោះ

តថា ដោយប្រការនោះ, ដោយប្រការដូច្នោះ

កថំ ដោយប្រការដូចម្ដេច ?

(ចប់វិធីសម្ពន្ធសង្ខេប)

បញ្ជីមាតិកា

មាតិកានុក្រម ទំព័រ

១– បឋមាវិភត្តិមា អត្ថ ៤ យ៉ាង

១) លិង្គត្ថៈ ឬ លិង្គត្ថបឋមា ៩

២) សយកត្តា ឬ សយកត្តុបឋមា ៩

៣) ហេតុកត្តា ឬ ហេតុកត្តុបឋមា ១០

៤) វុត្តកម្ម ឬ វុត្តកម្មបឋមា ១០

២– ទុតិយាវិភត្តិមានអត្ថ ៦ យ៉ាង

១) អវុត្តកម្ម ឬ អវុត្តកម្មត្ថទុតិយា ១១

២) សម្បាបុណិយកម្ម ឬ សម្បាបុណិយកម្មត្ថទុតិយា ១១

៣) ការិតកម្ម ឬ ការិតកម្មត្ថទុតិយា ១២

៤) អច្ចន្តសំយោគ ឬ អច្ចន្តសំយោគត្ថទុតិយា ១២

៥) អកថិតកម្ម ឬ អកថិតកម្មត្ថទុតិយា ១២

៦) កិរិយាវិសេសនៈ ឬ ទុតិយាកិរិយាវិសេសនៈ ១៣

៣– តតិយាវិភត្តិមានអត្ថ ៦ យ៉ាង

១) ករណៈ ឬ ករណត្ថតតិយា ១៣

២) តតិយាវិសេសនៈ ឬ វិសេសនត្ថតតិយា ១៤

៣) អនភិហិតកត្តា ឬ អនភិហិតកត្តុត្ថតតិយា ១៤

៤) ហេតុ ឬ ហេត្វត្ថតតិយា ១៥

៥) ឥត្ថម្ភូតៈ ឬ ឥត្ថម្ភូតតតិយា ១៥

៦) សហត្ថតតិយា ១៦

៤– ចតុត្ថីវិភត្តិមានអត្ថ ៣ យ៉ាង

១) សម្បទាន ឬ សម្បទានត្ថចតុត្ថី ១៦

មាតិកានុក្រម ទំព័រ

២) សម្បទាន ឬ សម្បទានត្ថចតុត្ថី ១៦
៣) សម្បទាន ឬ សម្បទានត្ថចតុត្ថី ១៧

៥– បញ្ចមីវិភត្តិមានអត្ថ ៣ យ៉ាង

១) អបាទាន ឬ អបាទានត្ថបញ្ចមី ១៧
២) អបាទាន ឬ វិភជ្ជនាបាទានត្ថបញ្ចមី ១៨
៣) ហេតុ ឬ ហេត្វាបាទានត្ថបញ្ចមី ១៨

៦– ឆដ្ឋីវិភត្តិមានអត្ថ ៦ យ៉ាង

១) សាមិសម្ពន្ធៈ ឬ សាមិសម្ពន្ធឆដ្ឋី ១៩
២) សមុហសម្ពន្ធៈ ឬ សមុហសម្ពន្ធឆដ្ឋី ១៩
៣) ភាវាទិសម្ពន្ធៈ ឬ ភាវាទិសម្ពន្ធឆដ្ឋី ១៩
៤) អនាទរៈ ឬ អនាទរឆដ្ឋី ១៩
៥) និទ្ធារណៈ ឬ និទ្ធារណឆដ្ឋី ២០
៦) ឆដ្ឋីកម្ម ឬ កម្មត្ថឆដ្ឋី ២១

៧– សត្តមីវិភត្តិមានអត្ថ ៩ យ៉ាង

១) បដិច្ឆន្នាធារៈ ឬ បដិច្ឆន្នាធារត្ថសត្តមី ២១
២) ព្យាបិកាធារៈ ឬ ព្យាបិកាធារត្ថសត្តមី ២១
៣) វេសយិកាធារៈ ឬ វេសយិកាធារត្ថសត្តមី ២២
៤) កាលសត្តមី ឬ កាលត្ថសត្តមី ២២
៥) ឧបសិលេសិកាធារៈ ឬ ឧបសិលេសិកាធារត្ថសត្តមី ២២
៦) លក្ខណៈ ឬ លក្ខណវន្តៈ ២៣
៧) និមិត្តសត្តមី ២៣
៨) និទ្ធារណៈ ឬ និទ្ធារណសត្តមី ២៤

មាតិកានុក្រម ទំព័រ

៩) សមីជាធារៈ ឬសមីជាធារត្ថសត្តមី ២៤

៨– អាលបនៈមានអត្ថ ២ យ៉ាង

១) សគារវាលបនៈ ឬអាលបនៈ ២៥

២) អគារវាលបនៈ ឬអាលបនៈ ២៥

៩ – គុណនាមមានអត្ថ ៤ យ៉ាង

១) វិសេសនៈ ឬគុណាធិករណវិសេសនៈ ២៦

២) វិកតិកត្តា ឬវិកតិកត្តុបឋមា ២៦

៣) វិកតិវុត្តកម្ម ឬវិកតិវុត្តកម្មបឋមា ២៦

៤) វិកតិអវុត្តកម្ម ឬវិកតិអវុត្តកម្មត្ថទុតិយា ២៧

១០– សព្វនាមមានអត្ថ ២ យ៉ាង

១) បុរិសសព្វនាម សម្ព័ន្ធដូចនាមនាម ២៨

២) វិសេសនសព្វនាម សម្ព័ន្ធដូចគុណនាម ៤០

១១– កិរិយាអាខ្យាត សម្ព័ន្ធតាមវាចកៈទាំង ៥

១) កត្តុវាចកៈ ហៅថា អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ ៤២

២) កម្មវាចកៈ ហៅថា អាខ្យាតបទ កម្មវាចកៈ ៤២

៣) ភាវវាចកៈ ហៅថា អាខ្យាតបទ ភាវវាចកៈ ៤៣

៤) ហេតុកត្តុវាចកៈ ហៅថា អាខ្យាតបទ ហេតុកត្តុវាចកៈ ៤៣

៥) ហេតុកម្មវាចកៈ ហៅថា អាខ្យាតបទ ហេតុកម្មវាចកៈ ៤៣

១២– កិរិយាកិតកៈមិនពេញទី មាន ៨ យ៉ាង

១) វិសេសនៈ ៤៤

២) អព្ភន្តរកិរិយា ៤៥

មាតិកានុក្រម	ទំព័រ
៣) វិកតិកត្តា ឬ វិកតិកត្តុបឋមា	៤៥
៤) អត្តន្តរកិរិយា	៤៦
៥) វិកតិអវុត្តកម្ម ឬ វិកតិអវុត្តកម្មត្ថទុតិយា	៤៧
៦) ឥត្ថម្ភូតកិរិយា	៤៨
៧) អនាទរកិរិយា	៤៨
៨) លក្ខណកិរិយា ឬ លក្ខណវន្តកិរិយា	៤៩
១៣– កិរិយាកិតកៈពេញទី សម្ព័ន្ធកាមវាចកៈមាន ៥	
១) កត្តុវាចកៈ ហៅថា កិតបទ កត្តុវាចកៈ	៥០
២) កម្មវាចកៈ ហៅថា កិតបទ កម្មវាចកៈ	៥០
៣) ភាវវាចកៈ ហៅថា កិតបទ ភាវវាចកៈ	៥០
៤) ហេតុកត្តុវាចកៈ ហៅថា កិតបទ ហេតុកត្តុវាចកៈ	៥១
៥) ហេតុកម្មវាចកៈ ហៅថា កិតបទ ហេតុកម្មវាចកៈ	៥១
១៤– អព្យយកិរិយាមានឈ្មោះសម្ព័ន្ធ ៧ យ៉ាង	
១) បុព្វកាល	៥២
២) បរិយោសានកាល	៥២
៣) សមានកាល	៥៣
៤) អបរកាល	៥៣
៥) ហេតុកាល	៥៤
៦) នាមវិសេសនៈ	៥៥
៧) កិរិយាវិសេសនៈ	៥៥
១៥– បប់មាពិសេសមាន ៥ យ៉ាង	
១) លិង្គត្ថៈ (គឺថា វិយ៉ាងនោះ)	៥៦

មាតិកានុក្រម ទំព័រ

២) លិង្គត្ថៈ (អស់ កុំ—ឡើយ, ណ្ហើយ, ល្មមហើយ) ៥៧

៣) លិង្គត្ថៈ (សាធុ ឬអំពើញ៉ាំងប្រយោជន៍ឲ្យសម្រេច) ៥៨

៤) សច្ចភាចកលិង្គត្ថៈ ៥៩

៥) តុមត្ថកត្តា (តុំបច្ច័យ) ៦០

១៦ – ចតុត្ថីពិសេសមានតែ ១ យ៉ាង

១) តុមត្ថសម្បទាន (តុំបច្ច័យ) ៦០

១៧– សត្តមីពិសេសមាន ៣ យ៉ាង

១) ភិន្នាធារៈ ៦២

២) អាធារៈ ៦៣

៣) សត្តមីបុព្វត្តៈ ៦៤

១៨– គុណនាមពិសេសមាន ៣ យ៉ាង

១) សញ្ញាវិសេសនៈ ៦៥

២) វិសេសណាភី ៦៧

៣) សរុបនិទស្សនៈ ៦៧

១៩ – កិរិយាបធានន័យ ៦៧

២០– កិរិយាបរាមាស ៦៩

២១– កិរិយាបទ ៧១

២២– និបាត ៧៣

និបាតពួកទី ១ ចុះក្នុងអត្ថ ១៤ យ៉ាង

១) វិត្ថារជោតកៈ ឬវិត្ថារភាចកៈ ៧៣

មាតិកានុក្រម ទំព័រ

២) វាក្យារម្ភជោតក: ឬ វាក្យារម្ភវាចក: ៧៤

៣) ហេតុជោតក: ឬ ហេតុវាចក: ៧៥

៤) ផលជោតក: ឬ ផលវាចក: ៧៦

៥) វិសេសជោតក: ឬ វិសេសត្ថវាចក: ៧៧

៦) តប្បាដិករណជោតក: ឬ តប្បាដិករណត្ថវាចក: ៧៧

៧) ទឡ្ហីករណជោតក: ឬ ទឡ្ហីករណត្ថវាចក: ៧៩

៨) បត្ថនត្ថជោតក: ឬ បត្ថនត្ថវាចក: ៨០

៩) អន្វយជោតក: ឬ អន្វយត្ថវាចក: ៨១

១០) ព្យតិរេកជោតក: ឬ ព្យតិរេកត្ថវាចក: ៨២

១១) សម្ភាវនជោតក: ឬ សម្ភាវនត្ថវាចក: ៨២

១២) គរហត្ថជោតក: ឬ គរហត្ថវាចក: ៨៣

និបាតពួកទី ២ ចុះក្នុងអត្ថ ៧ យ៉ាង

១) សមុច្ចយត្ថ: ៨៤

២) សម្បិណ្ឌនត្ថ: ៨៥

៣) អនុកឌ្ឍនត្ថ: ៨៨

៤) វិកប្បត្ថ: ៨៩

៥) បរិកប្បត្ថ: ៩០

៦) អវុបិសូចនត្ថ: ៩១

៧) ឧបមាជោតក: ៩២

និបាតពួកទី ៣ ចុះក្នុងអត្ថ ៥ យ៉ាង

១) អនុស្សវនត្ថ: ៩៣

២) ចុប្បនត្ថ: ៩៤

មាតិកានុក្រម ទំព័រ

៣) សម្បដិច្ឆនត្ថៈ ៩៥
៤) ឧយ្យោជនត្ថៈ ៩៥
៥) អច្ឆរិយត្ថៈ ៩៥

និបាតពួកទី ៤ ចុះក្នុងអត្ថ ៧ យ៉ាង

១) អវធារណត្ថៈ - - - - - - - - - - - - - - ៩៦
២) អបេក្ខត្ថៈ - - - - - - - - - - - - - - ៩៧
៣ សម្ភាវនត្ថៈ និង គរហត្ថៈ . - - - - - - - - - - - ៩៨
៤) បទបូរណៈ - - - - - - - - - - - - - - ៩៩
៥) សមភិយ { ទព្វសមភិយ / គុណសមភិយ / កិរិយាសមភិយ } - - - - - - - - - - ៩៩
៦) បដិសេធនៈ - - - - - - - - - - - - - - ១០២

៧) ឥតិស័ព្ទមានឈ្មោះ ៨ យ៉ាង

ក) ឥតិ អាការៈ - - - - - - - - - - - - - - ១០២
ខ) ឥតិ សរុប - - - - - - - - - - - - - - ១០៣
គ) ឥតិ អាទ្យត្ថៈ - - - - - - - - - - - - - - ១០៤
ឃ) ឥតិ និទស្សនៈ - - - - - - - - - - - - - ១០៥
ង) ឥតិ ហេតុត្ថៈ - - - - - - - - - - - - - - ១០៦
ច) ឥតិ បការត្ថៈ - - - - - - - - - - - - - - ១០៦
ឆ) ឥតិ សមាបន្ន - - - - - - - - - - - - - - ១០៧
ជ) ឥតិ សញ្ញាជោតកៈ - - - - - - - - - - - - - ១០៧

មាតិកានុក្រម ទំព័រ

និបាតវគ្គទី ៥ ចុះក្នុងអត្ថ ៥ យ៉ាង

១) អាលបនត្ថជោតកៈ ឬ អាលបនត្ថវាចកៈ ១០៨
២) កាលត្ថជោតកៈ ឬ កាលត្ថវាចកៈ ១០៩
៣) ហានត្ថជោតកៈ ឬ ហានត្ថវាចកៈ ១០៩
៤) បរិច្ឆេទត្ថជោតកៈ បរិច្ឆេទត្ថវាចកៈ ១១០
៥) បការត្ថជោតកៈ ឬ បការត្ថវាចកៈ ១១១

ឈ្មោះនិងតម្លៃសៀវភៅរបស់បណ្ណាគារសុមនសុវត្ថិ

លេខ ៤២ វិថីសម្ដេច កែវ-ជា ភ្នំពេញ

	ឈ្មោះសៀវភៅ	នាមអ្នកនិពន្ធ	តម្លៃ
១	វេយ្យាករណ៍បាលី	បណ្ឌិតមហា ឈឹម-ស៊ុម	២៧៛០០
២	វិធីសម្ពន្ធសង្ខេប (ខាងភាសាបាលី)	,, ,, ឈឹម-ស៊ុម	២០៛០០
៣	ឧភយពាក្យវិលាសិនី ភាគទី ១ (ខ្មែរបាលី)	,, ,, ឈឹម-ស៊ុម	២៣៛០០
៤	ឧភយពាក្យវិលាសិនី ភាគទី ២ (ខ្មែរបាលី)	,, ,, ឈឹម-ស៊ុម	២៣៛០០
៥	ពុទ្ធប្បវត្តិកថា (ប្រវត្តិទី ១ នៃព្រះពុទ្ធសាសនា)	,, ,, ឈឹម-ស៊ុម	២៥៛០០
៦	ព្រះពុទ្ធសាសនា និងសង្គីតិប្បវត្តិ (ប្រវត្តិទី ២)	,, ,, ឈឹម-ស៊ុម	៛០០
៧	ជាតកធម្មបទ (គំរូការតែងរឿង)	,, ,, ឈឹម-ស៊ុម	២៨៛០០
៨	អធិប្បាយគាថាធម្មបទ ភាគទី ១	,, ,, ឈឹម-ស៊ុម	២៥៛០០
៩	អធិប្បាយគាថាធម្មបទ ភាគទី ២	, ឈឹម-ស៊ុម	២៥៛០០
១០	អធិប្បាយគាថាធម្មបទ ភាគទី ៣	,, ,, ឈឹម-ស៊ុម	២៣៛០០
១១	អធិប្បាយគាថាធម្មបទ ភាគទី ៤	,, ,, ឈឹម-ស៊ុម	៛០០
១២	គាថាធម្មបទបាលីប្រែពន្យល់វេយ្យាករណ៍	,, ,, សេក-កាឡ	២៥៛០០
១៣	ប្រស្នាវិន័យ ភាគទី ១	ព្រះវិន័យធរ ឯក-ញឹម	២៥៛០០
១៤	ប្រស្នាវិន័យ ភាគទី ២	បណ្ឌិតមហា ឈឹម-ស៊ុម	២៥៛០០
១៥	ប្រស្នាវិន័យ ភាគទី ៣	,, ,, ឈឹម-ស៊ុម	៛០០
១៦	ប្រស្នាវិន័យ ភាគទី ៤	,, ,, ឈឹម-ស៊ុម	៛០០
១៧	ភិក្ខុបាតិមោក្ខបាលីប្រែ	ព្រះសិរីសម្មតិវង្ស ប៉ុណ្យ-សុម្ពាជ	៥៥៛០០
១៨	សីលវិនិច្ឆ័យ	ព្រះសាសនមុនី កឹម-តូ	១២៛០០
១៩	អភិធម្មត្ថាធិប្បាយ	សម្ដេចព្រះធម្មលិខិត ល្វី-ឯម	៥៥៛០០
២០	វចនប្រទីប (ក្បួនកាព្យ, ពន្យល់វិធីអានកាព្យ)	មហា សុង-ស៊ីវ	២០៛០០

២១	លោកនីតិសាស្ត្រ (របៀបរាជការ សម្រាប់គ្រប់ថ្នាក់)	ភិក្ខុ មាស-រឿង	២៧៛០០
២២	វគ្គស្វាធ្យាយន៍អនាម័យសម្រាប់ថ្នាក់ប្រថមភូមបំពេញវិជ្ជា	ភិក្ខុ មាស-រឿង	៥៣៛០៩
២៣	រឿងសម្រាំង (ការអាន សរសេរតាមសូត្រ ការពន្យល់ពាក្យ)	ឈឹម-ស៊ុម	
២៤	សីលធម៌របស់មនុស្ស	ព្រះមុនីកោសល សូរ-ហាយ	១២៛០០
២៥	អត្ថនិទស្សន៍ ភាគទី ១ ការពន្យល់សេចក្តីនៃពាក្យ (បរមត្ថ)	ឈឹម-ស៊ុម	២៥៛០០
២៦	អត្ថនិទស្សន៍ ភាគទី ២ បទានុក្រមក្នុងទសជាតក៍និងរាជស័ព្ទ	ឈឹម-ស៊ុម	២៥៛០០
២៧	សង្ខេបទសជាតក៍ សម្រាប់ថ្នាក់ទី ២ ទំនើប	បណ្ឌិតមហា ឈឹម-ស៊ុម	៥៥៛០០
២៨	សរណគមនកថា (បែបទេសនា)	លោកគ្រូអាចារ្យ សេក	៩៥៛០០
២៩	វិនយវិនិច្ឆ័យ	សម្តេចព្រះធម្មលិខិត ល្វី-ឯម	១៣៛០០
៣០	សង្ឃករណីយកិច្ច (គំរូលិខិតផ្លូវការ)	ភិក្ខុ មាស-រឿង	២៧៛០០
៣១	ទេវតាភាសិតនិងពុទ្ធភាសិត (គាថាប្រែ)	ព្រះគ្រូ គង់-ស៊ីម	៧៛០០
៣២	កម្មបថកថា នានានិទាន (អាគារវិន័យ)	បណ្ឌិតមហា ឈឹម-ស៊ុម	២០៛០០
៣៣	ទសានុស្សតិនិងព្រះត្រៃលក្ខណ៍	,, ,, ឈឹម-ស៊ុម	១២៛០០
៣៤	ធៀបពុទ្ធសាសនា និងគ្រិស្តសាសនា	ព្រះមុនីកោសល សូរ-ហាយ	៦៛០០
៣៥	វិជ្ជាគុណកថា (ពាក្យកាព្យ)	បណ្ឌិតមហា ឈឹម-ស៊ុម	៥៛០០
៣៦	គោតមប្រវត្តិ (ពាក្យកាព្យ)	,, ,, ឈឹម-ស៊ុម	១២៛០០
៣៧	កាព្យលោកធម៌	សម្តេចព្រះសង្ឃរាជ ជួន-ណាត	៛០០
៣៨	បទសរភញ្ញ (ពហូ, បភ, យស្សជាទេ, ពាហុំ)	និពន្ធចម្រុះ	១០៛០០
៣៩	អធិប្បាយភាសិត កាព្យប្រកបដោយបទផ្សេងៗ	ឈឹម-ស៊ុម	២០៛០០
៤០	ភាណវារបាលី ភាគទី ១ (សត្តបរិត្ត)		៧៛០០
៤១	,, ភាគទី ២ (ទ្វាទសបរិត្ត)		៩៛០០
៤២	,, ភាគទី ៨ (ធម៌ផ្សារ)		៨៛០០
៤៣	ធម្មាធម្ម ជា (របៀបទេសនា)	ឈឹម-ស៊ុម	១០៛០០
៤៤	តិលក្ខណកថា (របៀបទេសនា)	មហា ធួរ-សុទ្ធ	១០៛០០
៤៥	ទសជាតក សង្ខេប (បែបទេសនា)	ព្រះគ្រូ អ៊ូ-ចេវ	៣០៛០០
៤៦	អប្បមាទកថា (បែបអធិប្បាយធម៌ទេសនា)	ព្រះគ្រូ គង់-ស៊ីម	១០៛០០
៤៧	ពហុការធម្មកថា (របៀបទេសនា)	មហា ឈឹម-ស៊ុម	១១៛០០
៤៨	វិសាខបូជា មាឃបូជា នមក្ការគាថា	លោក អ៊ុង-ទេង	១៥៛០០

៣) ចុះក្នុងអត្ថនៃសេចក្តីទទួលឬឆ្លើយតប ហៅថា សម្បដិច្ឆនត្ថៈ ឧ. បស្សថ ភន្តេ? អាម អាវុសោ បស្សាមិ ។ (ប្រែ) បពិត្រលោកម្ចាស់ដ៏ចំរើន, លោកឃើញឬ? ម្នាលលោកដ៏មានអាយុ អើ (ខ្ញុំ) ឃើញ !

(សម្ពន្ធ) ភន្តេ សគារវាលបនៈ, តុម្ហេ សយកត្តា ក្នុង បស្សថ ៗ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ, អាវុសោ អគារវាលបនៈ, អាមស័ព្ទ សម្បដិច្ឆនត្ថៈ, អហំ សយកត្តា ក្នុង បស្សាមិ ៗ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ ។

៤) ចុះក្នុងអត្ថនៃពាក្យយល់ព្រម, ពាក្យដាស់តឿនរំឭក, ពាក្យបបួល, ពាក្យបង្គាប់ ឬប្រើឲ្យធ្វើ ហៅថា ឧយ្យោជនត្ថៈ ឧ. ឥង្ឃ ភន្តេ សកាបេហិ ។ (ប្រែ) បពិត្រលោកដ៏ចំរើន, ដូចជាតឿន សូមលោកញ៉ាំង...ឲ្យរំឭកមើលចុះ ។

(សម្ពន្ធ) ភន្តេ សគារវាលបនៈ ឥង្ឃស័ព្ទ ឧយ្យោជនត្ថៈ, ត្វំ ហេតុកត្តា ក្នុង សកាបេហិ ៗ អាខ្យាតបទ កត្តុវាចកៈ ។

៥) ចុះក្នុងអត្ថនៃសេចក្តីអស្ចារ្យ ហៅថា អច្ឆរិយត្ថៈ ឬ ចុះក្នុងអត្ថនៃសេចក្តីតក់ស្លុត ហៅថា សំវេគត្ថៈ, ឧ. អហោ ពុទ្ធានំ មហានុភាវោ, អជ្ជ ពុទ្ធលីឡ្ហញ្ច សន្តតិមហាមត្តលីឡ្ហញ្ច ទដ្ឋុំ លភិស្សាមិ ។ (ប្រែ) ឱ! អានុភាពធំ នៃព្រះពុទ្ធទាំងឡាយ,

រោងពុម្ព មិត្តភាព
កម្ពុជា-ជប៉ុន